

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Svend Orhammer Andersen

Spaniolerne

THANING & APPEL

Spaniolernes forfatter, rektor Svend Orhammer Andersen, er født i 1905. Som 23-årig cand. mag. grundlagde han *Århus Akademi* og senere bl. a. et statsanerkendt studenterkursus, som han siden ledede, også efter at han i 1965 sammen med sin hustru havde skænket det til staten. Har tidligere skrevet bl. a.: *Det drypper fra taget*, 1957; *Hjerte og pen*, 1958 og 1968; *Et ord til forældre*, 1959.

Spaniolerne

Tilegnet mindet om
overlærer Karl Schmidt
1844–1922
Spaniolernes kyndige og utrættelige
historiker.

Svend Orhammer Andersen

Spaniolerne

THANING & APPEL

Copyright © Svend Orhammer Andersen 1973
Omslag: Udsnit af håndkoloreret tegning: Spaniolerne fra
det Napoleonske Hjelpekorps i Danmark 1808
(Det kgl. Bibliotek)
Trykt i A/S Modersmaalets Trykkeri, Haderslev, 1973
ISBN 87 413 2934 1

Alle rettigheder forbeholdes. Enhver gengivelse af denne bog eller dele deraf, mekanisk, fotografisk, i dagblade, tidsskrifter, radio, TV og lign. er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Indhold

Forerindring	7
Skuepladsen	9
Personerne	15
Forspil	23
Første Aktion	37
Anden Aktion	59
Tredje Aktion	90
Fjerde Aktion	135
Femte Aktion	154
Efterspil	197
Litteraturliste	206

Forerindring

Fællesmarked eller ej – mere end nogensinde gør øjeblikket det fornødent at se europæisk på forudsætningerne for dagens Danmark.

Tiden er inde til at se i øjnene, at nutidens danske stat blev til ikke mindst gennem en langvarig *europæisk* proces. Nu kommer man ikke uden om at spørge Europas historie om forklaringen på Danmarks.

Frem for noget må det i dag være påtrængende at hefte sig ved vendepunktet, da landet kom i kløerne på Europa, og Europa knuste det store nordeuropæiske rige med samt dets verdensomspændende søvælde og gik i gang med at omkalfatre det til nutidens lillestat. Og gudskelov for det.

Og æret være de tusinder hjemme og ude – blandt så mange andre også *spaniolerne* – som betalte for det med deres menneskelykke.

Skuepladsen

Dybt inde i Asiens folkerige fastland er det, som man véd, ned gennem tiderne hændt nogle gange, at et indrepolitisk tryk steg over farepunktet. Følgen blev da en eksplosion, hvis trykbølge hver gang strømmede vestpå ud i kontinentets største halvø *Europa* i skikkelse af hærgende horder.

Tilsvarende eksplosioner kender Europa selv. I så tilfælde breder trykket sig mod øst, hvor bag horisonten i det fjerne Indiens rigdomme vinker; men erfaringsmæssigt når bølgen kun frem til forgrænsen af det store fastland, inden den op-suges, og ligevægten genopstår – for en tid.

En af eksplosionerne indtraf fem-seks slægtled tilbage med arnested i Frankrig. Ud af en umådelig trang til befrielse for-kastede befolkningen sit statsoverhoved og underkastede sig en ny og strengere hersker. Hvilket nok kan siges at trænge til en forklaring.

Gennem århundreder havde en ufri befolkning med ærefrygt set op til sine adelige herskeres standard: krigeræren uden frygt og dadel. Så omsider udbrød en revolution. Folket forjog adelen, trængte ind i dens slotte, plyndrede og tog til sig – og overtog og tilegnede sig desuden herskernes moral, krigeræren, som de hidtil kun havde anskuet, så at sige fra undersiden, med ærefrygt.

Og en ung general greb situationen. *La Gloire*, fortidens arv i gylden glorie udkastet i grams til nye og talrigere be-folkningslag, frembød sig for *Napoleon Bonaparte* som en milliard-kapital at trække på, så længe den varede. Folket fik lov at fejre sin nye tidsalder ved at give fortiden endnu et liv – og fik lov at betale prisen, da frihedsrusen gled i ét med en krigsbegejstring, der snart skulle fordunkle den.

Folkeslagenes broderlige forening havde været den nye tids mål. Nu søgtes målet virkeliggjort med den gamle tids middel: hinandens død og undergang. I dette vanvid blev midlet til mål, og målet til magt, magten hos en enkelt mand: *Napoleon*.

På de millioner af øvrige enkeltmænds vegne kan i dag med rette et spørgsmål stilles, der kræver et reelt – men altså endnu udeblevet svar hinsides Historiens vanvid og tvang:

Hvad var det, og hvad er det for et mystisk *Noget*, som også dengang kunne få den almindelige mand til at forlade familie og daglig tilværelse for i begejstring at byde sin krop frem mod sabelhug og kugleregn i slagmarkens ildsvælg?

Indtil videre må henstå det helt igennem utilstrækkelige svar: Sådan er vi altså.

Ekspllosionens stødretning mod øst medfører med fysisk og geografisk logik, at dens kraftcentrum i Europas midte vil aftage i styrke ud ad en linie mod nord og mod syd, indtil yderpunkterne i henholdsvis Nord- og Sydeuropa udgør systemets svageste punkter: *flankerne*, som derfor hurtigt bliver genstand for modpartens interesse.

Så forholdsvis beskeden den europæiske halvø er af udstrækning, vil både nord- og sydflanken strække sig ud til en kyst og behøve beskyttelse fra søsiden – ganske som sværdets skede forsynes med en dupsko. Til søs måtte altså landjordenes skæbne blive afgjort. Middelhavet og Østersøen måtte blive felterne, der fik sømagten *England* til at skønne det fordelagtigt at gå ind i spillet som modpart, snart som spillets hovedpartner og til sidst som dommer over de stridende.

I farvandet ud for Ægypten havde Englands store admiral knust Frankrigs flåde allerede fra starten. Dermed var udfaldet givet så at sige på forhånd. Med sin ene flanke blottet havde soldaterkejseren tabt fra begyndelsen. Den siden følgende lange række af unødige krigsår på landjorden udgjorde på det nærmeste blot efterspillet, Europas gennem fem-

ten år stedfindende indre forblødning. Kun en stor og dyb uvidenhed om forholdet holdt hærenes begejstring og kampmod oppe så længe efter, at sejrens grundlag var smuldret bort. Kunne krigsherren undgå at vide det? Som landsoldat var Kejseren oprindelig uddannet, og trods sejre fra Madrid til Moskva falder det i øjnene, at hans militære strategi var af en mærkværdig lokal beskaffenhed; beherskede superkrigeren ret beset stort andet end taktikken? Dog skal det ikke forties, at han som politisk strateg stræbte at opveje manglerne. –

Ejendommeligt *lokal* forekommer også Danmarks udenrigspolitik, traditionelt indskrænket til Nord- og Østersøens politiske rum, og i øvrigt tynget af forblindede handelsinteresser: tjene penge på at forfægte havenes frihed – og flere endnu ved at krænke den med sundtold. Hos vore styrende topfolk øjnes ej heller forståelse for, at Danmarks skæbne lå i Middelhavet, og var blevet afgjort i bugten ud for Abukir åringer før engelskmanden viste sig i de indre danske farvande for nu at gå i lag med også Europas anden flanke. Den store danske orlogsflåde, nu fastlandets eneste betydelige, kunne meget vel tænkes at blive tungen på vægtskålen; det vidste begge krigsførende magter. Gjorde Danmark sig mon det klart?

Om vor flåde begynder nu det store kapløb. Englands interesse er tilmed dobbelt. Allerede fra grundlæggelsen af den danske storflåde halvandet århundrede før var den skabt som udtryk for en magtpolitisk idé om at søge alliance med havets anden verdensmagt, England, om at kvæle den tredje, Holland. Og så godt var det efterhånden lykkedes de to sammensvorne, at den store allierede nu kunne benytte sig af lejligheden til at knuse sin tilbageværende konkurrent. Så usandsynligt profitabel er situationen ved at lægge sig til rette for England, at den endog opvejer betænkeligheden ved at bombardere en åben by og bringe ødelæggelse over Københavns civile befolkning med ild og brand.

På Europas landjord, midt i det hele, befinder sig snart her, snart dér, *han* som er Europa, manden hvis hjerne er Europas hjerne. Dér hvor han har taget sig kvartér, ser man ham vandre ilsomt frem og tilbage over gulvet dikterende til en sekretær, altid dikterende – breve i tusindvis, efterhånden i titusindvis. I det tavse værelse, orkanens vindstille centrum, høres blot hans hastige skridt og herskerstemmen, så gåsefjere-rens kradsen hen over papiret: knitrende ordrers første gni-ster, inden de slår ud i slagmarkens luer, sætter konger på tronen og vælter konger af tronen.

Forvaret i sadeltasken hos dag og nat galoperende kuréer flyver brevene enkeltvis ud over verdensdelen i alle retninger, tilsammen en sky af budskaber, der flytter omkring på Europas riger.

Vi befinder os i tiden så kort før vor egen, da endnu kun kugler og bomber havde fundet luftvejen til den tredje dimension, men hvor herskerens budskab stadig i bogstaveligste forstand blev udbåret – den gamle to-dimensionale verden hvor alt foregik i et eneste plan, i fysisk føling med jord- eller havoverfladen. Utroligt, men sandt: pr. brev førtes Europas krige, pr. brev stampes hære frem, pr. brev ledes deres kurs.

Hen over landkortet marcherer arméer fra vest til øst, fra syd til nord. Til fods bevæger de sig gennem Po-slettens lummerhede og Alpernes iskulde, måneder på march. Da kan det ske, at den vandrende støvsky indhentes af en rytter med et brev. Som mekaniske dukker gør de uoverskuelige kolonner halvt omkring og ændrer marchretning, gennem andre lande og byer flytter støvskyen sig nu dag efter dag.

Men selv med en ilende rytter tager det tid for et brev at flyve gennem Europa. Der må regnes med uger og måneder, inden et svar kan indløbe, og i mellemtiden kan meget være sket, især ude på de farlige flanker. Hvad det da i ventetiden gælder om, er at kunne tænke flest mulige træk frem i spillet. Men for modstanderen er vilkårene de samme; så syste-

met holder nogenlunde sig selv i balance, så længe ens egen flanke blot ikke kommer til at stå over for fjendens centrum. Men det var netop, hvad søstridskræfter kunne byde landtropper.

Hvordan overhovedet kæmpe uden flåde mod en sømagt? Allerede således tvunget tilbage til en forsvarskrig befaler Napoleon Europas havne lukket for varer fra England! „Fastlandsspærringen“ skal knuse fjendens eksport og økonomi. Betegnelsen *fastland* afslører med det samme, hvor ulykkeligt indskrænket generalens taktiske og strategiske horisont var uden for landjorden, når han med en spærring af sit eget område mente at kunne blokere et verdensåbent ørige.

Og straks flourer smuglerne hele hans egen krinklede kyststrækning rundt, lige fra den italienske støvle og op indtil den jyske nissehue, ikke mindst dér hvor Napoleons egne marchaller sidder som guvernører. De sanker sig millionformuer ud af bestikkelserne, der rinder af smuglernes travle virke på Middelhavets klippekyster såvel som inde i krogen af Nordsøen, hvor *Elbens* og *Wesers* munding åbner sig indbydende for flodskipperes smughandel langt ind i landets indre.

Flanke eller centrum – i kampens hede kan det undertiden volde vanskelighed at afgøre, hvad der er hvad, når detaljen inden i detaljen set med andre øjne er netop hovedsagen. I napoleonskrigene udgør enkeltforløbet, som beretningen her vil samle sig om, noget på sin egen vis betydningsfuldt – om end ikke i første række militært afgørende i det europæiske krigsforløb, så dog uden tvivl af væsentlig moralsk effekt ved sin eventyrlighed og sin dermed sammenhængende chokvirkning til alle sider.

På *Mallorca* i *Palmas* domkirke kan endnu i dag ses skildret i kridhvidt marmor, hvordan, gennem nogle bevægede augustdage i 1808, *Langeland* indgik i verdenspolitikken som

centrum for højspændte krigsbegivenheder, da en halv snes tusinde spanske soldater, forfulgt af deres kampfæller, blev reddet om bord på en fjendtlig flåde af orlogsskibe og transportfartøjer i farvandet ud for *Spodsbjerg*.

Hvor dønningen på sin vej imod land løber ind i de snævrreste vige og kroge, står bølgesprøjtet højt i vejret, selv når kraften er medført langvejs fra. – Hvordan begyndte ude i Europa på hvert sit sted og oftest uden indbyrdes sammenhæng, hvad der i tidens fylde koncentrerede sig om Danmark og blev til voldsom virkelighed på *Spodsbjerg* strand?

Personerne

Donaubyn *Regensburg* med sine mange klostre og katolske kirker, gennem halvandet århundrede den tyske rigsdags sæde og som righovedstad et centrum for magt og ånd, blev naturligt et asyl for andetsteds forfulgt katolicisme. Det der-værende skotske kloster *St. James'* opfostrede drenge fra hjemlandet i den rette tro; *James Robertson* fra *Aberdeenshire* var blevet indmeldt af pater *Brookie*, en onkel. Noget tyder på, at drengen blev anbragt i klostret uden sin personlige stillingtagens ene fornødne.

Ni år senere modtager han, lige fyldt 24, præstevielsen. Altid siden tro mod sin stand blev den dog næppe nogen-sinde hans kald. Religiøse anfægtelser spores ikke hos munken, men andre og svære spændinger brydes i den unge skotte. Medens Europa står i brand, vantrives hans virke-trang og selvtillid i klosterlivet. Efter udseendet at dømme kunne den lille, tætte mand være alt andet end en livsafsondret munk: veltjent soldat med busket moustache, besidderglad gods-ejer, velnæret handelsmand eller „agent“ som det hed, og det var netop, hvad han blev: *hemmelig agent*.

Men først forsøger moderkirken i en årrække at finde ham den rette hylde: missionær i Skotland, dernæst præst sam-mesteds, selv vil han helst gå fra det hele og ernære sig som sproglærer. En gang skærer han igennem, rejser uden forlov til Paris og fremstiller sig for selve Førstekonsulen for at redde kostskolen fra den almindelige konfiskation af kloster-ejendomme, som Bonaparte netop da beskæftigede sig ivrigt med. At ærindet lykkedes, siger noget om vor paters person-lighed, når han formår at overbevise herskeren ved hjælp af en logik, der mildest talt må forekomme en smule utæt:

Ganske vist har skolen til huse inden for klostrets mure, og ganske vist bestrides undervisningen af dets munke, men såsom eleverne også kan blive andet end præster, bør den slet ikke regnes for en gejstlig stiftelse . . .

En tid virker han som huslærer et sted i Yorkshire, så er han i Irland. Nu er han 49 og stadig uforløst i sin trang til „at opnå beskæftigelse i en eller anden offentlig tjeneste, der er forenelig med min præstelige stand og kunne bidrage til det almene vel.“ Med disse ord fremlægger han sit håb under en lykønskingsvisit hos Irlands nye vicekonge, et flygtigt bekendtskab fra dengang lorden var klostrets gæst i Regensburg. Dernæst præsenterer han sig for vicekongens sekretær, d. v. s. ministeren, i ti korte minutter, der skulle vise sig afgørende og komme til at skabe historie. I sekretæren møder han en yngre gentleman, der allerede står midt i en strålende karriere, netop hjemvendt fra Indien med generalmajors rang. Han skulle nogle år senere, adlet under navnet *Wellington*, blive den der knuste Napoleon til lands, som *Nelson* havde gjort det til vands. Ham var det tillige, som kun få måneder efter denne samtale stod ved Køge og nedkæmpede danskerne.

Nu mærkede han sig denne pater til afbenyttelse ved indtræffende lejlighed.

Vi skriver foråret 1807.

Et ejendommeligt ensartet præg hviler i disse år over Europas kronede hoveder. Velmenende og flittige lands- og familiefædre, men ingen af dem har eftermælet hædret med tilnavnet *den Store*. Forfærdede over den franske revolution må de have følt grunden skride under deres form for tilværelse; disse fyrster måtte for alvor være rystede i deres guddommelige arvemagt ved at se kollegaen i Frankrig nedværdiget til almindelig borger og i sine egne undersåtters vold lide døden som forbryder. Allesammen ville de sikkert egentlig så gerne det rigtige, ingen af dem var tyran af natur,

uden for professionen næppe engang magtmenneske. Troligt nok bestod tragedien i, at deres skæbne blev at stå som symbol på den gamle enevælde, hvis fallit de nok anede:

Englands konge *George III*, nu 69 og flygtet ind i sløv afsindighed, nervesprængt i takt med sin tiltagende verdensmagt, hvis problemer nok kunne vokse en almindelig dødelig over hovedet.

Spaniens ynkværdige *Carlos IV*, 58, syntes helt at have opgivet ævred og sin menneskelige værdighed inden for både familie og stat.

Sveriges *Gustav IV Adolf*, endnu kun 27 og kommet for ung på tronen til at have kunnet udvide sin horisont ordentligt. Anset som ikke rigtig klog, og dog en af de få i verden med dybt instinkt for fremtidens politiske europakort. Ulykken var blot, at de førende i hans folk hverken havde instinkt eller tilstrækkelig horisont her på Europas nordskrænt.

Helt tør man se bort fra Danmarks arme *Christian VII*, nu 58, siden ungdommen forstyrret indtil utilregnelighed, dog uskadelig. Men en flittigere og mere samvittighedsfuld bestyrer af stort og småt end *Kronprinsen* skulle man lede længe efter. Nu i en moden alder af 39 er *Frederik* fra barnsben hærdet i den hårde tilværelse, en brav og benet sjæl af al sin evne.

Og endelig, så at sige uden for nummer: Den russiske bjørn som en dyreham omkring zar *Alexander*, den unge lysseer og frihedsmand på 29 – men inden han blev 50 nedgjort og død, kvalt af bjørnehammen.

I al sin glans har diplomaten det næppe nemt som menneske. Af den enkeltes personlighed afhænger det, hvorhenne på linien han befinder sig mellem den ansvarlige beslutning og den blotte kurértjeneste. Til enhver tid udsat for at blive ofret af sine egne, må han vedligeholde det gode forhold til

modstanderen, tilegne sig modpartens syn uden at antage det, balancere på den yderste kant mellem loyalitet og forræderi, alt under en standende strid i hans indre mellem kompetence og konduite.

Vor unge chargé d'affaires i London J. G. Rist ender i løbet af et eneste embedsår i en rent ud sagt udiplomatisk forbitrelse over at måtte slå i en dyne, hver gang han advarer den hjemlige regering, der sidder hildet i forældede normer om magt og ret, mod styrken af Englands mishag fremkaldt af vor handel på Frankrig.

Så er gamle C. V. Dreyer i Paris en anderledes besindig kernekarl at stille op imod Frankrigs tilsvarende utilfredshed med vor handel på England. Som forhandler har han været værdsat af de franske under deres brat skiftende regeringsformer gennem revolutionens tidehverv; nu er han agtet af Napoleon, endskønt enhver tanke om neutralitet lå uden for soldaterkejserens fatteevne: neutrale er blot folk, som ikke vil slås. Ubegribeligt! Neutrale er altid skadelige for begge krigsførende magter. Dårskab at vise dem skånsel og derved sætte dem i stand til at høste alle krigens fordele. Den som ikke er med mig, er imod mig.

Men alligevel – Dreyer kunne med ham.

I foråret 1807, da Napoleon har færtten af, at det snart kan brænde på i de danske farvande, beordrer han baron *Didelot* til København. På loyaleste vis formidler denne altid pligttopfyldende diplomat Frankrigs kontakt til Danmark, dog kun for – også han – at ende i forbitrelse mod sin egen regering ud fra en dyb moralsk harme, men, til forskel fra Rist, på *værtlandets* vegne. Da Napoleons kyniske falskhed over for Danmark bliver mennesket *Didelot* for stærkt et stykke, foreholder han sin chef, at „en regering kan trods sin svaghed besidde moral, mod og æresfølelse.“

Og *Garlike*, den engelske minister i København, må man håbe bar sin skæbne med fatning. Da han ikke med sandhed kan indberette, at Danmark opruster flåden, afskediges han

af sin udenrigsminister i et af de anfald af nervøs irritation, som også Rist havde fået at mærke af *Canning*.

I det fine forårsvejr er to herrer ude at spadserere. Begge små og spinkle traver de i godt fodslag ud over Langelands grønne marker omkring Tranekær Slot, gæsten får forevist gård og avling.

Da de kommer tilbage, kan tjenerskabet dog ikke undgå at bemærke, at den gode stemning har lidt skår. Selv ikke som høflig vært har grev *Frits* kunnet imødekomme den besøgende landsfaders tilbud om at ophøje greven til hertug af Langeland. Det var ellers ærligt ment som *Allerhøjstsammes* oprigtige anerkendelse af lensgreve *Ahlefeldt-Laurvigs* absolutte fortræffelighed i enhver offentlig henseende. Og *Sjette Frederik* ville dog så gerne have haft en rigtig hertug under sig. – Sikkerligt har den kantede underkæbe surmulet en smule . . .

Da gæsten er afrejst, sidder lensgreven på sit kontor og går regnskaberne igennem. Han studser lidt, da det fremgår, at forbruget af smør under besøget har været påfaldende stort. Husjomfruen tilkaldes og forklarer: Greven havde jo selv givet ordren. Når den høje gæst viste sig om morgenen i spisesalen, skulle der være god ild på kaminen. Så hver morgen tidlig havde hun smidt en drittel smør på, for at flammerne kunne brage smukt.

Dermed er den sag i orden.

Som generalmajor direkte under Majestæten er grev *Ahlefeldt* kommandør over Langelands landeværn, overalt på øen kaldt *Generalen*, – den rette mand på rette plads, værdsat af sin fyrste og elsket af sine fæstere, virkelysten og rundhåndet, alt imedens gælden vokser . . .

Ene og alene *Frits Ahlefeldts* civilcourage – den som end- og kan overgå den militære tapperhed – skulle komme til at frelse Langelands befolkning og herskab fra katastrofens blod og brand.

Foreløbig skriver vi 1807, Generalen er fyldt 46.

I Hamburg er det sommer. I svalheden mellem reolerne hos boghandler *Friedrich Christoph Perthes* på Jungfernstieg ses jævnlgt den samme kunde, en lille midaldrende mand i tarvelig overfrakke.

Skønt han taler godt tysk, er det med accent som en syd-lænding. Påklædningens jævnhed sammenholdt med ansigtets tydelige racetræk gør en tid lang den stilfærdige fremmede til lidt af en gåde for boghandler Perthes, hvis undren stiger yderligere, da det snart fremgår, at kunden er usædvanlig velbevandret i den tyske litteratur – i hvert fald, mærker boghandleren sig, den lidt ældre.

Endelig: En dag kommer et par spanske officerer ind. Straks de får øje på den fremmede, gør de front og står ret. Lige så øjeblikkeligt strammer den lærde herres ansigtstræk sig, med myndighed passerer han forbi dem og går ud af bogladen.

Endnu med ærbødighed i stemmen forklarer officererne nu den lydhøre boghandler, at det var deres *marquis de la Romana*, den øverstbefalende over de spanske hjælpetropper på vej til Danmark efter kejser Napoleons befaling. –

J. G. Rist havde, før han kom til London, været dansk legationsråd i Madrid og var dér kommet i berøring med *marquisen*, hvem han siden mindedes med varme:

„Blandt denne vinters nye bekendte, som jeg tør tælle blandt vennerne og aldrig vil glemme, må jeg frem for alt nævne *marquis de la Romana*. Fra sine godser på Mallorca, hvor han levede som generalløjtnant uden for nummer, kom han i forretninger til hovedstaden, hvor han senere var tilknyttet krigsministeriet under hele mit ophold. Vi fandt så mange berøringspunkter, at vort bekendtskab hurtigt blev til varmt venskab.

Romana var et sjældent menneske og en endnu sjældnere spanier. Af yngre våbenfæller samlede han omkring sig en

kreds, hvori hverken nysgerrige eller magthaverens spioner kunne trænge ind. Bag en maske af letsind og muntre snurigheder gemte han på en dyb harme over fædrelandets skændige forfald, som fik luft i den fortrolige kreds, medens hans holdning ude blandt folk var kold og stiv. Nu og da et enkelt udbrud af excentrisk lune og mangen sær vane var man tilbøjelig til at henhøre til en lettere forrykthed. På fortrolig fod var han fornøjelig og oplagt til løjer som et barn, – og fin i forretninger, uigennemtrængelig i sine planer.“

Om kejserlig marchal *Jean Baptiste Bernadotte* fortælles, at han troede fuldt og fast på stjernerne. Det betroede han den franske ministerresident *Bourrienne* (senere afsat for korruption) i Hamburg, engang marchallen stod og skulle til København: En astrolog havde spået ham, at han skulle blive konge; men for at opnå tronen skulle han rejse over vand.

Sagførersønnen helt dernede fra Pyrenæerne var godt og vel seks år ældre end korsikaneren. Dengang unge Bonaparte afgik fra officersskolen, gjorde Jean Baptiste tjeneste som menig på femte år. I de påfølgende revolutionskrige tjente han sig op til divisionsgeneral, inden han kom i berøring med overgeneralen for felttoget i Italien. Mellem den lavstammede, tillukkede Bonaparte og den lange, sympatiske Bernadotte bestod der et særegent forhold, som også marchalkollegerne mærkede sig. Bernadottes form for forbeholden loyalitet undgik at gå til yderligheder. Hvor de andre marchaller udfoldede deres instinkt for kamp, brugte *han* sin forstand på mennesker. Under Bonapartes statskup havde han trukket civil og ikke blank, – havde, som en god general bør, holdt sine reserver intakte. Men i 1806 vidste Napoleon at sikre sig ham ved at gøre ham til fyrste af *Ponte Corvo*. Overkom fyrsten – ud over at modtage en årlig million-indtægt derfra – mon nogensinde at besøge sit lillebitte rige syd for Neapel?

Bernadottes division var passet og velforsynet, hans solda-

ter godt forplejet. Her var han blandt ligemænd ubestridt den første. Den 26. juli 1807 ankommer han til Hamburg som nyudnævnt guvernør over Hansestæderne til afløsning af den sejrige marchal *Brune* (afsat for korrupsion) og som overgeneral for en kejserlig armé af franskmænd, hollændere, belgiere og spaniere. Han er 44.

Og til sidst på rollelisten *komparseriet*, spillets øvrige personer. Større og mindre personligheder, mindre og mindre indtil personlighedens udslettelse nede under selvopholdelsens grænse: Statisterne, unge mænd til gødning for markerne, enker, folkemængde af begge køn, den forblindede masse, hvis moral synker, og hvis mod stiger og bliver til en ny trældom, – magtesløse og lammede skarer, karikaturen af et folk, som engang i stort og helligt begreb havde fattet ideen om sin frihed, og som nu, ved at gå ud og berøve andre folkeslag *deres*, mistede sin egen.

Europa eksploderet.

Befaling fra *Danmarks Kronprins og øverste krigsherre* angående vagtposterne uden for København:

Vi har befalet, at piketterne skulle i råt vejr gives morgen og aften en snaps brændevin med dråber i, for at forebygge koldfeber; men da dette falder noget kostbart, og man hos Spendrup og Høngård som bor i Vingårdsstræde nr. 134 og 135, kan få en akvavit under navn af bitter til 4 mark potten, der er lige så god og gør folkene samme nytte, så skal piketterne, som udgå her fra byen, gives, når behøves, af denne bitter-akvavit en snaps morgen og aften i steden for det forhen omskrevne brændevin med dråber ...

Napoleons umenneskelige storhed.

Forspil

Flankerne volder konstant besvær. I nord vil Elben og Weser ikke holde tæt, i syd ulmer det, efteråret 1806 mobiliserer Spanien.

Ifølge Napoleons egen erindring var det d. 14. oktober under slaget ved *Jena*, han fik bragt et eksemplar af opråbet til kamp, som Spaniens almægtige minister *Manuel Godoy* havde affattet, forsigtigvis uden at angive fjendelandets navn.

Efter Napoleons sejrsmøder følger ingen fridage. Straks på indtoget i Berlin udslynger han, den flådeløse, sin tordenkile med sigte på Englands ombringelse, idet han, trængt af realiteterne, søger sin tilflugt i en fjernvirkning af manisk eller ligefrem magisk art. Fastlandsspærringen demonstrerer næppe en realpolitik, men landsoldatens ønsketænkning i desperat tro på, at hans Europa er hele verden. Alligevel er bandstrålen næppe blot udtryk for et svigtende skøn; ordren til hans ambassadør i Madrid rummer den noget klarere opfattelse, at *der må renonceres på at søge eventyr til søs, hvor vi er de svageste*, men altså ikke erkendelsen af, at hans krig dermed er afgjort og tabt.

Betragter man derimod fastlands-dekretet som en form for psykologisk krigsførelse, en defensiv med det formål at vedligeholde illusionen hos hans egne, så må det indrømmes, at den alligevel udgør en form for realpolitik.

Og samtidig med at Kejseren kæmper sig videre mod øst i koncentration om at slå sig igennem og sejre i centrum, har han en genial plan klar for begge flanker under ét: Foreløbig ikke spendere flere soldater på Spanien, men blot holde gode miner til ministerens spil og købe ham med løfte om en fyr-

stetitel. Og tyder mon ikke patientens tilstand på, at Spanien trænger til en åreladning af sin mobilisering? Nu vil det være tiden at iværksætte den venskabstraktat, som forlængst blev underskrevet af Godoy selv: *Til evig tid skal bestå angrebs- og forsvarsalliance mellem Den franske Republik og Hans Katolske Majestæt Kongen af Spanien* med gensidige trækningsrettigheder, der beløber sig til 18.000 mand infanteri og 6.000 mand kavaleri med tilhørende artilleri. Levert et sådant korps kan venen Napoleon på en og samme gang svække Spanien og styrke sin nordflankes kystbevogtning. Og, anfører Kejseren udtrykkeligt, Spanien vil selv høste den fordel, at mandskabet under ham bliver gjort til soldater! Det eneste, hjemlandet skal yde, er blot arméens lønninger. Kost og forplejning vil han selv sørge for, d. v. s. ved at læsse det over på den vasalstat, som skal huse troppeperne. Det skulle ende med at blive Danmark. Således får man gratis soldater, ja hele tre fordele med ét smæk.

D. 15. december iler kuréererne ud, denne gang fra Warszawa.

Nytår 1807. Fra Polen svinger *Den store Armé* op mod nordøst, nu gælder det russerne. Vinterkrig i Rusland for første gang; Napoleon burde have lyttet til dens advarsel. Og i ryggen den engelske bulldog, hvor vil den bide? Brev afgår d. 25. marts til hans general i Berlin: *Nu er øjeblikket inde, hvor det er af yderste vigtighed at være informeret i rette tid om, hvad der foregår i Østersøen.* Hvad kan mon englænderne have for deroppe? Og på landjorden bag ham kræver stadig større områder stadig flere besættelsestropper. Så må styrken spædes op med fremmed mandskab fra allerede besejrede nationer. D. 4. maj udgår kommando til marchal Brune om at besætte nordflanken fra Østpommern til Hollands grænse. Fordelt over 500 km mellem floderne Oder og Ems posteres i øst franske soldater, i centrum italienerne, på venstre fløj hollændere og senere spaniere. Thi først nu, efter

gentagne rykkerbreve, parerer Godoy ordre og beslutter sig til at afsende nogle regimenter, som i forvejen befandt sig oppe i Nordspanien ved grænsen til Frankrig. Omsider sætter de sig i bevægelse: 11.582 mand infanteri, 2.700 dragoner, 527 mand artilleri, med ingeniørtropper og officerer tilsammen over 15.000 marcherer de over Pyrenæerne fulgt af kvinder og børn, tjenerskab og tyende, hærleverandører og jødiske handelsfolk. Op igennem Frankrig går det Napoleon for langsomt, d. 30. maj befaler han: resten af vejen til Mainz skal hæren køres! Heste og vogne? De lod sig vel rekvirere hos befolkningen langs vejen.

Året før havde Kejseren dirigeret en division spaniere til Italien. Nu skal den med nordpå. Fra d. 22. april marcherer den ud af Firenze under sin brigadegeneral Don Miguel Herмосillas, senere afløst af oberst Salcedo: Hele regiment Zamora, 1. og 2. bataljon af Guadalupe, 1. bataljon af Cataluña, kavaleri-regimenterne Villaviciosa og Algarve samt et batteri ridende artilleri. De tager vejen over Modena, Mantua, Verona, d. 3. maj er de oppe i Tyrol. Igennem Trento, Bolzano, Bressanone over Alperne ad Brennerpasset til Innsbruck, så over Bayerns alper til Mittenwald, Murnau og Weilheim. Her stiller Zamora og Villaviciosa op til troppe-*revy* for det kongelige bayerske hof og gør megen lykke. Til taflet bagefter, for spidserne, har stabshornisten komponeret en *Slaget ved Austerlitz*, hvorom berettes, at nummeret var af gribende virkning. Da så dronningen udtrykker ønsket om at se en spansk dans, udfører oberstinden en virtuos *Fandango* under varmt bifald. Og så går marchen videre op gennem Tyskland, d. 26. juni ankommer de til Celle. Her deles styrken, en tredjedel skal bevogte Elbens munding, resten skal til Svensk Pommern, hvor det brænder på omkring *Stralsund*. Englænderne har noget for deroppe.

Tropperne direkte fra Spanien nåede i løbet af sommeren frem til Mainz, opsamlingsstedet. Midt i juni ankom *de la Romana* og overtog sin kommando. På vejen har han været

i Paris til audiens hos Napoleon. Hvorfor havde hans hjemland overdraget denne kommando til netop Romana? En bemærkelsesværdig række af sammenstødende omstændigheder, men næppe allesammen tilfældigheder, kæder sig skæbneladet sammen om at forme og udvælge netop denne personlighed med sind til den vidtrækkende beslutning til sin tid på *Postgården* i Nyborg, og med sindets kraft til dens lykkelige gennemførelse.

I spidsen for et af hans nuværende regimenter var hans fader faldet i Algierkrigen, da sønnen var 14. Efter skolegang i Frankrig kom drengen til orlogs og udgik fra marine-akademiet i Carthagera som 18 år gammel søløjtnant. Ilddåben modtog han under Gibraltars belejring, da han kommanderede et flydende batteri, som blev skudt i brand, og avancerede til fregatkaptajn. Fra 1783 benytter han den lange fredsperiode til sprog- og litteraturstudier ved universitetet i Valencia og rejser nogle år i Frankrig, Nederlandene, England, Preussen, Sachsen, Rusland og Italien, overalt tilegner han sig de fremmede sprog. Senere i livet forsømte den lærde sømand aldrig nogen dag at læse et stykke af de gamle græske og latinske forfattere. – Hjemme igen virker han efter adelig skik som mæcen, understøtter kunsten og opretter et bibliotek, som han skænker til staten. Da krigen atter bryder ud, vil han straks med. Altså lader han sig indrullere i landtropperne, og således sparer en eller anden skæbne ham for tiltægtelse sammen med den spanske flåde ud for Trafalgar 1805. Gang på gang udmærker han sig ved tapperhed i kamp; ligesom faderen, i spidsen for kavaleri, hugger han i 1795 ind på den franske højrefløj og opriver den. Allerede berømmes han som nationalhelt.

Efter freden i Basel samme år dyrker han på ny sine klassiske studier, indtil han 1801 kaldes til guvernør over Catalonien og tager sæde i Spaniens øverste krigsråd. Så er det, Kejseren kræver, hvad Kejserens er, sine tusinder skålpund

kød. Hvorfor falder Godoys valg blandt alle generaler på Romana?

Med udnævnelsen gik det sådan til:

Man havde skrevet til Napoleon og givet ham at vælge mellem to spanske hærførere og tilføjet, at regeringen selv ville foretrække den sidstnævnte. Igen var skæbnen med i spillet. Dersom det var blevet general *Castaños*, havde den ikke næste sommer i Sydspanien slået og knust den franske general *Dupont* ved *Bailen* og dermed vist en undrende verden for første gang, at franskmænd ikke var uovervindelige. Og var valget faldet på kommandanten for den spanske styrke i Italien, den meget franskvenlige *O'Faril*, da havde tildragelserne i Danmark efter al sandsynlighed fået det modsatte udfald.

Nu svarede Napoleon aldeles intet, detaljen var vel ikke hans sag. Hvorfor blev det så en helt tredje? Man har senere henvist til Romanas skolegang i Frankrig og hans fortrolighed med fransk sprog og tænkemåde – men hvorfor så ikke hellere netop *O'Faril*?

Romanas inderste følelse gjaldt hans nation. Følgen var hans kølige holdning over for fordærvelsen omkring de spanske Bourbon'ers hof og dets yndling Godoy. Det tør derfor formodes, at man alligevel som noget helt tredje har foretrukket at benytte sig af lejligheden til at fjerne Romana i en art landsforvisning. Således kommer han til at dele skæbne med Napoleons underfundige forvisning af de spanske soldater, og til en vis grad sikkert også med selvherskerens forflyttelse af hans egen marchal Bernadotte. I samtlige tre tilfælde skulle det ad Historiens mærkelige veje komme til at hævne sig på de mægtige selv . . .

Nu blev det altså den lille mørkladne mand i den tarvelige overfrakke og med sin uadskillelige spadserestok af spanskkrør – den han glemte i Danmark; på Rosenborg kan den beses.

Sommeren 1807 fører han sine styrker op i det nordtyske. Det skulle have været en let kommando. Efter alt at dømme skulle de under *Brune* blot på vagttjeneste mod smuglerne. Men inden de kom til Hamburg, er med ét slag Europas situation fuldstændig ændret.

Et par år i forvejen, just i de dage da Bonaparte i Paris kejserkronede sig selv med pomp og pragt som under enevældens svundne æra, slog den engelske regering en klar handel af med Sveriges konge. For en stiv pris i engelske pund købte England sig ind i Svensk Pommern med ret til en militær base på øen Rügen, foruden Stralsund by og havn som et brohoved, hvorfra bulldoggen skulle kunne springe frem og bide sig fast i flanken på det flunkende nye kejserdømme. Der bestod absolut ingen risiko ved at trænge så dybt ind i Østersøens farvande; Sverige og Rusland var Englands allierede magter, og ved grænsen til Napoleons Tyskland vogtede den danske kronprins med 15.000 mand Danmarks hellige neutralitet.

Men nu, med *Brune* så nær, svirrer London med løse rygter om en forestående fransk besættelse af Holsten. Transporterne til militærbasen fremskyndes, sommeren 1807 skal der på Rügen stå 30.000 engelske foruden 15.000 svenske og 5.000 flygtede preussiske soldater. Forsyningerne skal afskibes fra de engelske havne i tre afdelinger, d. 19. juni afgår den første, 70 transportskibe under eskorte af orlogsfartøjerne *Dispatch* og *Procis* med briggen *Charger*. En uges tid senere står skibene ind i Øresund på deres gennemfart. Didelot indberetter prompte til Paris.

Under alt dette hersker der naturligvis spænding om, hvordan det går med Napoleons krig i Rusland. Hvad man i Danmark og England véd om den, er, at det i februar havde været lige ved at gå galt for ham i slaget ved *Eylau*. Nu går der rygter om, at hærene skal befinde sig på de flade strandstrækninger øverst i Østpreussens grænseegne ved floden

Njemen. Hvem vil sejre i slaget, der snart må komme? Eller som måske allerede er udkæmpet og afgjort? Af udfaldet vil Verdenshistorien afhænge. Skal Europas fremtidige hersker hedde Napoleon eller Alexander? Uvisheden derom er knugende.

For så vidt som Napoleons magtområde var blevet skabt i sin overstørrelse af hans arméers (og hans egen) bevægelighed i hidtil uset fart hen over landkortet, nærmer hans rige under fortsat udvidelse sig nu sin uoverstigelige grænse på det samme plan: samfærdslen i tid og rum. Ganske naturligt kommer denne grænse først til syne i efterretningsvæsenet hos hans modstander hinsides havet. Til England er afstandene nu for store til, at nyheder fra krigsskuepladsen kan indløbe tilstrækkelig friske. Endnu skal der hengå for mange år, før Napoleon selv trænger frem til den samme uoverstigelige grænse for udstrækningen af hans egne forbindelseslinier og deraf tilintetgøres; men efter tur skal begge parterne erfare, at trods alle galoperende kuréerer ligger magten til syvende og sidst i hænderne på kommunikationens *General Langsom*. Sommeren 1807 er han endnu værst mod England. Og dermed imod Danmark.

Hidtil mindre kendt dukker den nye kombattant frem, blander sig i begivenhedernes videre forløb og øver sine chokvirkninger. I denne sommer, da tildragelserne indtræffer i hastig rækkefølge under en stigende spænding, løber Verdenshistorien løbsk, fordi hændelserne løber fra efterretningen om dem. Tidsrummet imellem krigens fjerne begivenheder og efterretningen derom bliver et dødsensfarligt tomrum, hvori alting svæver, og alt kan ske, og alt sker. Over havet hjælper ingen hestegalop, her kommer en sømagt til kort. I afgørelsens stund må England famle sig frem i det dunkle og slår i blinde. Englands krigsførelse udarter til et hasardspil, hvis indsats er Danmark. Og indsatsen tabes.

Den 1. juli afsender den engelske regering transporterens 2. sektion. Et hundrede fartøjer kommer efter få dages heldig sejlad til Sundet og fortsætter sydpå. Midt i måneden følger en fregat med overgeneralen Lord *Catcarth*. Han ankommer til Stralsund d. 16. og fremstiller sig straks i audiens for kong Gustav. Om kort tid kan de vente den tredje og sidste sektion, så vil deres angreb kunne støde mod syd ned i Tyskland med 50.000 mand . . .

Med lynets hast, d. v. s. i løbet af et par uger, er Napoleon atter tilbage i Paris og dermed nu adskillige træk forud for modspilleren. *De har gjort Dem skyldig i krænkelse af Sundet!* lyder anklagen, som han under diplomaternes velkomst-audiens slynger mod Dreyer, uden tvivl mod bedre vidende om, at Øresund er internationalt farvand. Kan det undre, at Danmarks fortsatte tillid til engelsk retsindighed virkede så påfaldende, at den vakte Frankrigs mistanke? Mon hemmelige aftaler skulle have sikret England endnu et brohoved? Den diplomatiske troskyldighed, som udgjorde sagens rette forklaring, lod Napoleon helt ude af betragtning. Vinteren før havde han på det bestemteste forlangt den danske hær væk fra Holsten: dens tilstedeværelse var i sig selv fjendtligsindet og for eksempel i en engelsk generals hånd farlig for Napoleons nordflanke. Kronprinsen havde dengang svaret nok så imødekommende: Nu skulle han se engang til foråret . . .

Napoleon har for alvor kig på os. –

Så omsider bryder efterretningerne igennem tavshedens mur med et brag. Endnu medens *Catcarth* er undervejs til Stralsund, falder grunden bort under hans felttog. Som et isfjeld, der ændrer tyngdepunkt, tipper over og kæntrer, er der med ét slag vendt op og ned på Verdenshistorien. Fra Lord *Hutchinson*, den engelske general der er attachedet det russiske hovedkvarter, ankommer d. 10. juli til London en udførlig depeche dateret 21. juni, datoen for et møde mellem kejser og zar på et plankegulv lagt tværs over et par båd-

de ude på Njemens vande, der skilte de to hæere. Efter sit nederlag havde Alexander besluttet sig til at søge forhandling og sendt sin fyrst *Lobanoff* til Napoleon for at bede om våbenstilstand. Siden, da forhandlingerne inde i den nærliggende by *Tilsit* er afsluttet med en traktat, står udfaldet klart i London inden udgangen af juli:

Det var slet ikke blevet hverken Napoleon *eller* Alexander. Det var blevet værre. Det værste af alt: Napoleon og Alexander.

Ingenlunde alt blev straks, eller nogensinde senere, bekendt om de to herskeres tankeudveksling, men man har lov at forestille sig Alexanders forbløffelse, da hans sejrer i stedet for krav om landafståelser slår ind på et tilbud om alliance. Oven på sin militære sejr udkæmper og vinder Napoleon sin politiske charme-offensiv. Man ser ham for sig på det gyngende grundlag lade fantasien spille for Alexanders unge tanke og rive ham modstandsløst med i synernes storhed og glans ad Indien til. Hvad Europa angår, skal de to i al venskabelighed dele: Napoleon beholder Syd- og Vesteuropa i fred, Alexander får Øst- og Nord-europa. Og hele tiden, må man tro, har Napoleon i sin inderste tanke haft Østersøen. Kan han vinde denne russer for sig, og dermed hans flåde, da er Østersøen sikret, og samtidig er Napoleons hele venstre flanke beskyttet, kort sagt englænderne jaget ud med et pennestrøg. – Eller endnu bedre: Man beordrer Bernadotte op over de danske øer. Så indtager han København og bemægtiger sig den danske flåde og indeslutter fjenden på Rügen som mus i en fælde. Eller allerbedst: Danmark får man med som allieret ved at love *Frederik* Sveriges kongekrone til belønning. Og bag efter, *b a g e f t e r*: Så forener den russiske flåde sig med den danske, invaderer England og knuser det . . .

Hvor meget af alt dette troede Napoleon selv på? Og hvor meget var blot en højere form for bondefangeri over for den unge, ubefæstede selvhersker over alle russere?

Men som en art håndpenge allerførst lover Napoleon at medvirke til, at Alexander tager Finland fra Sverige. —

For England er realiteterne hårde nok endda. Pludselig befinder Catcarth sig ikke længere i en allieret Østersø, men derimod i et fjendtligt indhav. Flanken har forvandlet sig til centrum. Nu gælder det om at komme ud i en fart og tilbage op gennem Sundet til Kattegats åbne farvand. Og næppe har han indskibet sig, før Brune belejrer Stralsund med sit fransk-spanske korps. Under korpsets stormløb, den alvorligste krigshandling spanierne deltog i heroppe, udmærkede de sig ved ild-modenhed og prægtig tapperhed. Skønt den svenske konge har forladt sin by, holder besættningen ud til d. 18. august, da Stralsund falder. Også Svensk Pommern tilhører nu Napoleon.

Spanierne beordres til Hamburg for sammen med de frisk fra hjemlandet ankomne tropper at indgå i hærkorpset, Napoleon nu sammenstiller med Bernadotte som chef.

Af et brev fra Napoleon til hans udenrigsminister *Talleyrand*, d. 31. juli:

. . . Samme kurér vil fortsætte til København og medføre et brev til min minister, hvori De vil gøre ham bekendt med min utilfredshed med, at de af Danmark aflagte løfter ikke efterleves, og at forbindelserne med England fortsættes. De vil beordre ham til at konferere med den danske minister om nødvendigheden af, at disse forbindelser bringes til ophør, samt om hvad Danmark agter at gøre, dersom England nægter at slutte fred på et fornuftigt grundlag. De vil lade skinne igennem, at det i givet fald er muligt, samtlige Europas havne skal lukkes for England, og fastlandets magter erklære det krig.

Senest på søndag vil De tage en samtale med hr. Dreyer. De vil meddele ham, at det er mit ønske at skåne Danmark. Forhindre kan jeg ikke, at det ikke føler krænkelsen,

det har ladet Østersøen lide, – samt at hvis England modsætter sig Ruslands fredsmægling, er det absolut nødvendigt, at danskerne vælger at gå i krig mod enten England eller mig, – at venskabet, som Kronprinsen har bevidnet mig, samt Danmarks egen interesse får mig til at håbe, at det ikke tøver i sit valg.

D. 2. august går der kurér af sted til Bernadotte med underretning om samlingen af hans nye hærkorps. Napoleon fortsætter:

Dersom England ikke godtager Ruslands mægling, er det nødvendigt, at Danmark erklærer England krig, eller at jeg erklærer Danmark krig. I sidste tilfælde er De udpeget til at bemægtige Dem hele det danske område. Send mig, såsom De befinder Dem ved grænsen til dette land, en betænkning om, hvilke hindringer Danmark kan stille op, samt hvilke ressourcer det råder over for proviantering. Deres ord skal være disse: Råb op om, at Danmark har åbnet passagen igennem Sundet og ladet krænke et hav, som burde have været lige så ukrænkeligt for danskerne som deres landområde . . .

Ja, Danmark driver sin vindskebelighed for vidt. Den mægtiges utålmodighed stiger farligt, herskerens irritation nærmer sig bristepunktet. Nu *skal* Danmark bekende kulør!

Midt i juli ankommer en engelsk stats-kurér til London med yderligere depecher fra general Hutchinson. Han medbringer et forlydende (som det havde kostet et million-beløb i bestikkelse til en forræder at få fingre i) om, at Tilsittraktaten menes at være ledsaget af visse hemmelige aftaler vedrørende Danmark: Alexander skal presse det ind i en alliance, og det skal, til gengæld for visse udvidelser af sit område, overlade sin flåde til Frankrig. – Det lyder alt sammen troligt nok; men det var og blev, trods prisen, dog

blot et forlydende. Alligevel – omgående træder den engelske regering sammen og beslutter – også her på gyngende grundlag – at komme franskmændene i forkøbet og bemægtige sig den danske flåde enten ved forhandling eller med magt. Nu er det England, der har kig på Danmark for alvor.

Som en følge af begivenhedernes udvikling omkring Stralsund var forsyningsflådens 3. sektion holdt tilbage, umiddelbart før den skulle have været af sted. Nu klargøres den i *Yarmouth* havn alligevel, med ubekendt bestemmelsessted – mon ikke sandsynligst *Østersøen* til kamp mod den russiske flåde? Al øvrig udsejling fra britiske havne forbydes indtil d. 31. juli. De engelske aviser begynder at interessere sig for marinens travlhed.

Men hvor er Rist nu?

Den danske generalkonsul *Jens Wolff* indberetter d. 14. til Det kgl. danske Commerce-Collegium, at rygterne tager sigte på Danmark. Heldigvis ser Collegiet i København sig i stand til at svare beroligende: *Rygterne er aldeles ugrundede; intet er forefaldet, hvorved den mellem begge hoffer herskende gode forbindelse på nogen måde kunne anses som svækket, eller afbrudt.*

Men på vej hjem fra Vestindien løb den danske korvet *Fylla* ind til Portsmouth for at tage drikkevand om bord. Tilfældigt møder chefen selveste admiral *Gambier* og får et skud for boven: *Hvad vil De her, unge mand! Skynd Dem hjem. I morgen får jeg måske ordre til at arrestere Dem!*

Hvor er Rist henne? Nu da forberedelserne er så vidt fremme, at engelske officerer forklædt som handelsrejsende allerede går i land i Kiel for at spionere, og nu da rygten er nået til Hamburg, så *Bernadotte* kan berette hjem, at *store engelske flåder går til Sundet, det er der ingen tvivl om, – hvorpå han d. 27. sender sin stabschef, general Gérard* til Kiel med brev til Kronprinsen og tilbud om hjælp.

Men den danske chargé d'affaires i London? Det faldt så uheldigt, som det kunne. Overvældet af sit enerverende arbejde og en personlig sorg undte Rist sig nogle fridage ved et badested på sydkysten. Men det lykkedes ham dog at få rede på sagen og at få en advarsel smuglet over Nordsøen til Kronprinsen og hans udenrigsminister i Kiel d. 8. august, den samme lørdag som den engelske diplomat *Francis Jackson* fremstiller sig for Højstsamme i speciel mission, – og den selv samme dag som den britiske krigs- og transportflåde løber ind i Sundet forbi Kronborg, under forbi-sejlingen hilst med kollegial salut fra slottet.

Så filtret og forviklet er nu efterhånden begrebet *dansk neutralitet*, at kun det forkrampede ord er tilbage. Direktøren for udenrigsministeriet i København må ligefrem sidde og forsvare den fremmede flådes tilstedeværelse over for baron Didelot, da Frankrigs minister indfinder sig og påtaler det som neutralitetsbrud at tillade briterne adgang til danske farvande . . .

Resten af historien er velkendt, nu går alting i stykker: Det stormende møde med Kronprinsen, der *blev ikke lidet bestyrtet*, da Jackson braser ind til ham i familiekredsen efter middagen, – lige lidt diplomatiske begge to. Jacksons afpresning: *Alliance eller flåden!* Hans tilbud om et par kolonier i erstatning for skibene. Frederiks svar: *Og hvordan vil De erstatte mig æren?* Så Kronprinsens forcerede rejse på kun tre døgn fra Kiel til København gennem den britiske spærring i Store Bælt, for under få timers ophold i hovedstaden at udstede de nødvendigste ordrer og hente faderen med tilbage. Tilbageturen. Overfarten over Store Bælt. Englændernes standsning og visitering af færgebåden. Og fra Kiel krigserklæringen mod England d. 16. august, og samme dag briternes landgang ved Vedbæk. Københavns belejring og bombardement. Kapitulationen d. 7. september. Flådens udlevering, og slut på riget hvis grundlag den var.

Søkongen over verdens oceaner degraderet for altid fra herskerens trone til pladsen som dørpasser for Østersøen. Snart statens fallit – og uden flåde, intet Norge.

Og som resultat af det hele: *traumet*, det nationale trauma der igennem et halvt århundrede skulle forhindre nationen i at fatte sin nye virkelighed, – nationens sjælelige efterslæb, som i tidens fylde yderligere skulle koste den hertugdømmerne Slesvig og Holsten, inden virkeligheden omsider dæmrede. –

Oberst, greve *Schmettau* og kaptajn, greve *Holck*, begge af hestgarden, bragte – på engelsk pas – budskabet til Kronprinsen i Kiel d. 11. om aftenen. De berettede siden, at hans forbitrelse og sorg var grænseløs. Senere sagde han: *Hvis ikke jeg havde uretten at hævne, skød jeg mig.*

I London skammer man sig over sejren.

I Paris har Kejserens omgivelser aldrig set ham så rasende. Han har tabt. På forhånd tabt „sin“ danske flåde. Tabt sin sag mod England. Men sagens omkostninger betales af Danmark, Napoleons sag og krigsomkostninger læsset over på det neutrale Danmark.

Og oven på den store, gyldne tids attræde og antagne neutralitet tog det danske rige nu også af ydre omfang den skikkelse af magtesløs lidenhed, som er neutralitetens sande legeme.

Første aktion

Søndag d. 15. august om aftenen, den dag da Romana ankom til Hamburg, var Kronprinsen allerede tilbage i Kiel.

Mandag underskrev han i ædel harme lilleputs krigserklæring mod England, orden skal der være. Men tirsdag befaller en virkelighedsnær og kynisk kejser i Paris:

Send en ekstraordinær kurér til Hamburg for at tilkænde-give for marchal Bernadotte, at han skal holde sig parat med samtlige sine spanske og hollandske tropper til at marchere Danmark til hjælp, – eller imod Danmark, alt efter hvordan situationen falder ud. Skriv til ham om alligevel at tilbyde Kronprinsen al fornøden hjælp mod Englands uretfærdige aggression . . .

Således begynder de syv lange års mærkværdigt fredelige krigstilstand, da front- og grænselinien mellem stormagter lægger sig midt igennem Danmark i dets nye, sammen-skumpne skikkelse – den dobbelte besættelses frontlinie, hvor Europas store landmagt venligst udsuger landsdelene, medens den store sømagt med vold beskytter Danmarks vandveje imod krigsulykkens udvidelse, udletter Danskens næringsvej over havene, og slår en prop i Østersøen. At det helt og aldeles var Danmarks egen krig, var der tragisk nok vist alt for mange, der troede alt for stærkt.

Under et taffel greb Kronprinsen spontant sin søster, her-tuginden af Augustenborg i armen og udbrød højt og på dansk:

Jeg føler mig som en officer, der har fået en lussing. Og det er en skændsel, jeg bør afvaske på Københavns volde i

forrædernes og i englændernes blod – eller i mit eget.

I stedet kaster harmen ham i armene på Napoleon. Nu sender han sine nærmeste medarbejdere ud for at hente sympati og samvirke; udenrigsministeren ledsaget af generaladjudanten for landtropperne tager til Bernadotte i Hamburg, og generaladjudanten for sø-øtaten (!) må helt til Paris og fortælle Napoleon, at det indtrufne er hverken Kronprinsens skyld eller efter hans ønske. Yderligere beder han Didelot udtrykke *over for Kejseren alle de følelser af taknemmelighed, der fylder mig for den interesse, han så venligt bevidner mig, og især for det retsind, han viser mig til trods for begivenhedernes tale imod mig. Jeg skal vise ham i overmål, at jeg er værdig til den gode mening, han har fattet om mig, hvor vanskelig end opgaven, jeg har for mig, vil blive.*

Men over for Napoleon kan følelser ikke gøre det; han forlanger *kontrakt*.

Traktaten i *Fontainebleau* af 31. oktober tilsiger gensidig militær hjælp, og efter sejren skadeserstatning til Danmark, nemlig fra det slagne England. Danmark loves der forstrækning af enhver art til og med levnedsmidler. Betalingen skal man slet ikke tale om foreløbig; den skal først fastsættes senere, tillige med *rentesatsen*.

Igen en af disse venskabstraktater, hvori Napoleon er spendabel med „gensidig“ alliance og i øvrigt en dyr ven. Lige nu, da Europa henligger forholdsvis lammet, har han brug for at få sine arméer på græs.

Men hvordan få tingene til at glide den rigtige vej, når han ikke kan undgå at mærke, at Kronprinsen alligevel ikke er helt dum, men udstråler ængstelige forbehold over for sine nye venner, lige meget hvor åbent Kejseren end tilbyder sig, og lige meget hvor vedholdende hans marchal i Hamburg end ægger danskerne til hævn over det troløse England? D. 2. september havde Bernadotte under en samtale med den danske chargé d'affaires i Hamburg, unge *Levet-*

zau, hævdedet gentagne gange, at Danmark havde for få tropper på Sjælland, og havde søgt at lægge ham en anmodning om hjælp i munden. Bernadotte havde tilføjet, at han ikke indså nødvendigheden af den almindelige væbning som fandt sted i Holsten, og at man havde mistanke om, at arméringen var rettet mod Frankrig for det tilfælde, at denne magt ville sende et korps ind i Holsten for at understøtte de danske: *Forsvar jer tappert, jag englænderne bort, og I vil hæve jer til en af de første nationer i Europa. Derpå låner I os jeres flåde, og vi går med den over til England.*

Ingen mading kunne være holdt tættere på. Men Levetzau parerer: *Men i så fald er det Danmark, der hjælper Frankrig, og ikke omvendt.*

Bernadotte ser sig tvunget til at bekende kulør:

Det er sandt. Men I kan ikke lade en sådan fornærmelse hengå uden hævn. Og for øvrigt følger I med os!

Danskerne er hverken til at hugge eller stikke i, og sådan står sagen: i stampe. Og værre endnu: englænderne følger aftalen og forlader Sjælland og dansk jord d. 20. oktober. Dermed er enhver forudsætning for et fransk hjælpekorps bortfaldet på forhånd, 11 dage før hjælpen kontraheres i Fontainebleau.

Hvad stiller Kejseren nu op med alle sine sammenjagede spaniere og hollændere i Hamburg? Tilmed har roen ved Stralsund overflødiggjort Dupas' division af rigtige franskmænd dér, også de må så beordres til armékorps Bernadotte. —

Manden, som er Europa, fattes ikke råd. Fontainebleau-traktatens artikel 2 var affattet netop så alment indledende og svævende, at den kan nyttiggøres nu:

Enhver af de to kontraherende parter skal anvende mod den fælles fjende hele sin styrke til lands og vands, og for at tilfredsstille den berettigede uvilje, som angrebet på København har fremkaldt, vil Frankrig i forening med

Rusland fremsætte de fornødne erklæringer for at formå de øvrige europæiske stater til at tiltræde en forbindelse, som har til hensigt at udvirke erstatning for hin fælles fornærmelse, – *hvorfor Hans danske Majestæt forpligter sig til at tiltræde disse erklæringer og at bidrage til udførelsen af alle de forholdsregler, som måtte følge deraf.*

Af de to traktatmagter er den ene spændt for vognen, hvorimod den anden sidder oppe på bukken. Men hesten lægger sig i selen og trækker bravt, thi lige for næsen af den ophænges nu et helt bundt gulerødder: de gamle danske landsdele i Sverige, og – hvem véd? – måske endda den svenske kongekrone.

Fra nu af rummer historien to krigsliderlige. –

Når Historiens begivenheder betragtes fra en eftertid, skulle det være til at se, at fra nu af er Danmark en brik i europæernes spil. I dag skulle dette kunne tages til efterretning uden videre som en kendsgerning. Men det formåede datiden øjensynligt ikke. Hvilket ville være forståeligt, dersom forholdet havde været det, at Danmark i fuld bevidsthed derom trodsede sin skæbne. Men sådan var forholdet ikke. Tværtimod, efter alt hvad man kan se, gik landets tilskikkelse slet og ret ikke op for folk i forstandens og det rolige overlægs klare lys. Alt lå bare og ulmede bag horisonten i dunkle følelsers dyb. Midt i ulykken var det et historisk uheld, tør man sige, at rigets reduktion skulle indtræffe i en tidsalder, der som Romantikkens svælgede i de store følelser. Nu blev føleriet udvejen til at holde sig virkeligheden fra livet. Og da, efter menneskealdre, landet endelig famlede sig tilbage ad realiteterne til, da fik man at se det grimme mén af katastrofen som en kronisk deformitet: sansen for proportioner gået tabt. Årgang på årgang af skolebørn fik for øje i atlas og på vægkort, at Danmark var lige så stort som f. eks. Amerika eller Afrika. Rigsvåbnet pustede

sig op som aldrig før, og er ikke siden blevet til gavns revideret.

Det nyskabte lilleland ved Østersøens port ligger stadig væk på sit sted. Historien handler om dets fortid, nutid og fremtid. Efter sin undergang overlevedes Europas tyran af en napoleons-begejstring, der i gunstigste fald kunne være forståelig, så længe han stod i bevidstheden som éngangstilfældet, den absolutte undtagelse. Imidlertid, Historiens gentagelse siden hen gør det naturligt for generationen, der oplevede denne gentagelse, at ordne ham ind på hans plads i geledet, der nok desværre altid vil have plads til flere.

Nu omfatter Historien to desperate.

Når virkeligheden rummer mindre fornuft og logik, end enhver beretning med rimelighed må forlange af sig selv, kommer skildringen i vanskeligheder. Hvordan kan sådan galskab ske, som den der nu slår ud i Kronprinsens beslutning? Det skal indrømmes, at man havde fortalt ham, Sjælland muligvis kunne komme til at opleve en svensk invasion med engelsk støtte; men tungere vejer nok *ærens bud*, en trang til *æresoprejsning*, dengang en såkaldt ædel følelse hos enhver officer, men næppe noget frugtbart handlingsgrundlag for et statsoverhoved uden netop denne følelses genklang i en befolkning, der til forskel fra den franske ikke var besat af *la Gloire*.

Men når Napoleons Englands-kompleks skulle befordres, var ædle følelser ikke hans sag. Med traktaten i hånden har han skaffet sig den detalje, han lige stod og manglede for at kunne føre sit store spil videre: en lille dansk landsfaders stålsatte og udsigtsløse æresfølelse indskrænket i fortvivlelsen.

Spillerens egen hensigt med traktaten må på forhånd have stået ham klar; for straks næste dag kan han lade tilskrive sin gesandt i Sct. Petersborg:

Som følge af den traktat, jeg netop har afsluttet med Danmark, må denne magt gøre fælles sag med Rusland, dersom Rusland erklærer Sverige krig. Danmark må da gøre det samme, og en dansk armé rykke frem til angreb.

Hans sigte er klart, som det har været lige siden hans unge generals-dage: fremdeles Englands ruin. Men sigtet er ved at blive formørket til en tvangstanke af det format, der udgør selve hans abnorme storhed: Denne engelske nation af *shop-keepers* skal få butikken lukket. Ingen kunder, når hele Europa samlet under én vilje vender den ryggen! Hvilket vil blive tilfældet meget snart, endnu mangler som et allersidste lille nyk blot lidt yderkanter: Sverige og Portugal. Al verdensdelens stridskraft vil han samle som i et hulspejl og sende dens fortærende kraft over havet og se øriget brænde ud.

Fra *Lapland* i nord til *Algarve* i syd – det er for den overmægtiges egne styrker måske alligevel lige vidt nok at spænde. Så må der vindes venner, der kan fristes eller lokkes til dåd ved udsigten til erobringer. Sverige kan tvinges til føjelighed, uden én eneste fransk soldat omringet og bragt til fald alene ved tankekraft fra Paris, når nu den russiske bjørn vil knuge Sveriges Finland i sin favn, og når den danske marionet stikker hovedet frem fra Norge og truer fra Sjælland.

Men så Portugal?

I Fontainebleau var der samtidig med Danmarks traktat sluttet en tilsvarende med Spanien netop angående Portugal. Nu skal Godoy få lov til at blive fyrste af Algarve – som Frederik konge i Sverige.

I Danmark ser Kronprinsen lys i mørket. Er han måske ikke i besiddelse af kontraktligt løfte sort på hvidt om hjælpetropper og al slags alliance? Nu vinker hæderen, når han som øverste krigsherre skal kommandere glørværdige franske tropper til at erobre Skåne, Halland og Blekinge for

ham. Kejseren var jo da allerede kommet ham til hjælp – med et brev:

Til Frederik, kronprins af Danmark.

Fontainebleau, d. 30. september 1807.

Min broder og fætter.

Jeg har modtaget Deres kongelige højheds brev af 12. september. Jeg har taget, og jeg tager oprigtigt del i ulykkerne, Danmark har lidt. Det er at beklage, at den engelske regering ved rænker og mistillid har narret de danske ministre i spørgsmålet om øjeblikkets sande farlighed. Thi hvis en del af Deres kongelige højheds armé havde befundet sig i København, ville tingene være faldet anderledes ud. Men det skete kan ikke afværges. Jeg gør regning på Hans energi og nationens tapperhed. Jeg vil med glæde støtte Deres kongelige højhed i alt, hvad De vil foretage Dem for at vende tilbage i Deres land . . .

Sine omgivelser lader Napoleon forstå, at han kan smigre sig med, at Danmark har opfattet hans *så at sige faderlige interesse*.

Alt imens er det dog ikke anderledes, end at Kronprinsen er sig bevidst, at neden under diplomatiets spejlblanke isflade lurer det sorte dyb. Men for ham er det spørgsmålet, om ikke denne is skulle være solid nok til at kunne bære. Man har sågar før set bundfrosset hav. Dog lader det sig ikke nægte, at mistilliden lurer rundt om: hos Kronprinsen til Bernadotte, og hos Bernadotte til både Kronprinsen og Napoleon – og i hvert fald hos Napoleon til Bernadotte. Men fra nu af og indtil enden er Frederik sin Kejsers loyaleste våbenfælle, til sidst den eneste. ÆRLIG OG TRO. Og muligvis nærer Napoleon ligefrem en art tillid til hans undermål. Kun baron Didelot bevarer sin oprigtige agtelse og sympati for Kronprinsens helstøbte karakter, hvilket gør denne franske hædersmand ære.

Hvem hjælper nu hvem i denne almindelige hvirvel af hjælpsomhed på den glatte overflade? Den smukke tanke, at Napoleon ville hjælpe os, først i vort forsvar mod England og dernæst i vort angreb på Sverige, bør sammenholdes med den virkelighed, at vi i stedet kom til at hjælpe Rusland med at hjælpe den store hjælper Napoleon, hos hvem alle kræfter samles – i hvert fald for et stykke tid endnu. Thi på ny er isfjeldet i færd med at skifte tyngdepunkt, umærkeligt er det allerede ved at ændre sin balance. For et opmærksomt øje synes det allerede at lude en smule faretruende yderst ude, dér hvor Den pyrenæiske Halvø tynger.

Nu er Kong *Christian* installeret på slottet i Rendsborg. Og dermed regeringen. Kronprinsen derimod forlader Kiel og familie, han opslår sit militære hovedkvarter i Nyborg, indtil han fra novembers begyndelse kan føre sine forretninger fra København, medens tropperne fra Falster, Fyn og Holsten føres over til Sjælland med det forestående angreb på Sverige for øje.

Om end trafikken tværs over Bælterne begribeligvis er hæmmet, må samfærdselen efter forholdene have været ret livlig og vidner om, at den engelske blokade til daglig blev udøvet temmelig afslappet. Trods vor kystbevogtning kom det som oftest ej heller til kamp, når en engelsk barkasse gik ind til en og anden af sydhavsøerne, gjorde landgang og provianterede sig til et par får.

Til sin hovedstad ankom Kronprinsen d. 6. november sent om aftenen. Næste morgen arresterer han de øverstbefalende ansvarlige for overgivelsen. Om formiddagen afholder han revy over landeværnet, der står opstillet ned igennem Gothersgade og videre frem med højre fløj på Kongens Nytorv, – hvorefter det hjemsendes samme dag. Nu gælder det at finde tilbage til den daglige orden; d. 26. oktober var Det kgl. Teater atter åbnet. og posten begyndte

igen at komme, den lollandske d. 25. og den holstenske d. 27., efterretninger om slægt og venner kommer atter frem. Og så . . .

Og så ligger havnen tom, den tomme, tomme havn at skue ud over. Intet tilbage andet end hærværk. Eet eneste fartøj har Briten sparet, det er Kronprinsens lystbåd, armeret med ti firepundige kanoner og kaldet *Present-fregatten*, fordi den var en gave til Kronprinsens konfirmation i 1784 fra den da- og nuværende kong George af England. Nu bemannes den med engelske krigsfanger som kaptajn og besætning, og under engelsk flag sendes den af sted retur til den troløse. Kronprinsens ordre til kommandør *Olfert Fischer* lyder på at skyde skibet i sænk, ifald England skulle finde på til gengæld at sende det tilbage igen bemannet med frigivne danske. Skyde det i sænk, så snart en barkasse har været ude og hente besætningen, forstår sig.

Udvist uopholdeligt og uden nåde bliver de engelske kommissærer, der var efterladt for at gøre op og få betalt den engelske hærs rekvireringer hos befolkningen. Udsmidningen sker under deres forargede protester: Så kan de ikke komme til at betale!

Men på det tomme orlogsværft ser Napoleon sin chance for at få bygget sig en krigsflåde. Han tænker sig franske ingeniører og konstruktører som ledere af danske skibsbyggere og arbejdsfolk – og nu tilbyder han ligefrem løn.

Den plan blev der ikke noget af. Danmark orker kun at skrabe stumpene sammen til noget, der kan blive til robåde med lidt kanon på. Skovejere anviser villigt deres træer, brugen af egetræs ligkister forbydes. –

Fra Hamburg erindrer Bernadotte om sin eksistens ved at oversende Kronprinsen et venligt brev ledsaget af 60.000 pund krudt som en opmærksomhed fra Kejseren. Marchallen er syg, han er besværet af et gammelt skudsår og deprimeret i sin situations stadig uforløste spænding. Hvem og hvad er han selv? En hjælper eller en erobrer? Under

hans langt udtrukne ventetid på *ordren* er det forståeligt, om hans nerver har dirret i ustadig ligevægt mellem situationens Enten og Eller for ham selv såvel som for hans troppers tusinder.

D. 12. november afholdes i Hamburg en officiel gallafest i *Apollo-salen*, der er blevet pyntet i dagens anledning, udsmykket med militært tilbehør. Det er general Romana, der fejrer sin kong *Carlos'* fødselsdag med et strålende bal, hvor marquis'en gør honnør som en fuldendt vært for sine gæster, bl. a. de franske generaler. Over for dem alle udtaler han sig med yderste takt om deres kejser, hans hjemlands fremmede behersker.

Således går tiden indtil nytår 1808.

Portugal. Finland. Danmark. – Intet andet end spillebrikker for manden, der er Europas vilje. Hvordan hans næste træk angår portugiserne, finnerne og danskerne, rører og rager ham ikke, nu da der omsider er ved at komme gang i spillet oppe i det høje nord. Bjørnen viser interesse, stadig lidt forsigtig nærmer den sig den fristende luns lokkemad. Når Finland skal være belønningen, d. v. s. bestikkelsen, mener Rusland det nok værd at vise Europas herre lidt hjælpsomhed. Men til indledning bruger diplomaterne en grumme tid på at få deres respektive regerings standpunkter bragt i stilling. Medens diplomatiske noters væv spinder sig mellem Rusland og Danmark, har General Langsom allerede grebet ind til fordel for Sverige. –

Som sin betingelse for at gå imod arvefjenden står Kronprinsen fast på tre krav: Ruslands angreb skal komme absolut samtidigt med hans eget; aktionen skal gennemføres, endnu medens han kan alliere sig med Øresunds isdække som transportvej for hans tropper; men først og sidst: hans franske hjælpetropper skal være på pletten og stå parate.

På den anden side stiller den russiske kejser, inden videre kan foretages, en lang række spørgsmål for til foråret at

kunne lukke Sundet og Bælterne for englænderne. En hel del af dem er udenrigsminister Bernstorff ikke glad for at besvare, militær-tekniske data røber man ugerne, selv for en forventet allieret. Helt overser han spørgsmålet, om kystbatterierne er forsynet med ovne til at gøre kuglerne gloende, og om man ikke har til hensigt at benytte kunstild og brandere, hvor disse er anvendelige. Men det vigtigste spørgsmål er han af anden grund forhindret i at besvare: Til hvilken tid håber De at erholde hjælp fra Frankrig? Og på hvilken måde vil Danmark skaffe sig den, dersom Eideren blokeres af englænderne? Kun noget svævende kan den danske regering erklære sig tillidsfuld og regner på den fra sin allierede at erholde fortrolige, bestemte og hyppige meddelelser, og tilføjer endnu ikkun det ønske, at de hurtigste beforsningsmidler måtte blive valgte.

Didelot øjner faren, da han i sin indberetning d. 4. januar klager over russernes langsomhed: „Det lange tidsrum, som kommunikationerne i disse tider kræver, har bevirket og vil fremdeles bevirke tab af kostbar tid. Englænderne vil være gået i land i Sverige og deres flåde beherske Østersøen, før man er nået frem til en plan“.

Hinsides Sundet véd man at udnytte den givne frist. Allerede fungerer Göteborg som engelsk flådebase, foreløbig dog tilfrossen; og fra en ende af forsyner England Sverige med penge, f. eks. til at bestikke russiske generaler med. Englands overmagt beroede bl. a. på, at det udbetalte sine bestikelser kontant i gangbar engelsk mønt, medens Napoleon uddelte titler og udenlandske fyrstendømmer. Om ham sagde man, at det var lettere at få et fyrstendømme af ham end en rød øre. Når *han* regnede i tusinder, var det med soldater; han var og blev storslået middelalder. –

D. 22. januar krydser Kronprinsen atter Bælterne og rejser til Kiel, kronprinsesse Marie har natten mellem d. 17. og 18. fået en datter – datter nummer to, og igen ingen kronprins. Skal det høje forældrepar mon nu miste denne ny-

fødte ligesom de seks andre spædbørn? I Kiel forbliver han i en måned efter Kongens fødselsdag d. 28. Uanset Christian VII's mentale tilstand fejres han naturligvis ved gallamiddag på *Gouvernementshuset* foruden ved en fest for de ministerielle embedsmænd, der er midlertidigt forflyttet til Rendsborg. Såvel hertugen af Augustenborg som ministrene *Reventlow* og *Schimmelmann* bærer og forhøjer festligheden med deres nærværelse.

Og så rykker Alexander ind i Finland.

Nu da tingene går i skred efter napoleonisk opskrift og målestok, falder det ret ubelejligt, at Danmarks styre er spredt over Rendsborg, Kiel og København. Hvor ville sammenhængen være, om ikke den var i Kronprinsens person? Men et brev i kodeskrift fra sin vikar i Norge, prins *Christian August*, må Frederik besvare med, at han ikke kan svare, såsom „nøglen ligger i København“. Også med hjælpestyren i Hamburg er kontakten påfaldende ringe; sin sædvane tro har Bernadotte holdt tand for tunge, så længe situationen var uafklaret.

I slutningen af januar får marchallen brev fra sin Kejser: Han skal holde sig parat, og sørge for at få undersøgt kysternes danske forsvar og mulighederne for overfart. En udsending skal kontakte den danske regering og bemyndiges til at forsikre *mundtligt*, at dersom regeringen befrygter nu til foråret eller til sommer at blive forulempet af englænderne, så kan Napoleon tilbyde franske tropper til hjælp, hvilke han omgående vil sende . . .

Af *samme* sadeltaske får Didelot i København d. 13. februar ordre til at sørge for, at Bernadotte får *overkommandoen*. Dette søger grev Bernstorff at afværge: landets konge, d. v. s. kronprins, kan ikke stå under en general. – Men Didelot har sine ordrer. Så prøver udenrigsministeren at komme igennem med et kompromis: Hvad om Bernadotte gik mod Stockholm, og Kronprinsen gik mod Göteborg? Det

bedste, Didelot her overfor kan tilbyde, er, at man lader dem selv afgøre det, og det enes så de to diplomater om.

I næsten de samme dage havde Kronprinsen rykket for sit korps. Hans generaladjutant *Lindholm* havde været i Hamburg, men var her stødt på dobbelt modstand: Marchordre kan kun gives af Kejseren. Og *dersom* Danmark skal betjenes, bliver det i hvert fald ikke med noget hjælpekorps, men af et krigsførende hovedkorps!

I det tilfælde ønsker Danmark naturligvis overførelsen til Sjælland foretaget ad søvejen direkte fra Travemünde, uden om de øvrige danske landsdele.

Bernadotte selv er opsat nok på at komme af sted, endog da hans oberst *Hamelinaye* kommer tilbage fra rekognosceringen med en overraskende oplysning: Store Bælt er betydelig bredere, end marchallen hidtil har tænkt sig. Nu sendes obersten af sted til Paris for at aflevere de nyvundne kendsgerninger og endvidere for at rykke for marchordren og indstille til krigsherren, at Sundet overskrides fra København, Nivå og Helsingør, men *snart* – inden isen bryder. Og skal man besætte danskernes fæstninger, Glückstadt, Rendsborg og Nyborg?

Tur-retur Paris kan gøres på en snes dage. På ny det grumme tomrum, der tiltager sig magt over begivenhederne. Nu krydser depecher hinanden, planer og ordrer fra det fjerne vælter over hverandre.

Tror Kronprinsen stadig på sit hjælpekorps? Eller er det måske alligevel tænkeligt, at en kongesøn og en marquis skal stå under kommando af en almindelig borgersøn? Ja, det var netop meningen, viste det sig. Yderligere må Kronprinsen bekvemme sig til at stille 6.000 mand *danske* tropper under franskmændene og lade 5.000 andre i Norge rykke frem mod Sverige.

I Hamburg har *Romana* holdt sig i ro, således som han skal. Hans spaniere lider af hjemvé og følger gennem avisernes tre uger gamle notitser i spænding forholdene der-

hjemme. Det ser ud til, at udviklingen bevæger sig raskere dernede end den tilsvarende i Norden. Sveriges sidestykke på sydflanken, Portugal, er allerede erobret af Spaniens store allierede, – men hvorfor strømmer der så alligevel stadig franske hærmasser ned over Pyrenæerne, og hvorfor bliver de stående i Spanien?

Midt i februar kommer forklaringen. Franskmændene besætter Spaniens fæstninger langs grænsen op mod Frankrig. Den allierede har kastet masken, en hel nation er forrådt.

Genlyden ruller over Europa, kraftigere og mere indtrængende end i sin tid budskabet om alliancen i Tilsit. Denne gang udløses den moralske forargelses fulde styrke. Dette er vendepunktet, begyndelsen til enden, så at sige indledningen til det endelige nederlag ved *Waterloo* åringer senere.

Til Hamburg er kun nået de løseste rygter. Fra det officielle Spanien møder Romana lutter foruroligere tavshed; så nu afsender han sine to adjutanter, oberst *Luis Moreno* og kaptajn *José Agustín de Llano*, officielt for at spørge efter eventuelle ordrer hos Godoy; hemmeligt skal *de Llano* fremskaffe underretning om de virkelige politiske kendsgerninger. – Vejen til Madrid og tilbage er lang, meget længere end den til Paris. Først d. 24. juni vender *de Llano* tilbage og må da rejse helt op til Nyborg.

I Hamburg har *marquis'en* til trods for den spændte situation formået at opretholde roen og tilliden omkring sig. Da byens borgere møder frem med en karet som tak for hans gode styre, afslår han med venlighed og takt.

Napoleons strategi falder i øjnene: ens i nord og syd. Nu tænker strategen *en gros*, det enkelte land er åbenbart blevet ham for lille en detalje. Når man hæver sig så højt over mennesker, bliver alting så indirekte. Indirekte lyder bestandig hans ordre til andre om at beordre, indirekte vil han erobre verdensdelens to resterende lande, i begge tilfælde

efter det samme skema: han formår en allieret stat til at bekæmpe en stat, der er allieret med England. Der er blevet langt fra Kejseren til hans sejr over ærkefjenden.

Nu har han hænderne fulde. Havde han tænkt sig som det nemmeste at køre sine to protegéer Spanien og Danmark sideløbende som et forspand heste, da er den ene af dem under hans onde pisk nu ved at stejle og løbe løbsk.

Besidder han ikke længere sin ungdoms styrke til at være forræder? Er han allerede selv foruroliget, i sit inderste rystet over virkningen på Europa af hans forræderi? Måske er en hidtil ukendt, indre usikkerhed at spore af den påfaldende uklarhed i indholdet af følgende notat af d. 22. februar til hans generalstabschef *Berthier*:

Skriv til fyrsten af Ponte Corvo, at det er nødvendigt, at han begiver sig personligt til Kronprinsen, og at han sikrer sig transportmidler til at komme over til Sverige – at han til ekspeditionen kan bruge franskmændene, der er i Hamburg, spanierne og en division hollændere, men at så mange tropper slet ikke kan komme over . . . at der bliver foretaget skinmanøvrer fra kysten af Rügen, men at det ikke er muligt at trænge igennem fra denne kyst ind i Sverige i betragtning af, at vi ikke har skibe, og at overfarten til søs er for lang. Skriv til *marchal Soult*, at jeg, skønt jeg indser vanskeligheden ved at nå over til Sverige fra øen Rügen, dog ønsker at true fjenden fra den kant . . . at han altså må samle skibe dér og hjælpemidler til indskibning og bekendtgøre det som sin hensigt at gå over til Sverige ad denne vej.

Den megen beskæftigelse med Rügen-planen og dens umulighed hører slet ikke naturligt hjemme i en ordre til *Bernadotte*. Kejserens tanke indblander og afslår *Kronprinsens* tidligere fremsatte ønske om at få troppernes vej lagt mest

muligt uden om Danmark. Tankegangen virker blokeret, når han åbenbart ikke kan rive sig løs fra ruten op gennem Slesvig og videre over øerne. Hvorfor tænker han tilsyneladende ikke på at gå mellemvejen, den lige og kortere rute fra Hamburg til Sjælland over Fehmarn Bælt, der endda er smallere end Store Bælt? Dersom der skal findes en speciel forklaring, kan den ligge i en udtalt tanke om at besætte samtlige den allieredes landsdele, hvis eller når masken kastes, som den allerede er blevet det i Spanien.

Dagen efter skriver *Berthier* som ham befalet, og sender brevet af sted på dets løb mod nord.

Imedens står Kronprinsen ved sin skrivepult i travlhed med at berede troppernes vej gennem sit land og anordne deres overfart til Sverige. Fra Kiel udgår d. 18. februar befaling om, at alle private fartøjer hjemmehørende på Sjællands østkyst skal samles i Sundet, og de fra syd- og vestkysten ved Nyborg, sammen med deres besætninger. Fra Fyn, Tåsinge og Langeland skal alle skibe begive sig til Kerteminde, Svendborg, Snoghøj og Årøsund, som desuden skal modtage alle dem fra strækningen Horsens-Eckernförde. Det betyder straks et alvorligt indgreb i skipperes og købmænds næring; stiftamtmanden i Odense må tage sig af talrige ansøgninger om fritagelse. – I Sundet samles virkelig 309 fartøjer beregnet på 26.370 mand og 4.178 heste. Til klargørelse af skibene udkommanderes 3 kaptajnløjtnanter, 4 løjtnanter, 10 underofficerer og 467 indrullerede matroser.

Kronprinsen tænker også på, at der skal smedes 15.000 par hestesko med et tilhørende antal søm, og forordner desangående.

Under d. 22. februar udgår fra Den kgl. Vejkommision ordre til major og vejmaster *von Heide* om at berejse vejene fra Middelfart til Nyborg samt fra Odense til Kerteminde. Hvorefter samme major og vejmaster, såsom han i mellem-

tiden har modtaget udnævnelse til kommandant i Middelfart, lader ordren gå videre til løjtnant og vejkonstruktør Bloch i Odense.

Præsidenten for Tyske Kancelli, kammerherre og hvid ridder *Sigismund von Mösting*, udsteder d. 23. februar i Kancelliets egenskab af Kongeligt Vejkommisariat, gennem chefen for feltkommisariatet i Holsten, generalmajor *F. Julius Haxthausen*, et reglement til stiftamtmand *Gersdorff* om ufortøvet at foretage foranstaltninger til de fremmede hjælpetroppers indkvartering og underhold på Fyn:

Til underofficerer og soldater fastsættes daglig halvandet pund brød, et halvt pund fersk kød, en halv pægl brændevin, en flaske øl foruden grønsager som f. eks. kål og kartofler. Til hestene hver en skæppe havre, fem pund hø og fem pund halm. Bagerier skal oprettes i Odense, Nyborg, Svendborg og Kerteminde. Bagerne befales på det strengeste at levere 20.000 pund brød daglig. Slagterne skal hver dag præstere 10.000 pund godt, fersk oksekød. I Odense skal ritmester *von Bruun* forestå opkøb af slagtekvæg over hele Fyn og siden sælge det for samme pris til sådanne kommuner, som måtte være i trang for høveder. Øvrighederne pålægges det at sørge i god tid for at holde et „betydeligt kvantum fransk eller dansk brændevin“ i beredskab. Videre angiver regulativet:

I enhver købstad eller flække på militærvejen etableres et kommandantskab, bestående af en stabsofficer eller kaptajn samt af fire underofficerer. Alle rekvisitioner skal ske gennem kommandanten, der befordre dem videre til de civile myndigheder. Han skal kunne disponere over en vagt på 8 underofficerer og 24 mand, og helst desuden over 2 underofficerer og 8 mand kavaleri til afpatruljering af landsbyerne nærmest militærvejen.

Befordringsvæsenet på postruten skal bestyres af postmesteren under tilsyn af kommandanten. Bagagetransport og forspand med samt bønderkarle bestyres af amtmændenes

betjente og kommandantens officerer, gadepoliti og vejvisning ligeledes. Vejvisningen udføres skiftevis af en af de fire officerer, der samtidig fører etappen til næste station. Vagtstuer og lazaretter skal oprettes på ruten.

Al indkvartering skal ledes af en af kommandantens officerer og af billettører udpeget af kommunen. Forplejningen bestyres ligeledes af en officer og af kommunalt tilfornede kommitterede. Under indkvartering regnes hver infanterist, kavalerist eller spillemand for 1 mand, hver underofficer af hvilken som helst grad for 2, hver officer (som ikke er stabsofficer) samt hans tjener for 4, hver stabsofficer (som ikke er brigadefører eller general) samt hans tjenere for 8, og hver brigadefører eller general med hans tjenere for 32 mand. Hvor en general er indkvarteret, „indlægges ingen gemene“.

Kvartérbilletter udfærdiges af kommandanturen og kommunen efter den styrkeliste, som de franske regimentskvartérmestre foreviser ved deres ankomst forud for tropperne. Billetterne udstedes i to sæt eksemplarer, ét sæt til de franske kvartérmestre til uddeling ved troppernes ankomst, og ét som rodemestrene fordeler til vedkommende borgere, for at de som værtsfolk straks kan fremskaffe madvarer, brændevin og øl fra de af feltkommissariatet oprettede depoter mod betaling efter den fastsatte takst. Så vidt muligt må kvartérværten sørge for i hvert fald ét samlingsværelse med varme.

Hvad angår befodringsvæsenet, skal 12 heste, 3 estafethestene og 3 kaleshevogne holdes i beredskab til øjeblikkelig afbenyttelse, hvorfor samtlige borgeres heste sættes i rekvisition. For de bøndervogne, med forspand og kusk, som hver dag rekvireres, skal der anvises et samlingssted uden for byen, hvor de er beordret til at møde. Her holdes de under bevogtning. Bønderne inddeles med nummer på hattene og afgives til de forskellige korps. Hver kusk gøres ansvarlig for sin sidemands tilstedeværelse.

Under gennemmarchen skal der om aftenen sættes lys i vinduerne og lygter på gaden såvel i landsbyer som købstæder „på det at der ingen samling og spærring af vogne kan finde sted“. Slukningsredskaber må stå parate og være i god stand. Vejpoliti skal tage opstilling under gennemmarchen, indtil det sidste træn er passeret. Så snart en kolonne er kommet forbi, skal officerer af landeværnet sørge for afpatruljering af nærmeste landsbyer efter mulige desertører.

Under gennemmarchen skal alle embedsmænd med uniform bære samme.

Den nærmere fordeling mellem amterne på Fyn af befordring og nattekvartér aftaltes ved et møde på Odense Slot d. 8. marts mellem amtmændene, kammerherrerne *Gersdorff*, *Schumacher* og *Wedel* samt amtsforvalter *Holck*, regimentskvartérmester *Andresen* og konstitueret amtsforvalter *Winstrup*, hvor det tillige bestemtes, at hver herregård skulle afgive 2 spand heste og hver præstegård 1 spand . . .

Om tusinder af mellemværender skal der kunne formidles kontakt med de fremmede. Derfor opretter Kronprinsen et *generalkvartérmesterskab*, hvis stab han tilforordner tre yngre officerer, nemlig hidtil karakteriseret generalkvartérmesterløjtnant, nu major og overkvartérmester i staben *Wenzel Haffner* (34), – hidtil virkelig generalkvartérmesterløjtnant, nu major og overkvartérmester *Glode du Plat* (38) – og divisionskvartérmester *Carl Bardenfleth* (28), til hvilke hvert amt skal afgive en fuldmægtig forsynet med de behørlige lister.

De tre unge militære havde Kronprinsen åbenbart bidt mærke i for deres iver og flid i tjenesten, Bardenfleth allerede i kamp mærket for livet med sabelhug i ansigt og baghoved, da franske husarer på grænsen året før havde taget fejl af ham og preussere. Trekløveret er bemærkelsesvær-

digt, fordi de alle skulle komme til at stige til generals rang, men kun i løbet af en militær karriere der ind imellem afbrydes af dramatiske afbræk lige indtil afskedigelser og streng fæstningsarrest for insubordination. Man kan gisne, at de her i 1808 for tidligt kom for nær et centrum for beslutningsprocessen, til at de kunne afholde sig fra at overskride deres mere beskedne kompetence senere i livet. Nogle år efter, da en af dem i en række breve fortæller Frederik VI, hvad han hellere skulle have gjort, føler Kongen sig krænket på det dybeste. Men her i 1808? – Havde Kronprinsen virkelig ingen ældre officerer, der kunne forhandle med den franske generalstab på lige fod og hamle op i rang og stand med de franske generaler?

Nu får så disse forholdsvist underordnede folk deres livs chance med den overmægtige opgave. D. 22. melder de sig hos marchallen og bydes med til taflet. Det ser ud til, at Bernadotte under en længere taffelsnak har leget lidt med dem, da han forsøger at kyse dem med udsigten til, at franskmændene kan sætte sig fast i Danmark, om de lyster. Marchallen understreger, at han nemt kan indtage Sverige; men Haffner undgår dog ikke at modtage det bestemte indtryk, at svenskerne helst kun skal trues. Allerede er Haffners mistanke vakt.

Ham bliver det, der er Kronprinsens egentlige mellemmand til Bernadotte. Klogt ønsker marchallen sig endnu en forbindelsesmand af ung alder, og får legationsråd *Levetzau* (25), som han kendte i forvejen, og nu udnævner Kronprinsen så Levetzau til generalkommissær. De to deler arbejdet med at oprette forbindelsen til de danske myndigheder. Haffner varetager det militære område, Levetzau det civile. Men tillige er det hensigten, at de skal skubbe på for at få hjælpeaktionen til at gå i gang, – i den anden ende haler Kronprinsen:

Hovedkvarteret,
København, den 29de februar 1808.

Til kaptajnerne du Plat og Wenzel Haffner,

Af Deres rapport, dateret 24de februar, ser jeg, at de franske ej vil tiltræde denne march, forinden den så længe ventede kurér fra Paris kommer, og at de ej førend den 1ste marts vil kunne marchere, samt at deres ankomst hertil ej vil være mulig førend den 24de marts. At alt dette ej kan behage mig, er let at indse. Alt er besørget og bearbejdes med drift, som hører til en landgang. Jeg véd nu bestemt, at 16.000 mand kan i én transport fås til Skåne; men til defensionen af en sådan landgang haves 1 lineskib, i det mindste 20 kanonchalupper, 2 stykpramme med sværd på siderne og som fører sejl samt hver til at føre 20 stykker 24pundige kanoner, i det mindste 4 koffardiskibe, som er armeret med 12- og 18pundige kanoner, og jeg håber, at endnu et par kan fås til, samt nogle pramme med mortérer og endelig nogle af de i bygning værende mortérchalupper og kanonchalupper, som skulle være færdige og sekundere ekspeditionen.

Følgende punkter måtte jeg endnu gøre Dem opmærksom på:

Det fryser siden i går nat fra 9 til 10 grader uafbrudt. Hvem véd hvad dette kan have for følger? Bliver den hårde vinter ved, ville en march fra Middelfart blive udførbar over Svendborg, Tåsinge, Langeland, Vordingborg og Kallehave. Eksemplet af de svenske gør en sådan tanke nu mulig, og da er alt vundet . . .

Et palais på Amalienborg bliver aldeles indrettet for Prinsen med suite . . .

For Prinsens kvartér må nøje sørges på marchen, og de attentioner, De kan vise ham, bør De aldeles vise Dem beredvillig at iværksætte . . .

Gérard er en mand, som særdeles må vindes. Han

gælder meget, og han er en udmærket klog og duelig militær . . .
Frederik, K. P.

D. 2. marts ankommer kuréren fra hovedkvarteret i *St. Cloud* til Hamburg. Det er samme dag, som Kronprinsen i København skriver til major *von Friboe*:

Med megen forundring erfarer jeg af hr. majorens rapport under 28. f. m., at det jyske regiment lette dragoner skal mangle kradsere til deres havende geværer, og da jeg anser en kradser til geværene for lige så nødvendig, som jeg selv ønsker at besidde den rette kradser for at kunne rense alt, så har jeg i dag tilskrevet feltmarchal, landgrev Carl herover at indhente vedkommendes erklæring og i øvrigt foranledige, at regimentet erholder de manglende kradsere . . .

Anden aktion

Vinteren holder ved langt ind i året 1808. Endnu indeslutter den fjendens krigsskibe i Göteborg havn, men fra England kommer otte orlogsmænd til det åbne Kattegat under kaptajn Sir *George Parker*. I begyndelsen af marts er Store Bælt stadig isfyldt, temperaturen holder sig nede på 10 graders frost, Réaumur. Det lover godt, kulden opvejer de franske og russiske venners sendrægtighed. Men endnu d. 23. kan der ej heller arbejdes på befæstningen af Korsør, *da den frosne jord er som kampsten*. – Så midt i marts begynder isgangen i Store Bælt. Fra nu af virker årstiden til Englands fordel. Det tegner til kapløb om Bælternes gunst; der er intet øjeblik at spille.

Fra Paris afsendes d. 2. marts en ny besked: *marchorden*, men på et helt ændret grundlag som følge af den forandrede situation i Spanien. Samme dag var kejserbrevet af d. 23. februar nået frem til Bernadotte i Hamburg, og mindre end tre døgn derefter er arméen undervejs nordpå. Stiftamtmanden over Fyn har modtaget skrivelse af d. 3. marts fra generalløjtnant *Düring* i Kiel med underretning om, at den franske armés opbrud er berammet til d. 5.

Hvorfor marcherer Bernadotte? Betød kejserbrevet af 23. februar det svar, alle havde gået og ventet på i spænding?

Ordren til at holde sig parat havde Bernadotte modtaget allerede én gang tidligere, – hvorfor så nu denne, hvis ikke den betød afmarch? Hvad mener Kejseren ret beset? – Napoleons uklarhed har allerede forplantet sig til hans *marchal* og forvirrer hans ellers bestandig klare hjerne og rolige overlæg ved at give ham spillerum for en fortolkning, så at Bernadotte læser sin krigsherres befaling i lyset af sit eget øn-

ske om at komme af sted, endnu medens tid er. Så forhippet er han altså selv på aktion. For én gangs skyld kommer gascogneren op i ham og besejrer ham. Han må ræsonnere, at rejseordren til ham selv er ment som en marchordre for *korps Bernadotte: Uden soldater kan jeg dog ikke drage ind i Danmark.*

I sit omgående svarbrev til Napoleon lover han at være på Sjælland med 25.000 mand inden udgangen af marts. På vejen op fra Hamburg passerer de efter planen Rendsborg i følgende orden:

I spidsen kommer jo de franske selv: *Division Dupas*. 7. marts *Første kolonne* med 5. lette infanteriregiment 1648 mand; 14. jægerregiment 390 mand, 458 heste. – 8. marts *Anden kolonne* med 19. infanteriregiment 1681 mand; artilleri 379 mand, 288 heste. – 9. marts *Tredje kolonne* med 58. infanteriregiment 1458 mand; stabsofficerernes og generalernes ekvipager. – 10. marts *Fjerde kolonne* med kavaleriregiment *Belgien* 933 mand, 915 heste; 1. bataljon af infanteriregiment *Barcelona* 1232 mand. – 11. marts *Femte kolonne* med kavaleriregiment *Villaviciosa* 633 mand, 531 heste; 1. bataljon af infanteriregiment *Cataluña* 1065 mand ... Så kommer division *Boudet*. – 12. marts *Sjette kolonne* med 23. jægerregiment 707 mand, 753 heste; 3. lette infanteriregiment 1670 mand. – 13. marts *Syvende kolonne* med 93. infanteriregiment 1737 mand; artilleri 208 mand, 314 heste. – 14. marts *Ottende kolonne* med 56. infanteriregiment 2664 mand; stabsofficerers og generalers ekvipager. – 15. marts *Niende kolonne* med regiment *Asturias* 2021 mand; hele det spanske artilleri 480 mand, 384 heste og trækdyr. – 16. marts *Tiende kolonne* med regiment *Zamora* 1885 mand; regiment *Algarve* 585 mand, 522 heste. – 17. marts *Ellevte kolonne* med regiment *Princesa* 1826 mand; kavaleriregiment *El Rey* 653 mand, 540 heste. – 18. marts *Tolvte kolonne* med infanteriregiment *Guadalajara* 1855 mand; kavaleriregiment *Almanza* 596 mand, 566 heste. – *Trettende kolonne* med ka-

valeriregiment Infante 618 mand og 599 heste; stabsofficerernes og generalernes ekvipager.

Tolv dage igennem fra morgen til aften rykker bestandig nye tropper ind i Rendsborg, hvert døgn overnatter 3.000 mennesker og bryder op og giver plads for de næste 3.000, hver eneste dag 2–3.000 trætte og sultne soldater med følge af deres familier og af handlende i skarevis. Uendelige gelededer, støv og smæld og støvletramp, klapprende hestehove hen ad stenbroen og raslende kanonvogne, spaniernes kanoner med muldyr for og deres ryttere sidelæns på dyrene, som ellers kun kvinder rider. Kavaleri højt på andalusiske hingste. Blå dragoner, grønne jægere, hvide spanske infanterister, sydlandsk sommertøj til marchen gennem Nordens kulde og væde. Hvad vil den hær hos os? Overmægtig træder Verdenshistorien ind i vor stue; forvirring over alt det fremmedartede, dag efter dag indtil grænsen for sprængning af hjemmefødte sjæle, når synet overgår al forstand; forstyrrelse, det uforståede, alarmerende, skrækindjagende; Kong Christian får et slagtilfælde og dør om morgenen klokken otte den 13. marts. I al sin groteske tragik *dog* den kongelige gestus der gør ham til ét med sit rige og dets skæbne. Den første spanske soldat der kom ind til lærer *Schumacher*, lagde hovedet på siden i den flade hånd og sagde: *El Rey ca- put . . .*

Og straks videre op gennem Danmarks land med nattekvartér på samme vis i Slesvig by, Flensborg, Abenrå, Haderslev, Kolding, Middelfart, Gribsvad, Odense, Nyborg. Sådan havde det været planen hele vejen igennem, – dersom et ganske bestemt brev ikke havde været undervejs op fra Paris . . .

Ind i Flensborg trækker franskmændenes første etape den 9. marts med fuld musik. Disse utallige bajonetter, beretter Rist – som nu også er *her* – gav tilskueren forståelse af *Den store Armé's* fabelagtige bedrifter Europa over. „Hver dag marcherer tropper igennem; fra alle kanter blev samlet hun-

dreder af vogne for at køre proviant, baggage, embedsmænd. Der kom da de vakre spaniere hen ad den flade og kolde vej, af en ubændig ærgerrighed og en mægtig hånd forslåede her op til de nordiske strande fra deres dyrebare fædreland. I spidsen red en ægte Don Quijote-type, den gamle oberst *Delevielleuze*, en høj, mager mand i hvid uniform, med spids flad napoleonshat på hovedet, et uhyre af en kårde ved siden, og i halvstøvler og blå strømper. Hans tænder klappede, men han sad med værdig anstand på sin hest, der var så lille, at den næsten løb mellem benene på ham. – Efter ham staben, så regimentet, alle på særpræget vis indhyllet imod kulden på ægte spansk manér uden at bryde sig om det militære tilsnit.

Nu blev der stor forvirring, overalt sprogbesvær. Knurren og jamren fra dem, der endnu skulle marchere milevidt ud i landet efter indkvartering i landsbyerne, almindelig modløshed af kulde og træthed, – hvilken modsætning til franskmændenes faste holdning. Således gik hver dag, bestandig nye ansigter, alle misfornøjede og indvendig oprørte over felttoget mod Norden.“

Her mødes atter de to venner fra Madrid. Ved Rists indtræden sprang Romana op. „Til stor forbavselse for alle bordfællerne omfavnede vi hinanden, og Romana opførte sig, som han ved alle usædvanlige lejligheder plejede at gøre det, på den pudsigste måde. – Snart blev bordet hævet, og vi havde nu under fire øjne en mærkelig samtale fuld af fortroligheder fra hans side, men med stadige selvfrydelser, der ville have tilfredsstillet mig såre lidt, hvis ikke en usædvanlig spænding hos ham havde givet mig nøglen til det hele. Hadet til de franske og deres kejser hvilede tungt på hans hjerte, som ved ethvert fortroligt ord var ved at sprænge sine lænker og endte med at give sig luft i tusinde narrestreger.“ –

Den 13. marts, sikkert hen på dagen, er franskmændene nået frem til Odense, grønne jægere til hest i høje bjørne-

skindshuer, fra hvis top en rød pose hænger ned ad siden og ender i en gul dusk, skæggede og krigsvante folk. Brune, barkedede ansigter, som klarer op, da latinskolen dreng er rendt dem i møde og forsøger sig med et skolefransk, der ikke rækker langt ud over *Oui, monsieur*.

Infanteri og grenaderer opfylder snart byens torve og huse. Over for befolkningen er de krævende, de forlanger vin til maden og snegle at spise og kan finde på at smide den mystiske danske øllebrød efter madmor. Men det forfejler sjældent sin virkning at møde dem med fasthed, sådan er de oplært. Deres skuffede værtsfolk forsikrer de, at en langt værre behandling venter byen, når *spanierne* kommer!

Det gør spanierne d. 20. marts. Det er *Barcelona, Cataluña* og *Villaviciosa*, 2.920 mand og 531 heste, – venlige, godmodige og fordringsløse folk, der går lige ind i hjerterne med deres guitarer og deres glæde over børnene. Men de tåler ingen bøshed. Da flammer de op – og bliver hurtigt gode igen.

I Odense bliver der trangt husrum, borgerne har ikke plads til alle de fremmede. Fattiggården får 30 mand, i fattigskolen logerer et par officerer; imedens får dens 100 børn fri fra skole. I skomagernes laugshus ligger 74 mand, Teatret og Borgerklubben huser 140. I Lahns Stiftelse må lærerinden, madame *Langhoff*, rømme værelse og seng og rede op til sig selv på gulvet. I et enkelt hus i Vestergade sammenpakkes den spanske biskop med sine tre tjenere, endvidere Bernadottes spanske adjudant, kaptajn *Franco* af regiment *Zamora* med en spansk og en tysk lejetjener, desuden endnu en officer med oppasser og endelig tolv *Zamora*-grenaderer.

Den franske kommissær forlanger lazaret til sine 400 syge. Klosterstiftelsens gamle må rykke ud, mandfolkene anbringes i borgerskolens klasseværelser, de kvindelige lemmer i rådhusalen. Der bliver rekvireret 100 dyner, 50 hovedpudder, 400 lagener. Snart efter indklager Stiftelsens direktion de franske for uden videre at have fjernet skillerum, tilmu-

ret indgange og flyttet om på vinduer og døre.

I bagbygningen til Odense Tugthus får de spanske indrettet deres eget infirmeri til 100 syge. Fnat, syfilis og kulde forårsager omfangsrig dødelighed. Indsyet i sit lagen køres den døde uden for byen og får lidt jord skrabet over sig. Hospitalet disponerer over én ligkiste.

Billes Gård bliver bageri med 10 ovne og 30 franske bagerstvende. Sct. Hans Kirke er værksted for snedkerne, der forfærdiger apparater til de franske feltbagerier; kirker og latinskole fungerer som oplagsrum.

I Berlingske Tidende opfordrer indkvarteringskommissionen for København på forhånd medborgere til at afgive fornødent staldrum og kvartér af en sådan standard, at der ikke bliver grund til klage over sengene, *der i al fald kunne bestå af sammenslagne brædder og kunne indrettes til 2 personer* samt forsynes med halm i bunden. Borgerne må vel være beredte på at skulle indlade soldater fra bl. a. det nye frivillige regiment til angrebet på Sverige, det som udtrykkeligt godt kan optage herboende svenskere, men derimod ikke negre og jøder.

At tage imod trætte og sultne soldater skal nødvendigvis give gnidninger. Danske Kancelli må rykke ud med et cirkulære, der bekendtgør, at Hans Majestæt Kongen allernådigst har tilkendegivet Kancelliet, at ligesom Allershøjstamme har draget omsorg for, at det franske hjælpekorps i enhver henseende kan finde en modtagelse i de danske stater, som skyldes en venskabelig og allieret magts tropper, således er det også Hans Majestæts allernådigste vilje, at alle autoriteter skal våge over hver enkelt af Hans undersåtters tarv.

Men til generalen over Fyn udgår samtidig et kongeligt reskript fra Kronprinsen:

Da Vi fra flere steder erfarer, at de franske tropper begår adskillige uordener, og mishandler Vore undersåtter, især ved vilkårlige rekvisitioner, så må Vi herved pålægge dig,

at du indskærper de ansatte kommandanter, så vel i det slesvigske som i Nørrejylland, at de nøje iagttager, hvad deres instruktioner foreskriver, og ej på nogen måde tillader de franske at gøre vilkårlige rekvisitioner eller andre uordener, og i særdeleshed ej mishandler Vore kære undersåtter, hvilket i alle henseender er utilladeligt og stridende mod Kejser Napoleons egen befaling til hans armé.

Desårsag har kommandanterne i deres distrikter at opfordre dem, som således fornærmes, at indkomme med klage og ej vise utidig eftergivenhed, på det at de skyldige kan blive straffet, som er det eneste middel til at forebygge disse uordener.

Marchallen skulle have været med fra begyndelsen. Efter planen var kareten med Bernadotte selv, hans fyrstinde *Désirée* og deres eneste barn, den otteårige *Oscar*, under marchen placeret mellem division *Dupas* og fremmedtropperne. I stedet holder han nu ved Hamburg tropperevy over sine 12.000 endnu tilbageværende og afrejser så d. 7. direkte. Høflighedsvisitter langs vejen springer han over, både hos hoffet i Rendsborg og hos hertugdømmets statholder, landgreve *Carl* på Louisenlund oppe ved Slien, hvor han endda var indbudt til taffel. – Han indretter sig på Koldinghus, hvor der er indkvarteret spaniere, beordrer tropperevy ved sin tilbagekomst og tager d. 12. videre, over Lille Bælt, overnatter i Middelfart med afrejse næste dag – samtidig med at fortroppen af division *Dupas* sættes over fra Jylland. Nu er marchallen i spidsen for sin hær.

Til Odense ankommer han søndag d. 13. midt på eftermiddagen. I flyvende fart jager kareten af sted gennem de søndagsstille gader omgivet af ridende chasseurer med geværene skudklare, og kører ind på Odense Slot, hvor taflet venter.

For længst havde den franske generalstab fra Hamburg betydet regeringen, at marchallen forventede værdigt un-

derhold, hvor han kom frem, og på hvert sted anvisning af et passende *palais* til hans residens som fyrste. Det har Haffner sørget for; under Bernadottes hovedkvarter hører til daglig halvandet hundrede militærpersoner og endnu flere tjenere.

På slottet efterlader han sin familie velinstalleret, da han en time senere haster videre mod Nyborg uden at vide, hvad der venter ham dér.

Det var Napoleons brev af 2. marts med en helt anden ordre. Det skulle overgå marchallen at være forkert afmarcheret. Sov han mon dårligt natten derpå? Sandsynligvis fik han ikke søvn i øjnene af uro og skam. Vanæren bider. Over for sine 30.000 finder han sig *déshonoré*.

Bernadotte bremses, kørt fast. Og tilmed i Nyborg hvor han for første gang i sit liv kan se ud over et Store Bælt, der ingenlunde er så smalt, som han havde forestillet sig de danske sunde, men vidtstrakt som et hav at skue. Og tilmed et Store Bælt der ikke længere henligger som en solid vintervej for tropper, men hvis ismasser nu endelig er i livligt opbrud. Han skulle kende englænderne dårligt, om de ikke allerede er klar over det og har fundet ud af at benytte sig af lejligheden.

Depechen må han nødvendigvis have følt som en kontraordre, men retfærdigvis er den det ikke. Først nu var det *marchorden*, der ankom. Men hvilken march! Ikke ordre til opmarch og slet ikke til angreb, men faktisk kun til udmarch og noget af en fremmarch. Man vil erindre, at russernes invasion i Finland d. 2. februar, da Berthier afsendte sin høje chefs brev d. 2. marts, endnu ikke havde givet ekko i Paris. Først midt i marts kommer denne efterretning frem til Napoleon, og da tøver han ikke med sin næste ordre. Den udsendes just i de samme dage, som Bernadotte i forceret travlhed for ham selv og hans stab og hele mandskabet stræber at reparere skaden og at efterkomme, så vidt det nu overhovedet lader sig gøre, *ordren* (den allerede forældede), han

modtog i Nyborg om aftenen den 13., ulykkesdagen, da om morgenen i det fjerne Rendsborg værtslandets monark havde „ombyttet tiden med evigheden“.

Napoleons ordre til udmarch er forment i den klare hensigt at holde egne franske tropper i reserve og at bruge fremmede, dvs. danske og spanske til at tage stødet imod Sverige. Ingen franske elite-soldater at spendere som stødtrop! Med et øje på den tiltagende uro i Spanien beordrer Kejseren de to spanske divisioner skilt fra hinanden og opdelt mest muligt, puttet ind imellem franske regimente. Man undgår ikke tanken om, at udformningen skyldes ikke blot Napoleons tøven på grund af Ruslands sendrægtighed, men desuden en ligefrem nølen hos ham selv, eller endog vaklen, der har sin oprindelse i Spanien. Nu da Kejsers ene hest stejler, strammer han nervøst den andens tøjle ekstra hårdt.

Endelig røber brevet Napoleons tanke om at indtage og underlægge sig Danmark slet og ret efter hans spanske recept. Den nyankomne kurér, en ingeniørofficer, har samtidig ordre med hjemmefra om at berejse Holsten, Slesvig, Fyn og Jylland helt op til og med „fastlandets spids“ og skaffe sig lov til at besigtige danskernes fæstningsværker *for at lære de vanskeligheder at kende, som man i påkommende tilfælde ville have at overvinde for at bemægtige sig landet. Prinsen af Ponte Corvo må også lade alle disse undersøgelser foretage.*

Hvordan har det mon egentlig været for sådan en prins at færdes mellem danske venner? –

Brevet, der i Nyborg virkede som en bombe, var fremgået af Napoleons notat af 1. marts til Berthier, fyrste af Neuchâtel:

Min Fætter.

Fyrsten af Ponte Corvo vil medtage de to spanske divisioner, som, 13.000 mand stærke, bringer hans korps op

på 23.000 mand, deri medregnet et korps på 8.000 hollændere og division *Dupas*.

Fyrsten af Ponte Corvo vil bevæge sig mod de danske øer og åbne marchen med en fortrop sammensat af et regiment fransk kavaleri, et regiment let infanteri og 8 stk. kanoner. Derefter vil marchere en spansk division, der vil følges af division *Boudet*, som vil marchere imellem de to spanske divisioner; den anden spanske division vil slutte marchordenen.

De vil gøre fyrsten af Ponte Corvo bekendt med, at jeg bemyndiger ham til at trække tropper over på de danske øer, dvs. et spansk regiment kavaleri og to spanske regimenter infanteri. Ingen af mine franske regimenter må sætte over, før han har modtaget nye ordrer, og jeg forventer, for at give ham dem, at jeg får oplysninger om transportmidlerne, som overfarten og danskernes forholdsregler vil frembyde. Men i alle tilfælde må ingen fransk tropp overskride havet undtagen bagefter en spansk division . . .

Åbenbart er det Napoleons sigte i næste postgang at beordre hæren over til Sjælland. Stødretningen går mod Sverige – endnu, men snart vil den måske sigte mod den danske hovedstad, nu da København så bekvemt for ham ligger i støvet efter englændernes bombardement.

Hvad Napoleon indtil videre må have set for sit indre blik, er hærens udmarch til opstilling ved disse mærkværdige danske „Bælter“, der som bekendt for en korsikaner ikke består af vand nu ved vintertide, men endnu i lang tid ligger lydige imod herskeren som skabt for hans armé til at spadserer tværs over. Dette er *anden* gang, denne sydbo tager fejl af *General Vinter*. Den tredje og sidste gang venter ham om få år dybt inde i Ruslands indre.

For marchallen begynder et hektisk virke mandag morgen d. 14.

Kun to dage før havde hans stabschef Gérard udfærdiget ordre til generalstabens kommandant, den senere hen så bemærkelsesværdige bataljonschef *Gaultier*, om at sørge for at få hovedkvarteret stillet an på Sjælland. Nu udsteder Bernadotte kontraordre:

Jeg meddeler Dem, hert kommandant, at Hovedkvarteret med alt tilbehør skal forblive i Odense indtil ny ordre. Altså: Nu De er ankommet til denne by, etablérer De Dem dér, indtil De modtager ny destination. Det er en selvfølge, at Hendes Højheds heste såvel som hendes adjutanter og mine egne også skal blive i Odense.

Og så til *brevet* der brænder ham i hænderne. At efterkomme ordren efter bogstaven vil ikke være muligt selv for en lydlig marchal, når han foran sig har Bæltets åbne vand og bag sig en brøler på 30.000 mand. Han sidder fast i sin filterede situation, nu skal knuderne løses, eller dog løsnes. Værst at Dupas skulle have afløst ham som guvernør i Hamburg og skulle være blevet hjemme med hele sin division. Nu må tre af hans regimenter i stedet lægges rundt om på Fyn.

Kurérer dunder af sted, tilbage ad hele linien med ordre til alle franske styrker om at gøre holdt og aflyse yderligere fremmarch. De skal lægges i kantonnement ude i landsbyerne langs vejen. Væk fra ruten; der skal gøres plads på vejen for de spanske divisioner; de skal frem.

Samme dag afgår Bernadottes rapport til hans krigsherre: Han anmoder om autorisation af de foretagne ændringer af ordren. – Det har været en pinlig stund at skulle diktere skriveren sit budskab. Hvilket sværd hænger nu over marchallens hoved? Bliver han degraderet – straffet – måske skudt for lydighedsnægtelse? Det må have været samtalemne i alle stabe og kvartéer. I hvad slags humør vil brevet træffe sin adressat? Derom må marchallen have spurgt sig selv.

Nu lægges styrkerne ud i landet, så der snart igen kan opstå mest muligt af mening i tingene under de nye vilkår: Hertugdømmernes vestkyst besættes naturligvis op til Ribe, og Jyllands østkyst helt op til Ålborg, og Fyn får de første spanske kolonner. Romana selv tager ophold på *Postgården* i Nyborg d. 21. marts. Og eftersom fordelingen nu er faldet sådan ud, tilbyder beliggenheden af *Koldinghus* sig som hovedkvarter for Bernadotte, det centrum hvorfra hans herredømme kan stråle ud til alle sider i kantonningens retninger som hjulnavets eger.

Hvorledes Bernadotte selv denne mandag forcerede Store Bælt, véd beretteren beklageligvis ikke. Sandsynligvis har en åben isbåd kunnet skydes og skubbes hen over den tilbageværende fastis og plumpes i våger og åbne render. Nu fremgår det på den øverstbefalendes egen krop, at dette Store Bælt er meget, meget stort. Lykkeligvis var ingen englændere nået frem fra Göteborg, – men de er på vej: dagen efter ligger en engelsk fregat på fast vagt ved Sprogø. Slipper marchallen nogen sinde tilbage fra denne vanvittige kommando ud i det uvisse? – Imedens har en soldaterkone på Odense Slot at opføre sig som fyrstinde. *Il faut . . .*

Den 15. giver fyrsten audiens i Roskilde for byens autoriteter. Ejendommeligt nok kniber det også her noget for latinskolens fransk. Da den lærde skoles lærere præsenteres for ham, skal det have været lidt vanskeligt at få gnisten til at slå over fra den gamle tid til den nye.

Samme nat når ekvipagen frem til København. Hvorfor havde Bernadotte betakket sig for Amalienborg og anmodet om en residens uden for byen, hvis ikke det er af samme forsigtighedshensyn, som omgav ham med skarpladte karabiner gennem Odenses gader? Nu sikrede man ham både forsvars- og standsmæssige hensyn på Frederiksberg Slot. Onsdag d. 16. vågner han op til en hovedstad i summende bevægelse uanset hans ankomst og hans problemer.

Netop den morgen kl. 4 modtog København dødsbudska-

bet fra Rendsborg. Samme formiddag udråbes den nye konge til punkt og prikke fra Amalienborg, men for den sags skyld er ingen af de to på altanen nye mænd. I et sideløbende dynasti af udenrigsministre er grev *Christian* sidste mand på linien, ligesom Kong *Frederik* er det på sin.

Men ellers: fra *K. P.* efter hans underskrift til et *R.*, det er al den forandring man kan øjne i hans breve og forordninger, foruden naturligvis, at adjutantkontoret renskriver hans kladders *jeg* og *De* som *Vi* og *du*.

Så lukkes stadens porte for ro og ordens skyld. Med et kommando af hestgarden i ryggen rider herolder ud, ved oplæsning på alle pladser forkyndes budskabet for alt folket i Kongens by.

Næste regeringshandling vedrører edsaflæggelsen, båndet der binder i lyst og nød, i krig og fred, og ganske særligt nu da den nye hersker står i lykkeligt begreb med at forvandle nederlaget under forgængerens navnetræk, det knusende nederlag over for briterne, til sin egen glimrende sejr over svenskerne. Som indledning til hans regeringstid hvor heldigt er det da ikke, at han til det store foretagende vinder styrke af sejr-omsuste hære ved sin pagt med selve idealet af alt stærkt styre. Det går fortræffeligt, når alle som én fylkes om Kong *Frederiks* fane:

Til samtlige kommanderende generaler.

Det bekendtgøres herved, at Vores elskelige, kære Hr. Fader, Kong *Christian* den Syvende, har ombyttet tiden med evigheden søndagen den 13. marts udi Rendsborg og ifølge heraf tiltræder *Vi* regeringen.

Til den ende har vedkommende generaler og højstkommanderende officerer snarest muligt at tage de dem undergivne regimente og korpser i ed til Os som deres suveræne *Enevolds-Arveherre* og *Konge*, alt efter reglementets forskrifter, hvorudi dog efter nærværende omstændigheder skal gøres den forskel, at de på piketter og vagt stå-

ende tropper og poster bliver på de dem anviste pladser, indtil de ved i ed tagne tropper kan blive afløste, thi først da aflægges de deres allerunderdanigste ed til Os . . .

Samtlige generaler og højstkommanderende officerer, som kommanderer flere korpser, har, forinden de imodtager eden af deres undergivne, først selv skriftlig at indsende deres ed umiddelbart til Os.

Og dermed er så tronskiftet sket. Hele formiddagen strømmer der embedsmænd til Amalienborg for at gøre Kongen deres opvartning.

På Frederiksberg Slot paraderer dansk æresvagt med militær honnør for Fyrsten af Ponte Corvo.

Inden hans komme i nat var ritmester, greve Holstein af livgarden til hest, efter befaling rejst ham i møde for at overrække et velkomstbrev fra Kronprinsen. Nu takker fyrsten brevligt tilbage for den overordentlige opmærksomhed, der er vist ham under hele rejsen og udbeder sig oplysning om, hvilket øjeblik hans besøg vil være belejligt.

Det blev en overstrømmende modtagelse hos den nyslæede konge, da Bernadotte over middag begav sig til Amalienborg ledsaget af Gérard og en adjudant. Prinser og høje militære trykker hans hånd, hvorefter der spises i højhed og glans, gæsten og de kongelige for sig, de høje militære samt adjudanten for sig. Bernadotte holder tand for tunge. – Og næste dag, torsdag: Alle generaler, generalstabsofficerer og generalkvartærmesterstabsofficerer samt officererne af garden til fods og garden til hest gør fyrsten deres opvartning på Frederiksberg Slot. „Jeg er blevet overvældet med opmærksomhed og venlighed,“ skriver han, „jeg kan ikke noksom rose den nye Konges imødekommenhed over for mig.“

Der foreligger intet om, at den høje gæst endnu har givet sin vært nådestødet, men hen i ugen må han have taget sig sammen til at få det overstået, for om fredagen skriver Bernstorff uopholdeligt til Dreyer i Paris:

Jeg har i dag at meddele Dem med et dybt bekymret hjerte en sørgelig forandring, som ganske og aldeles tilintetgør de skønne forhåbninger, hvortil i dette øjeblik alle omstændigheder i forening syntes at berettigede os. En kurér fra Paris har pludselig standset franskmændenes march og omstyrtet alle marchal Bernadottes planer. Vi begriber intet af denne sørgelige tildragelse; men hvad årsagen dertil også er, har vi al grund til at befrygte, at den forsinkelse, som forvoldes herved, vil lade os miste de sidste dage, som vi har tilovers til udførelsen af det foretagende, som optager al vor omsorg og fylder alle vore tanker. Kongen befinder sig i en sådan fortvivelse derover, som er vanskelig at beskrive.

Det synes, at man ved at have tænkt sig vanskelighederne ved at gå over Bæltet større end de er, og lagt en plan til et forsøg på at sende en flåde derhen, har forspildt det øjeblik, da foretagendet kunne have ladet sig udføre uden nogen risiko.

England vil triumfere, Sverige blive frelst, Norge vil bukke under, og Danmark til løn for sin gode vilje blive trådt i støvet af allierede, hvis fare og held det ville have gjort sig en ære af at dele.

Rigets mørke fremtid belyst af lynnedslaget, der udsletter den.

Over for Kongen søger Bernadotte at slå det hele hen som bare en foreløbig udsættelse, – hvilket er en dårlig udflugt; for han véd godt, at det netop var deri, ulykken bestod, nu da han omsider selv har fået syn for sagn: vejret venter ikke.

Frederik på sin side søger at trænge ind på marchallen for at få ham til at fortsætte fremrykningen pr. konduite, Napoleon må da kunne forstå . . . Men han møder et bestemt afslag. Bernadotte skal ikke have noget af at begå flere lydige

hedsbrud end det ene, han allerede har hængende som et sværd over sit hoved.

Da taber Sjette Frederik i al beskedenhed sin resterende dømmekraft. Vil ikke andre, så skal han nok selv sørge for at få den franske hær videre over Store Bælt! Det dér engelske blokadeskib ved Sprogø skal jages væk. Og til det har han Jessen med samt Den store danske Flådes stolte traditioner . . .

Hensynsløsheden, den umenneskelige kynisme, når Napoleon spillede med „sine“ hundredtusinder soldaters liv, var i hvert fald bemærkelsesværdig ved formatet. Frederik den Sjettes tapperhed ved skrivepulten, da han udkommanderer „sit“ sidste og eneste lineskib til kamp imod Englands storflåde, er derimod blot sørgeligt hovedløs. Hvorfor i alverden, alting taget i betragtning, er der slet ingen, der griber ind? Ubegribeligt at ingen sætter ham fra bestillingen, sådan som dog svenskerne gør på samme tid med deres. Når Danskens kærlighed til Landsfaderen forbliver uantastet, må det vel bero på, at hans enfold klinger så smukt sammen med nationens. Samklngen i sig selv uanset karakteren og kvaliteten af dens indhold må være forklaringen på befolkningens faste binding til Sjette Frederik, kongens og folkets fællesskab om at leve i en tabt verden, som allerede var blevet fantasteriets: Et kollektivt, neurotisk trauma, den mest intense form for et folkeligt fællesskab.

Folket led, og lidelsen slog ud som den hundeagtigt dynastiske trofasthed. Man kastede hele sit håb på Majestæten. Hans meningsløse mord på *Willemoes* og de andre udløste utroligt nok ingen harme mod ham, – kun stolthed og sindets løftelse over al denne tapperhed ofret lige ud i luften og helt hen i vejret. En tørst var blevet læsket. Med blod. Det var en sakral menneskeofring. –

Under 18. marts 1808 udgår kongelig ordre til kaptajn Jessen, chef for lineskibet *Prinds Christian Frederik*:

Fra Bæltet meldes, at en engelsk fregat på 36 kanoner har taget post ved Sprogø. Som det er af yderste vigtighed at få denne fregat forjaget fra Bæltet, har De til den ende straks at gå under sejl, for at opsøge bemeldte fjendtlige fregat og om muligt erobre den.

Det tillades Dem efter vindens beskaffenhed at søge Bæltet enten norden eller sønden om Sjælland, alt efter omstændighederne; men som De kan vente at møde drivis, må De på bedste måde søge at bjerge Deres Dem anbroede skib ved gode manouvres . . .

At denne ekspedition sker hastigt og bliver hemmelig, er nødvendigt. Jeg forlader mig i øvrigt på Deres gode konduite i at udføre dette, samt at sørge for skibets bedste konservation. Ligså hastigt dette er fuldbragt, søger De her tilbage. Kommer de sønden fra hertil, stopper De i Kongedybet under Trekroners batteri for at erholde nærmere ordre; og, om De kommer nord fra, ankrer De under Kronborg, ligesom før. For en overlegen force i Bæltet kan Slipshavn søges.

Så langt som i Kongens tanke nåede den stolte skude aldrig.

I 1807 havde skibet ligget i Norge og derved undgået at dele Flådens skæbne. Nu sejlede Jessen d. 21. marts ud fra Helsingør. For ikke at blive sigtet fra Göteborg vælger han kursen syd om; men drivis ved Hveen tvinger ham til at vende om og stå Sundet ud – og løbe lige ind i englænderne. Næste formiddag beslutter skibets krigsråd ud fra håbløst forkerte forudsætninger, *at hvis linieskibet søgte Bæltet, ville det trække den hele fjendtlige magt efter sig, og vanskelighederne ved de franske troppers overgang over Bæltet ville derved forøges.* Men ved at stå nordpå håber man at kunne trække fjenden ud af Bæltet på flere dage.

Affæren ved Sjællands Odde kostede *Prinds Christian Frederik* 64 dræbte og 129 sårede. Sårede og usårede: fjenden tog 525 fanger og sprængte til slut det grundstødte vrug i luf-

ten, så at stumper af de brændende sejl fløj i land på Odden og antændte nogle stråtækte huse. Under 29. marts befaler Allerhøjstsamme *at de lig, som allerede er opdrevne på kysten eller herefter opfiskes og som kendes at være af Vore brave sømænd, skal i betragtning af deres udviste mod og tapperhed begraves med ceremoni og gives den ved landtropperne sædvanlige militære honnør.* –

På Odden kirkegård i fællesgrav blev nedlagt 21 lig af menige og 4 afskudte ben. I højtideligheden deltog officerer, embedsmænd og borgere, *ja selv en del damer.* Ved underdanigst bønsskrift af 5. maj ansøger herregården Annebergs ejer om den nåde at måtte oprejse et monument for egen regning, hvilken gunst Majestæten tilstår ham på vilkår af tegningens approbering. Men gravens gitter er bekostet af Kong Frederik den Sjette.

D. 19. beder Frederik om Æreslegionens Storkors med bånd. Da han i tidens fylde får det, ryddes samtlige andre ordener af frakken, og en hel dag går han med ene og alene det franske kors på. Hvorefter minister *Rosenkrantz* sendes af sted til Napoleon med Elefantordenen.

Korsør,
den 21de marts 1808, kl. 5½ efterm.

Deres Majestætt! Prinsen af Ponte Corvo er ankommet her til i dette øjeblik, og efter general Gérards sigende forbliver han her i nat.

De engelske skibes stilling er uforanderlig den samme. Drivisen synes noget at tage af. Vinden er den samme og lige stærk.

Ved telegrafien i Nyborg er meldt her til, at såvel løjtnant Ewers som de franske ordrer og depecher er ankomne. Tillige meddeles, at fra Fyn ingen flere sejlere nord fra er opdagede. Det samme kan meldes her fra, så vidt

nemlig man fra telegrafen og de højeste banker ved Halskov med kikkerten kan opdage.

Deres Majestæts allerunderdanigste undersåt,

Glode du Plat.

Nu da Kejserens næste budskab venter Bernadotte ovre i Nyborg, er det højst presserende for ham at komme derover i en fart. Men med udsigten til fregatten ved Sprogø tøver de Korsør færgfolk. Selv efter tilbud om den virkelig fyrstelige betaling af 500 rigsdaler i marchallens danske penge står de dér urokkelige og vil ikke gå lige lukt ind i løvens gab.

Så må fyrsten og hans folk overnatte på stedet, som man kan bedst, når man kommer lige fra slotssalene på Frederiksberg. Og det samme ser de sig nødsaget til at gøre i samfulde tre følgende døgn, hvor fyrsten forgæves prøver mulighederne ned langs Sjællands sydvestlige kyststrækning i dette mærkværdige land, der åbenbart består mest af vand. Bjerger kan han færdes i, og dem har han lært at besejre – men is i sundel – Over Skælskør og Næstved til Vordingborg, idelig med tanken på brevene i Nyborg. Over isen til Nykøbing og videre helt frem til Nakskov. Heller ingen udsigter her. Så, d. 26., op til Tårs færgested, nu *skal* det være. Fra færgestedet iværksætter han forsøg på at forcere isen over til Langeland.

Det er forgæves. Han må vende om og søge tilbage.

Søndag morgen d. 27. kl. 5 forsøger han sig på ny. I åben båd beordrer han denne gang kursen lagt uden om Langelands-Bæltets ismasser, helt syd om Langeland ud i det åbne vand. Femten timer senere kommer han endelig i land på den anden side, i Sønderborg, og endnu samme dags aften fortsætter han rejsen og overnatter i Åbenrå. Sent mandag aften ankommer han til Koldinghus temmelig udmattet af turens strabadser.

Som militært knudepunkt huser slottet dels kontorerne for det danske feltkommissariat, dels bataljonerne af det

spanske *Princesa*, medens resten af regimentet er indkvarteret i Kolding by. –

I mellemtiden er kurér *Hamelinaye* atter taget fra Nyborg, er kommet til Svendborg og har ventet forgæves på, at marchallen skulle komme i land dér.

De to skal gå fejl af hinanden endnu en gang. Marchallen kom til at forlade slottet i utide.

Tirsdag morgen d. 29. lader adjudanten en træt Bernadotte sove til langt op ad formiddagen. Det skulle få uanedede følger. Da han hen mod middag omsider vågner så nogenlunde udsovet, kan man forestille sig ham gå til vinduet og se vejret an. Under forrevne skyer blæser en skarp påskeøsten. Utidig skutter han sig, men stivner da hans øje fanges: Slotspladsen derude står fuld af soldater, spansk infanteri i stive rækker. – Så må adjudanten træde til og minde sin marchal om hans befaling ved afrejsen for et par uger siden: Tropperevy over spanierne klokken 10 første dag efter hans tilbagekomst!

Bernadotte lå det stedse på sinde at gøre noget for at komme i godt forhold til sine fremmede tropper, så de kunne lære deres hærfører at kende. Personligt har han som blodbeslægtet været spanierne sympatisk stemt. Deres sprog talte han som en indfødt på dialekten fra hans barndoms egn ved Pyrenæernes fod. For at knytte dem nærmere til sig har han udpeget et detachment som sin æresvagt på Koldinghus, flotte grenaderer af *Zamora* i høje bjørneskindshuer med bredt, baldyret guldbånd ned over nakken. – Og nu: Déi i den bidende blæst på slotsbakken har han ladet hele regiment *Princesa* stå siden klokken 10 i deres hvide sommeruniformer og ryste af kulde og knurre af harme. Uheld efter uheld siden det bagvendte brev i Nyborg – og nu ligger allerede et nyt i en sadeltaske etsteds og venter på at ramme ham ...

Hurtigt i uniformen med skinnende epauletter og klirrende sporer og raslende sabel og ordener, ud i kulden og op

på en hesteryg, præsidere og paradere uden at tabe ansigt mere end hidtil sket i disse fortrædelige uger og nu også allerede i dag, bide sammen om sin glemsomhed skønt den må tage sig ud som hensynsløshed, lade sin nådes sol skinne over de frysende og se at komme i gang med den ulyksalige revy. – Ride fronten af til velkomst? Denne front af blåfrosne soldaterfjæs med skarpladte blikke! Hellere redde skinnet, overøse dem med den gunst at afkorte revyen og springe frem til det obligate slutnummer: forbidefileringen, så de kan komme i bevægelse og få en smule varme i kroppen. Og så lade dem træde af og se at komme indendørs.

Snart er fyrsten bænket ved stort officers-taffel, opslugt af planer og varm af fortæring og samtale. I vagtstuen ude ved slotsporten forsøger folkene at skaffe sig lidt vel undt lunelse.

Over for vagtlokalets høje kamin synes anstrengelserne forgæves. *Jesus Maria*, hvordan skal man nogen sinde få ild i sådan noget vådt bølgebrænde, som er fundet godt nok til os elendigel – Når man fryser, mister man tålmodigheden; nu skal her være hurtig varmt! Man får en idé, man løber ud i staldene og kommer tilbage med favnfulde halm, dynger ildstedet fuldt og hører det blusse rumlende op med knald, og ser heden slikke højt op under loftet omkring de åbne munding til ventilationsrørene under over-etagens gulve. Herligt blusser det og lindrer harmen og stråler helt ind på de kolde knogler – og brænder ned. Så hentes mere halm, det giver i tilgift motionens varme, og langt om længe er også de sydende bølgeklodser ophedet til at give en manérlig temperatur fra sig, der stiger langsomt i takt med, at de forfrosne soldaters opbragthed synker, indtil alt er godt igen – for så vidt.

I nattens mulm ved fire-tiden næste morgen – det er onsdag den 30. marts 1808 – slår luerne ud af to fag vinduer oven over slotsporten.

Slottets vægter får da banket oberstinden op, *madame Hvid*, hvis mand ligger ved sit regiment på Sjælland. Hun

giver straks besked om at få vækket marchallen. Og derpå bringer hun allerførst sine seks børn i sikkerhed ud gennem porten, inden den måske styrter sammen. Så gælder tanken deres bohave og gangtøjet; sammen med en voksen steddatter løber oberstinden omkring hjørnet til den anden side af det store bygningskompleks. Ved fælles hjælp lykkes det dem at bringe sagerne gennem et vindue ud på slotsbakken.

Bernadotte sov i stueetagens venstre fløj, regnet fra portindgangen. Den tiltagende støj havde allerede forstyrret hans søvn. Da Levetzau kommer ind til ham, sidder han op i sengen og er vågen: „*Hvad er der sket?*“ udbryder han i alarm, „*er det englænderne?*“ – Nu kommer han hurtigt på benene og farer i en smule tøj, slår sin sorte pelskappe om sig og kommer heldigt ud gennem porten. Derude på slotsbakken, endnu medens han står og ordner sig, bringer han en begyndende panik under sin kommando. Få folk til at bestille noget med deres hænder, det hjælper imod rædsel, om end virket er nok så unyttigt og håbløst. På den høje, stejle skråning nede fra søen op til slottet befaler han mandskabet at stille op i to rækker, skønt de knap nok kan stå fast på den glatte grund. I mørket langes bravt fra hånd til hånd spand efter spand, fyldte og tømte, tømte og fyldte, små og snævre brandspande, ikke andet end et stykke sammenrullet læder med påsyet bund, for fingerbøl at regne imod flammebrølet. Aldeles virkningsløst, for nu bryder ilden igennem omme på de fire fløjes modsatte side, den der vender ind mod Kolding by.

Man må opgive at få reddet mere ud. Feltkommissariatets folk har da fået det meste af kontorets papirer med, men beredskabslageret oppe på lofterne, Haffners nylig indkøbte tre tusinde tønder rug og havre fyger som gnister farligt ned over byen. Uafvendeligt antændes det svære, firkantede hjørnetårn. Den vældige kubus står i ilden som på et bål, indtil gigantfigurerne i sten deroppe vakler, og senere styrter ned, sammen med tårnets ene sidemur. Hele murflanker

styrter, hen under aften er slottet brændt ud, alt fortæret indtil resterne af de nøgne mure, marchallens fløj aller-
værst.

Bernadotte er allerede godt på vej mod Odense, som om han vil køre fra ulykken, der har forfulgt ham. Da han i mor-
ges ved nitiden så, at han intet mere kunne udrette her, for-
lod han Koldinghus. To lukkede vogne og fire åbne og en
ekstrahest med rytter iler nordpå over bakketoppe og gen-
nem hulveje med støvskyen stående længe efter sig . . .

Det er kedeligt både for ham selv og for spaniolerne, og
uheldigt for hans sag i Danmark, at snakken går i byen, og
rygterne iler over landet om en hævnakt, og at de gennem
åringer holdt sig så hårdnakket, at endnu et slægtled senere
en skjald kunne kvæde:

„Koldingborgen! Koldingborgen!
Den skal brændes ned til grund!“
Og til svovlet holdt spanjolen
hen cigaren fra sin mund.

„Bernadotte! Bernadotte!“
lød en underjordisk røst.
„De vil myrde den, der engang
vorde skal de svenskes trøst!“

„Liden Oscar! Liden Oscar!“
råbte generalen nu.
„Tag dit tøj på, lad os ile,
fjendtlig er de spanskes hul!“

Ud af vindvet, ud af vindvet
sprang så begge ned i løn.
Ruden klirred, taget styrted,
frelst var republikkens søn.

Bonaparte, Bonaparte
har et mægtigt monument.
Nilen og St. Bernhard vidner
om den mægtiges talent.

Danmark gemmer og et minde,
ak, men mindet er kun grus.
Det er tomten af det gamle
kongesæde Koldinghus.

Onsdag d. 30. er rejsen slut, Bernadotte hjemme igen og samlet med sin familie. Og efter over to ugers rejsen og flakken finder *brevet* sin adressat på Odense Slot.

Napoleons nye ordre gør det mere end besværligt at være kejserlig marchal. Hvad vil i grunden denne rytter med sin gang, når han på én og samme tid bruger både pisk og tøjle? Sagen er jo, at tre ugers tid har bragt Napoleon i besiddelse af efterretning om indfaldet i Finland, og at dermed visse uomgængelige aftaler og løfter nu skal indfries ifølge sort på hvidt i en vis traktat fra Tilsit. Men papir gulner hurtigt, derfor både pisk og tøjle. Pisken svinger han kraftigt til glæde for kammerat Alexander i det fjerne. Og med piskeknald kan han muntre lille Danmark endnu en gang. Men med tøjlen holder han sin gang an for synet af afgrunden hinsides Pyrenæerne. Bedst at sidde af og lade hesten stå og græsse. – Den kigger efter ham i vildrede; hvad er der i vejen med rytteren?

Her er tilsyneladende ordren til fremrykning, og det hurtigst muligt. Med 30.000 mand skal Bernadotte straks marchere over Store Bælts landevej af is, hvorefter ny ordre bebudes senere til endnu to divisioner. – Men af de første fire må kun én være fransk, 75 % af kommandoen gælder fremmedtropper, dvs. spanske og danske; hvem kommanderer nu i Danmark! Fortvivlet kan Frederik se hen til frysende spaniere i de svenske vinterskove. Denne fuldkommen

nye ordre lyder således med Napoleons egne ord til Berthier:

Min Fætter, send mig udkast til et brev til Prinsen af Ponte Corvo, hvori De lader ham vide, at jeg har modtaget underretning om, at russerne er rykket ind i Finland, og at de første geværskud er løsnet mod svenskerne, – at det er min vilje, at han fremskynder sin march mest muligt, – at han, hvis det skulle træffe sig, som man har grund til at håbe, at Bælterne fryser til, ikke må tage i betænkning at gå over dem med den ene spanske division, den franske division og to danske, i alt 30.000 mand, – og at så snart jeg får at vide, han er kommet over, den hollandske division og den franske skal sætte sig i bevægelse for at støtte ham.

Og derpå straks et nyt notat til Berthier, med friske spor i teksten af rykvis diktering og af tænkepauser, medens Napoleon med hænderne på ryggen vandrer i værelset, standser og kigger tomt ud ad et vindue eller sætter sig halvt, som han havde for vane, på kanten af skriverens bord, så at skriften ryster. I løbet af det lange diktat ser man for sine øjne hans plan fæstne sig, en plan som ikke var klar, end-sige udformet, forud for dikteringen: At diktere var åbenbart hans måde at tænke på. Derfor viser hans breve ikke blot hans beslutninger, men lader os følge selve hans tankegangs forløb frem til dens endelige resultat:

Saint-Cloud,

23. marts 1808, kl. 3 efterm.

Min Fætter, send før De går i seng en ekstrakurér til fyrsten af Ponte Corvo. Lad ham vide, De lige har modtaget brevene af 14. marts, – at De foreløbig bemyndiger ham til at overføre de to spanske og den franske division til København, hvilket, tænker jeg, vil formere en styrke på

22–24.000 mand, – at disse tropper skal være parat til at afgå fra København de første 8 dage af april, – at de hollandske tropper og general Dupas' skal blive, hvor de er, indtil jeg får bestemt at vide, hvor de har gjort holdt, – at der fra Ruslands grænse til Åbo er en måneds vej, – at derfor russerne ikke kan være ankommet dertil før 20.–25. marts, – at det er nødvendigt, før marchal Bernadotte går ind i Sverige, at vide, 1) om russerne er kommet til Åbo, 2) antallet af tropper, danskerne vil sætte ind på felttoget til Skåne.

Det svenske felttog bør forsøges, men udelukkende med absolut sikkerhed for at kunne lykkes. Min hensigt er ikke, at fyrsten af Ponte Corvo overskrider Sundet, før han er vis på, han har 36.000 mand under sin kommando, uafhængigt af bistanden, Norge kan yde. De spanske divisioner og den franske division udgør, mener jeg, en foræring under våben på 22.000 mand. Altså er det nødvendigt, at danskerne leverer 14.000 mand for at komme op på 36.000 mand. Når sagen stiller sig sådan, giver jeg fyrsten af Ponte Corvo frie hænder, dog må han være påpasselig med at spare på mine tropper, når han går i land i Skåne, uden at foretage invasion.

Danmark kan fjerne alle tropper i Holsten, og fyrsten af Ponte Corvo kan råde over en division hollændere til at bevogte Holsten og opretholde forbindelserne.

Hr. Didelot har skrevet, at danskerne ejer tilstrækkelige midler til at overføre 30.000 mand til Skåne. Hvis det forholder sig sådan, ønsker jeg, at fyrsten foretager overførslen først med 12.000 danske, 12.000 spaniere og 8.000 franske. De øvrige to tusinde danske, de tusind eller to tusind spaniere og de andre tusinder franske går over med den anden konvoj.

Endvidere behøver Kronprinsen tropper til at bevogte Sjælland. Jeg vil ikke have spor imod, at et regiment af

division Dupas – det der befinder sig nærmest ved Fyn – sammen med to hollandske regimenter overføres til København, så snart fyrsten af Ponte Corvo er i Sverige, for at hjælpe danskerne med at beskytte København. Jeg vil da sende to andre hollandske regimenter til Hamburg for at dække Holsten og Fyn.

For at sammenfatte: Jeg godkender, at fyrsten ikke har foretaget nogen tilbagegående bevægelse. Jeg godkender ligeså, at han lader de hollandske tropper blive, hvor de er. Jeg bemyndiger ham til omgående at rykke over til København. Jeg bemyndiger ham ikke til at gå over til Skåne i krigsøjemed undtagen med to danske divisioner på i alt 14.000 mand, hvilket bringer hans armé op på 36.000 mand. I det tilfælde bemyndiger jeg ham til at disponere over en hollandsk division og et regiment af division Dupas til bevogtning af Fyn og København. Men jeg forbyder ham udtrykkeligt at gå over til Sverige, dersom danskerne ikke har 14.000 mand at slutte til hans tropper. Jeg har absolut ikke tilstrækkelig interesse i felttoget til Sverige til at risikere det med færre end 36.000 mand. Intet tilstræber jeg mindre, når mine tropper er i Sverige og skilt fra fastlandet ved hav, end at danskerne skulle sidde roligt i København. Det ville ingen sikkerhed være for mig.

De vil lade fyrsten af Ponte Corvo vide, at jeg forlader mig på, at han vil hævde værdigheden, der skyldes hans rang og den Kejserslige Majestæt, – at han ikke må underlægge nogen våbenstilstand, overenskomst eller noget som helst aktstykke, hvor han ikke benævnes Fyrste af Ponte Corvo, og ikke marchal Bernadotte, – øverstkommanderende for den kejserslige franske armé, og ikke kommandant for de franske tropper, – at kongen af Sverige har opført sig dårligt over for marchal Brune. – De tilføjer over for ham, at i samme øjeblik han har fået alle ordrene,

begiver han sig til København for at besøge Kronprinsen dér og gøre ham bekendt med mine planer.

NAPOLEON

Så alt for mange var ordene. Men man forstår, at der behøves mange linier, når så meget skal kunne læses imellem dem.

Bernadotte er reddet ud af sin knibe. Med sit uheld har han haft den usandsynlige lykke at foregribe Keiserens egen, inderste hensigt med det hele: At bevogte egen flanke, dvs. Danmark, mod et eventuelt nyt engelsk angreb, dermed give det udseende af at true Sverige og samtidig skaffe spanierne af vejen. For et direkte angreb på Sverige har han nu opstillet så mange betingelser, at det er umuliggjort på forhånd. Og ganske rigtigt går Kong Frederik ikke med til at undvære så mange mand fra Sjællands bevogtning. På Sjælland vil han i hvert fald kæmpe som anfører, og det for egne styrker. En grænse er nået. – Med den den hele herlighed faldt, og det var i grunden slet ikke så galt . . .

Men d. 2. april kan Bernadotte indberette sin dåd og sin dyd til Paris: *Jeg har haft den lykke at standse min fremrykning i rette tid til ikke at miste en eneste mand.*

For sit eget vedkommende har Bernadotte åbenbart fået nok af vand og hav for denne gang, og konge blev han da ikke – hvor det så ellers kunne have været henne. Tabte han monstro nu alt for astrologien?

Men det faldt i Haffners lod at bringe Kongen den mistrøstige sandhed med sit brev af 4. april om, at

Prinsen ganske har afslået at sende tropper til Sjælland, under det påskud at han først må have tilladelse dertil fra Paris. Derimod råder han til ufortøvet transport af vore egne regimenter til Sjælland. Deres Majestæt tør ej videre

håbe at få fremmed hjælp til ærefuld kamp. Ethvert bevis, al overtalelse er forgæves. Man vil her forsvare landet, og tilbyder at besætte alt.

Napoleons politiske strategi udviser allerede en vigende linie. Samme dag som han dikterer det forvirrede brev om Bernadottes sager, skrev han først til sin marchal i Spanien, Murat, og hengav sig til et fantasteri, der kunne tjene til at anspore denne hans ganger: *Min hær, anført af Ponte Corvo, er i København og vil forene sig med den russiske hær under Stockholms mure . . .*

Gennem sin udenrigsminister gendriver han d. 3. april baron Didelots henstillinger om fair play for danskerne: *Det kan bekræftes, at Kejserens planer stedse har været de samme. Man har aldrig haft mere end én hensigt med felttoget . . . Tropperne har fremskyndet deres opmarch i stedet for at forhale den, og om de ikke er ankommet tidligere, er det fordi Danmarks hof har besluttet sig for sent.*

Og endnu i samme måned er Napoleon i stand til at meddele Zaren: *Arstiden rykker frem, englændernes nærværelse og danskernes sparsomme transportmidler lader mig befrygte, at marchal Bernadottes angreb vil lide nogen forsinkelse. Alt er imidlertid parat. Forholdene må så udrette resten.*

Men til Talleyrand havde han sagt et par dage før: *De forstår nok, at så letsindigt kunne jeg i virkeligheden ikke føre mine soldater mod Sverige, og at det ikke er dér, jeg har noget at bestille.*

Og endelig hans ord til Champagne d. 22. maj: *Jeg har intet at vinde ved at se russerne i Stockholm.*

Åbenbart er det nemt nok at skyde spillet fra sig og vælte brikkerne, men der er alligevel altid en regning at betale, – hvem den så ellers kan pålignes. Derom vidner, hvad postbud Pedersen satte sammen i sin skrivelse *Til den danske Konge, Kong Frederik den Sjette:*

København,
den zode april 1808.

Imedens at Deres Majestæt dagligen må arbejde på land- og sømagtens stilling mod den fjendtlige magt, så tror jeg, at det ikke kan være upassende at gøre Deres Majestæt opmærksom på mange dele af Københavns mangler, og hvad der tydeligt kan ses, at her bliver mangel på.

Hvad her for det første daglig mangler, er fersk fisk. Årsagen dertil skal være efter fiskerkonernes beretninger og udsigender, at deres mænd bliver udkommanderede til søtjenesten. Jeg tror, at sådant burde undersøges, og er det sandt, burde mangelen afhjælpes; thi det lidet antal af fiskere her fra langs strandkanten til Helsingør og udi Helsingørs by kan ikke gøre meget til landets forsvar, men skade København og omegnen overmåde meget ved den forhen anførte fiskemangel; thi her kan lettelig indses, at når vi ikke have mangel på fisk, så består kød og flæsk til arméens vedligeholdelse og proviantering.

Demæst vil om føje eller kort tid ingen urtekræmmervarer eller kaffebønner blive her at få, som lettelig kan ses af den stærke transport, der daglig afgår fra Postgården af ovenmeldte sorter, og den gode Gud må vide, hvor det til sidst bliver af, da adressebrevene bestandig ere til de holstenske købmænd. Forbud over anførte tror jeg at burde ske, om ikke andet, så dog for at skåne bonden og vognmandslavet, der således plages med kørsel, at de ikke ere udi stand til at se gården dyrket og sæden lagt derudi, så indvånerne på Sjælland vil mangle, når jorden ikke bliver dyrket og tilførsel ikke fra andre steder kan ske.

Jeg tror, Deres Majestæt uden ophold burde lade Postamtet opgive, hvor mange pund der af kaffe og urtekramvarer var bortsendt med posten så vel over Korsør som over Lolland til Holsten, siden at den engelske kapitulation var udløben og krigen erklæret, da vil Deres Majestæt

deraf straks slutte, at her ikke om kort tids forløb kan blive et eneste pund at få.

Allerunderdanigst

Pedersen.

Og Frederik VI skriver til Christian August i Norge d. 9. april:

Købmænd og hunger, tillige med en lang, dyb fred, er skrækkelige fjender at kæmpe med.

Tredje aktion

Spanien drager Kejserens opmærksomhed og optager bestandig mere af hans energi. Medens tøbruddet bringer liv til de „danske“ sunde og bælder, stivner hans militære bevægelser over Danmarks land, går i stå og bliver for denne fjendevæn til en bevogtningsopgave. Nu skal hans armé installeres under mere permanente forhold. Man indretter sig på et centralt sted.

På Odense Slot hersker muntert liv. I medfør af den officielle landesorg over det kongelige dødsfald er enhver form for spil og musik forbudt i riget; men d. 27. marts ankommer en trup franske musikanter, som daglig underholder de høje herskaber under herskabernes fem ugers ophold. På værtslandets regning beløber det høje selskabs fortæring sig til 3.278 rigsdaler kurant og 50 skilling, foruden et gratiale på 100 rigsdaler til købmand *Theisen* i Odense for rejser og anden ulejlighed, som han har haft med at købe ind til formålet.

Herskaberne forlader Odense d. 6. maj for at nyde foråret en uges tid på Hindsgavl. Så går rejsen videre til Flensborg. Fyrstinde *Désirée* med søn fortsætter hjem til Paris, medens gemalen bliver på sin post; franskmændene er i færd med at anlægge sig to faste lejre.

Nord for Flensborg, ved Kruså og Kollund, rejses der til division *Dupas* hytter med front mod nord, i alt 192, nemlig 96 i to rækker for underofficerer og menige, 48 for officerer og 48 køkkener. Endvidere en snes stykker for marketerendene, spillemænd og officerstjenere, foruden fægtesal, dansesal, restaurations- og billardlokale. – Til division *Boudet* udleverer det danske arsenal i Rendsborg telte til en

lejr, der anlægges vest for staden ved landsbyen *Fockbeck* på hedepladen ned til Ejderens nordbred. Bernadotte selv rykker ind i Rendsborgs Gouvernementshus, hvorfra kong Christian jo er rykket ud.

Men spanierne – hvor er de henne? De fik ikke til huse i nogen af de to kæmpelejre.

Som man forstod det af Kejserens ordre, befinder spanierne sig som avantgarde fordelt ad den fremskudte linie op til Nyborg, linien nordpå og rundt mod øst svungen så farveladet som randen af en malers palet: deres iøjnefaldende uniformer har skinnet lige blændende i strædernes borgerhjem og i skumle bondestuer.

Det er før de tider, da man camouflerer sig i felten; menneskeliv er billige rester af en riddertid med åbent visir. Oprundne af egnsdragter og lakaj-liberier skulle uniformer stråle af magtens glans og udstråle livsmod og dødsforagt. – Og dog er allerede Bernadotte lejlighedsvis inde på tanken om, at uniformer hellere burde være anderledes uanselige og ligne jord og græs.

Hamburg beholder spaniernes *depot*. Hvorfor lade korpset tage sit livsvigtige organ med sig, når Bernadotte her kan beholde det inden for sin rækkevidde! Depotet bliver passet af 500 arbejdssoldater, *zapadores* i deres mærkværdige arbejdstøj: Prægtig høj og bred bjørneskindshue med en stor, ciseleret kobberplade forpå at holde blankpudset; dertil et stift forklæde ned til jorden og besat med messing-gesvejsninger. Samt spaden. – Selve *trænet* parkeres i Møgeltønder og på godset Schackenborgs jorder.

Tønder by får kavaleri: *Infante* i blå livkjoler foret med rødt, og stramme hvide bukser i blanke sorte støvler. Ribe modtager til kystbevogtningen de flotte lysegrønne dragoner af *Almanza* med røde kraver, udsøgte folk på lutter andalusiske hingste; fra den sorte chakot vajer en rød eller grøn fjer.

Som man allerede kun alt for godt véd, kom linieinfanteri

Princesa til Kolding: Hvide helt igennem med violette opslag, på hovedet tokantet napoleonshat med kokarde og rød fjer. Der til byen kommer nu desuden kavaleri *El Rey*: Blå frakker med rødt foer og skarlagens opslag, hvid vest og hvide bukser. – I Middelfart sidder gamle oberst Delevielleuze med sin bataljon let infanteri af regiment *Asturias*: Hvide med lysegrønne opslag.

Veje får det lidt urolige infanteri *Zamora* med dets staldkåde granatkastere: grenaderer i hvidt med sorte opslag; desuden blåfrakkede dragoner af *Algarve* med gule opslag kantet med rødt og i hvide rytterbukser. – Hvem *vaskede* i grunden for alle disse hvidklædte mandfolk, og hvordan?

Som forståeligt er, bliver Nyborg og omegn tæt besat. Foruden general Romana med stab indkvarteres her først og fremmest de mørkeblå artillerister. Her længst fremme mod fronten har artilleriet sin plads; kanoner indleder slag, når de åbner ild. Desværre kom de ved det senere fremstød praktisk taget ikke med: kanoner i små, åbne både er en risikabel affære, deres lastning og losning uforholdsmæssigt besværlig ... – Her i Nyborg ligger den enlige bataljon af let infanteri *Barcelona* i smaragdgrønne dolman'er med gule knapper og tresser, røde opslag og høj, sort hjelm med grøn fjer; og ellers det gængse: hvid vest og hvide bukser, officererne dog i lysegrønne benklæder med gule galoner foran på lårene.

Også den enlige bataljon af let infanteri *Cataluña*, i samme slags uniform, må have haft sine urolige hoveder, siden der bliver flyttet så meget rundt med den. Skønt den bliver spredt ud ned over øerne, formår de adspredte dele at bevare tilstrækkelig livskraft til at gøre sig til midtpunkt for de senere begivenheder dernede. – Og endelig de grønne hestfolk af *Villaviciosa*; de findes egnede til afpatruljering af kysten op efter Kerteminde.

Men snart tværes kulørerne videre ud over landkortet. Som det inden længe skal ses, skydes en styrke frem til Sjæl-

land. Et andet farvestærkt penselstrøg føres rundt langs Fyns sydkyst og op ad Jyllands østside, afsætter en blå klat *Algarve* og lidt hvid *Guadalajara* i Horsens, lysegrøn *Almanza* i Århus, lidt hvid *Princesa* en kort tid i Randers, og mere blå, *El Rey* og *Algarve*, der trækker helt ud til Grenå og Æbeltoft, hestfolk også her til at beride kysterne. I den sidste halvdel af april ligger *Infantes'* blå helt oppe i Ålborg. – Hobro, Mariager, Skanderborg: fra deres hesterygge har de fremmede skuet ind over Alhedens vidder, og er selv blevet set. Hvilket syn for bonden i hans hverdags utrolige isolation.

Hvor de logerede blandt folk, fik danskerne noget at snakke om i hundrede år. Befolkningen tog *los soldados españoles* til sig i al fortrolighed som *spaniolerne*.

I den folkelige bevidsthed erhverver spaniolerne et bedre ry end vistnok fuldt ud fortjent, og franskmændene et tilsvarende dårligere rygte. Så disciplinerede de franske end er, fremturer de dog som det magtfulde herrefolk. Hvordan det i det lange løb var spændt af, dersom de ikke var blevet trukket tilbage til lejrene, er ikke godt at vide. Der foreligger ingen tegn på, at befolkningen besad horisont, og blandt intelligensen var Napoleon-begejstringen temmelig højspændt. Men den brede befolkning i Provinsen bærer byrden, husbond og madmor ser deres gæster an som mennesker her og nu.

Spaniolerens bekymring for deres fjerne hjemland forhindrer allerede sprogbARRIEREN dem i at gøre til emne for samtale med værtsfolkene; men selv om danskerne i politisk henseende endnu var så at sige ufødte, føler de dog snart det tragiske i gæsternes skæbne. En ubevidst fornemmelse fortæller dem, at de har et fællesskab med spaniolerne, medens der må stikke et eller andet under dette her franske venskab, som der tales så meget om fra højere og højeste sted. – Franskmændene agtede ingenlunde altid deres værtsfolk, men spaniolerne søgte at bevare forbindelsen bagefter,

ved breve som naturligvis ikke var til at forstå, langt mindre til at besvare. Nede i Spanien fik danskerne et godt ry.

I det folkelige fiskeperspektiv foregår Verdenshistorien helt anderledes end ellers. Her anskues alene enkeltoptrin uden indbyrdes sammenhæng, men til gengæld fortættet omkring mennesker. Fra den folkelige overlevering har kunnet plukkes en frodig bundflora af beretninger om spaniolerne. En del er bevaret som barndomserindringer og senere gengivet, sådan som det blev oplevet set med barneøjne, hvilket det ikke bliver ringere af. –

Forud for spaniernes komme gik almuens rædsel og de Randers fruers flugt ud af byen med deres børn. Soldaterne begyndte da også med at forlange franskbrød, ja kaffe, – men blev hurtigt klar over deres fejltagelse.

Der er beretningen om den kalkunske grenadér, husket som et Odense-barns oplevelse af den første dag, der kom indkvartering hos forældrene i Vestergade 192. Det var dér, som før fortalt, feltbiskoppen logerede. Næppe er Hans Eminence – foruden to officerer og deres seks tjenere – efter stor køkken-forvirring spist af med suppe og steg, før ydermere tolv trætte grenaderer får anvist huset og erklærer husmoderen deres sult. Ude i byen var allerede det bedste kvæg slagtet og kødet udsolgt, men omme i slagterboderne var der et stykke tilbage, hvorpå der i hast koges suppe.

Da denne er væk som duggen, falder kødet dem ikke mørt nok. Ned i køkkenet kommer en gammel sortskægget grenadér med kødfadet. For øjnene af madmor slår han det i bordet, så skårene flyver, griber det store kødstykke og trækker med tænderne lange trævler ud til bevis, så at den arme kone ved det gruelige syn slår forklædet for øjnene og brister i gråd af frygt og skam.

Men ved dette syn ændrer krigeren adfærd. Oprigtigt medfølelse klapper han hende på skulder og kind, tørrer tårerne med hendes forklæde og kysser dem bort af både det og hendes hænder, – hvorpå pludselig alle de øvrige elleve

mand er stimet sammen i køkkenet og beder om forladdelse. Med kødet på et nyt fad: tilbagetog i ro og orden. Og snart ånder hele huset hvile. – Siden gør de sig daglig mere umage for at fordrage den danske kost, til sidst glider selv byggrøden ned såvel som boghvedegrøden, endog morgenøllebrøden. –

I Roskilde lærte oberst *Delevielleuze*, den fine gamle kavaler, dog aldrig dette. Til værtindens fortvivlelse bemægtigede hans kok sig daglig hendes køkken, bagte og stegte og marinerede til hendes afsky. I sin hvide galla med hvide silkestrømper og sko med sølvspænder kom da obersten derud og trøstede med klap og gebrokket tale: *Matrona hat so viel travaille.*

Soldaternes koner var indlogeret med deres mænd. En kvartérbillet lydende på „2 mand“ kunne vise sig at gælde en soldat med kvindelig ledsager, *måske* hans kone. Kongen har sine bekymringer under 24. maj:

Med den mængde officersfruer og koner, som hører til arméen, er det en vanskelig sag at afhjælpe. Thi at lade dem blive i Altona, er til tab for byen, og at lade dem følge arméen, er til tab for landet, især for enkelte værter, og vil give anledning til tusinde klager, – og at sende disse fruentimmer tilbage til Altona, som general Gérard har ytret, er ej heller ønskeligt; thi dette ville ikke stemme de spanske tropper til vores fordel, hvilket dog er såre vigtigt, da vi skal fægte *conjunctim*.

Vi synes derfor, at det bedste var, at disse fruentimmer kunne sendes til Hamburg eller, ifald dette ej lader sig gøre, da indrette i Altona et særligt kvartérreglement for disse, og lade denne byrde tillige med de øvrige ligne på det hele; thi derved gøres dette onde tåleligere.

Det lod sig *ikke* gøre. –

I førnævnte Vestergade logerede senere feltpræsten Don

Quadra (med to tjenere). Ind i værtsfolkenes stue træder, sådan uden videre, som man da ikke gør i Danmark uden at kende hinanden godt, en ung spanierinde med et spædbarn på armen. Alt, hvad man véd om hende, er, at hun er med de fremmede som marketenderske og gift med en sergent ved et af regimenterne, der er kantonneret i landsbyerne omkring Odense. I dag er hun kommet til byen for at bekende sine synder for *el pastor* oppe på kvisten. Men samle tankerne til at skrifte med et barn på armen, det kan man ikke; hun nejer for husmoderen, siger en masse og peger mod loftet og lægger den sortøjede pakke i hendes skød, og forsvinder. Det blev til et langt synderegister og skriftemål deroppe – eller er det måske slet ikke noget skriftemål, men det hele udelukkende en list for at læsse et spædbarn over på gode mennesker med henblik på dets forsørgelse ud i det uvisse? Hvad skal man tro, når man ikke kender hinanden? Dér sidder fynbokonen, i tvivl og sjælenød.

Men langt om længe kom alligevel den spanske ned, fik sit barn igen og tog afsked under taksigelser. –

Man mærkede sig, at spaniolerne gik med amuletter, en lille silkepung inde på brystet med Jomfru Marias billede på elfenben, guld, træ eller blot en stump papir. I kirkerne går de ofte ind og knæler ned, hvor de finder noget, der kan ligne et helgenbillede. Ellers holder de deres egne gudstjerner under åben himmel på torvet. Fra både Odense, Ålborg og Ringsted er bevaret danske vidnesbyrd om soldaternes andagt og grebethed, og tilskuernes med, når under messen soldaterne korsede sig og knælede, blandt dem general Romana, med geværene liggende foran sig, medens korsang og musik klang over torvet.

Men *H. C. Andersens moder* blev vred, da en spansk soldat tager hendes lille dreng op på armen og trykker sin sølvamulet mod hans læber. For det var katolsk!

Ligesom derhjemme lever de på torvet og på gaden, den

klamme nordiske. Efter siestaens stilhed sidder eller ligger de i grupper på fortovene, spørger og ler, ruller tobak ind i papir og ryger disse mærkværdige, aldrig før her sete, tynde papircigarer. Om aftenen går de igennem byen med musik, fulgt af beboerne, gamle og unge, og fortsætter til midnat, så at i Ringsted pladskommandanten må bede om rol

I Odense er *Zamora* et uroligt folkefærd. På glarmester *Pflugs* skænkestue trækker de blank imod belgiske husarer, velkendte urostiftere, – indtil trompeten kalder husarerne til samling på torvet for deres officerer. I Kongens Have skulle man ikke forstyrre en grenadér af *Zamora* med hans pigel. Sådan hentede en byens borger sig et sabelhug i hovedet, så at hans liv længe var i fare. Ligeså var det grenadérene, der overfaldt en dansk underofficer en aften sent ude på vejen til Ejby Mølle, fordi han i kortspil havde vist dem sine penge, og dræbte ham. Thi de spanske grenadérs sabler var betydeligt længere end vore danske underofficerers.

I landsbyen *Tvede* ved Svendborg fandt fire af præstens karle d. 30. juni en korporal af *Barcelona* i præstens mark, myrdet på det afskyeligste. Præsten får da meldt det behørigt, men da de spanske soldater kommer til, overmander de karlene og slæber dem i arrest og truer vor præst med det samme, idet de hævder, at sårene er tilføjet med en le. Først da en tilkaldt dansk distriktslæge gør det klart, at det er sabelhug, får karlene lov at slippe. Den dræbte var kendt for at eje en efter sin stilling betydelig formue. –

En snes tusinde mennesker, og tilmed i spaniernes spændte situation – det er bemærkelsesværdigt få uordener, man hører om.

Dengang linieinfanteri *Guadalajara* en tid lå oppe syd for Horsens i *Tyrsted*, kom det til det farligste optrin. Her lå i forvejen noget fransk kavaleri. Uheldigvis får to spanske soldater kvartér på en gård, hvor allerede to franske dragoner bebor det inderste kammer. Spanierne i det yderste går

straks i seng. Da de franske kommer hjem og passerer gennem kammeret, begynder de at råbe op om, at de kan lugte spansk blod, og giver sig til at stikke i sengene med deres sabler – hvor lystigt nu ellers dette kan have været ment. Men den ene af spanierne farer op af søvnen, griber til sit gevær og støder bajonetten i en franskmand. Trods såret forsøger han at flygte, men spanieren sender en kugle efter ham ud gennem den åbne dør, og fjenden segner død om i mødningen.

Straks opstår almindeligt spektakel, de franske udfordrer spanierne til kamp næste dag. Og til rædsel for bønderne kommer spaniolerne straks næste morgen styrtende hen gennem landsbyen, vildt svingende deres sabler. Ude på Tyrsted mark formeres der slagorden på begge fronterne. Der er allerede blæst til angreb, da officerer kommer til stede fra begge sider og får standset tumulten, idet man enes om, at drabsmanden skal udleveres, når regimentet er kommet til Odense.

Og i Odense må spanierne så holde kammeraten i mørk arrest, hvor han besøges dag og nat af pater og biskop. Men de franske giver ikke pardon; de presser på for henrettelsen.

Så må da hele regiment *Guadalajara*, i galla og under sørgemusik, marchere med synderen ud af byen til fremmedtroppernes begravelsesplads, – dér hvor senere Assistens Kirkegård blev anlagt. Ved delinkventens side går pateren med krucifikset i de foldede hænder. Da det franske kommando er ankommet – under klingende spil på melodien *Pluk livets rose*, får soldaten bind for øjnene. Pelotonen fyrrer fra hoften, og unødigt grumt bæres derpå liget langs fronten af hans opstillede kammerater. – Det var altså, hvad denne aldrende mand havde forladt sit Spanien og var marcheret til Firenze for, og derefter op over Europa til Tyrsted ved Horsens.

Fra den dag fordoblede hadet mellem spaniere og franskmænd.

Nu er det rent galt fat nede i Spanien.

Den almægtige minister *Godoy* må skjule sig oppe på loftet under et sivtæppe, da en oprørt folkemængde beskylder ham for at ville forlede kongefamilien til flugt ud af landet. For øjnene af de spanske *Bourbon'er* gentager sig her, hvad deres franske slægtning forlængst havde måttet opleve: en folkemængde, bestående især af kvinder, i raseri over udsigten til at miste deres kongefamilie. – En folkebølge havde engang båret Bonaparte frem; siden da er den rullet vidt og har vokset sig mægtig under overfladen af Napoleons udstrakte vælde. Nu kaster den sig imod Kejseren for første gang, da han i Spanien griber ind og sætter hele familien af majestæter fra tronen og placerer sin egen bror som konge af deres land. Broder *Joseph* frister den spanske nation med en friere forfatning, men det spanske folk trodser; det foretrækker et hjemligt tyranni frem for fremmedordet „frihed“.

Fyrstehuset *Bourbons* forudgående familietvist om, hvem der egentlig var konge i Spanien, havde spaniolerne fulgt med i, så godt som de nu kunne fra Danmark, og den huslige uro havde forplantet sig til disse undersåtter i det fjerne. I januar havde *Bernadotte* haft anledning til at indberette, at der var foregået en kedelig forandring med hans spaniere.

Da pariser-bladet *Le Moniteur* for d. 29. marts bringer nyheden om kong *Carlos'* „tronfrasigelse“, sender Napoleon samme dag avisen med kurér nordpå til *Bernadotte* sammen med et brev fra *Berthier*:

Det er Kejsereisens vilje, at De holder disse nyheder hemmelige længst muligt. De skal drøfte dem med den øverstbefalende spanske general og træffe alle nødvendige forholdsregler, for at disse seneste efterretninger ikke gør ubehageligt indtryk på soldaterne.

Samme dag beordrer Napoleon sin generalpostdirektør til at standse alle breve bestemt for de spanske tropper hjemmefra:

Lad dem ligge en tre ugers tid, inden de sendes videre, og lad dem undersøge grundigt, for at vi kan tilbageholde alle de negativt indstillede.

Bernadotte tog omgående affære, thi allerede d. 6. april kan han fra Middelfart svare:

Flere dage igennem har jeg bemærket nogen ophidselse blandt de spanske tropper, og jeg har forstået, at den er forårsaget af visse breve nylig ankommet fra Spanien.

Da jeg ikke har mulighed for at samle alle tropperne på én hånd i en stor by, har jeg foretrukket at isolere korpserne fra hinanden. I forgårs fik de ordre til afmarch, og det har været mig en let sag at bruge knapheden på fødevarer som påskud. Ved streng ordre har jeg reguleret kantonnements-tjenesten og gjort generalerne og brigaderne ansvarlige for ordrens udførelse. Jeg tror at kunne forsikre, at hvilken deres fremtidige skæbne så end bliver, vil de spanske tropper, Kejseren har betroet mig, forholde sig rolige og forblive under kommando. Måske vil nogle ændringer være at foretage blandt officererne, men i så fald skal jeg have den ære at underrette Dem.

Jeg har tilkaldt marquis de la Romana og talt længe med ham; vi er enige om at måtte udskyde forsendelsen af post til hans tropper, indtil jeg har tilladt den. Jeg er yderst tilfreds med denne chef; han indordner sig udmærket og gør aldrig indvendinger mod de ordrer han får. Hans næstkommanderende, general *Kindelan*, er af samme stof.

P.S.

Jeg glemte at oplyse . . . , at ved afrejsen fra Hamburg

gav jeg marquis de la Romana ordre til ved depotet at efterlade sådanne officerer, som på grund af alder og deres hidtidige holdning ikke kan være til nytte for arméen. Ordren er udført.

For Napoleon drejer alt sig nu om Spanien. Danmark er på vej helt ud af hans bevidsthed. Kun som støtte for hans spanske forehavende kan de danske øer finde anvendelse, hvilket vil fremgå under den æklende maske af hykleri i hans brev fra Bordeaux af 13. april til Berthier:

Svar fyrsten af Ponte Corvo, at De har forelagt mig hans brev, – at jeg ikke er overrasket over noget af det hændte, og – at det er, fordi jeg havde forudset det, at jeg havde beordret, den første kolonne man overførte til Sjælland skulle være en spansk, – at Sjælland skal ydes al den hjælp der står i vor magt, – tilføres to spanske regimente samt alle artilleri-, ingeniør- og stabsofficerer, som Kongen af Danmark kan behøve, – at han gerne må betjene sig af spaniere til øernes forsvar . . .

Altså: Fyrsten af Ponte Corvo skal overføre to spanske regimente til Sjælland, sprede spanierne ud over øerne til forsvar af Fyn og andre punkter. Jeg tror ikke, englænderne vil foretage sig noget imod danskerne, hos hvem de intet har at gøre.

De vil gøre fyrsten af Ponte Corvo bekendt med, at de spanske tropper fortjener nogen årvågenhed, – at det er nødvendigt at isolere dem på en sådan måde, at de i intet tilfælde kan foretage sig noget, – at Kejseren afrejser for at begive sig til Bayonne, og – at De skriver til ham, når noget nærmere bestemt foreligger. Indtil da kan han snakke med marquis de la Romana og fortælle ham, at jeg vil det bedste for Spanien og oprejse det til gavn for den fælles sag imod England.

Kejseren ser klart i øjnene, at spaniolernes ildhu for den franske sag er blot røg og aske, men ulmer livligt for Spaniens. Nu spreder han tropperne ud over det danske land som gløderne fra et bål, der skal slukkes.

Hvordan forholder det sig med *Bernadottes* ildhu for Kejseren?

Hvis der var noget, Jean Baptiste Bernadotte ikke var, så var det ildtilbeder. Hvoraf kommer det da, at han netop i denne sag er uimodtagelig for varsler, endog advarsler, og lige til det sidste tilsyneladende undervurderer eller ligefrem bagatelliserer katastrofen, der nærmer sig? Øjner og genkender man måske her hans særlige, definerede form for loyalitet, den der ved aldrig at gå til yderligheder blev hans kongevej? Allerede inderst inde suveræn?

Spillebrikken Danmark ligger væltet, det danske rige støner under byrden. Men danske anliggender vedrører ikke længere Napoleon. Engang forræder mod Revolutionen og dernæst mod Spanien, kan det vel knap nok undre, at han nu svigter Danmark.

Nutiden går muligvis andre veje til målet. Men i dag, da formatet i sig selv ikke længere kan herliggøre gangstere, trænger spørgsmålet sig på, om det anstændigvis nogen sinde bliver for sent at korrigere officielle holdninger. Andre folk har dog fået lempet *deres* ud af templet.

Farvel da, korsikaner. Og tak for hjælpen.

Thi nu får den danske nation i sin nye mini-skikkelse lært sig begyndelsesgrundene til, at den må udgå for altid af voldsnationernes række. Fra nu af betyder begrebet Danmark: Et allemands farvand med en del til- og omgængelige øer i, – et farvand der efter trafikanternes syn på sig selv og hinanden bør være så tilpas ingenmands, som det kun kan efterleves af en magtesløs mini-stat.

Ved Toldboden steg en matros i land, – udplyndret dobbelt: for både skib og ladning, og endte som slusepasser.

Hvilket er en hæderlig håndtering at være bekendt, – blot man er den bekendt.

På retfærdighedens og retsindighedens vegne virker baron Didelot snarere som Danmarks gesandt end som sit eget lands, da han over for sin udenrigsminister tager bladet fra munden:

Desværre er det min pligt at udtale, at vi har alle vidnesbyrd imod os. Traktatligt har vi berøvet Danmark ret til uden vort samtykke at slutte fred med England; vi har forpligtet det til at kæmpe sammen med os mod Sverige. Og når det så, uanset utilstrækkelige hjælpemidler og vanskelig økonomi, fremtræder som en trofast og modig allieret, så svigter vi det og overlader det til englændernes nåde.

Vi er højtideligt forpligtet til at yde det al den hjælp, det behøver. Vi har presset det til at tage imod den. – En kejserlig marchal nåede næsten frem til krigsskuepladsen for at besigtige og aftale alt.

Og når så kun selve udførelsen står tilbage, standser vi.

Vi vil erobre Sverige, – i dag afslår vi at forsvare Sjælland. For et fransk hjerte er tanken pinlig. – Jeg taler ikke om den mangel på ædelsind, som denne svigten kunne vidne om, eller om den uheldige virkning, den kan have på andre af Frankrigs allierede. Men jeg vil sige, at vore våben er vanærede ved alt det, man så højlydt havde bebudet at ville udrette, og havde påtaget sig så ivrigt, men i dag lige så nemt svigter.

Vi har ikke vovet at rykke frem i et land, der tilkaldte os og littede os al transport, – blot fordi et par sølle engelske skibe spærrede noget af strækningen, en strækning som til trods for disse, dog danske tropper allerede har tilbagelagt og vil tilbagelægge igen.

Hvordan kan vi i fremtiden få andre til at tro på mulig-

heden af en landgang i England? Hvordan skal vi selv kunne vove den?

Atter er det Haffner, der, tre måneder senere, præsenterer Kongen for den fulde sandhed, en dag da hans sædvanlige konference hos Bernadotte havde stået på storm:

Det har aldrig været Kejserens agt at sende en armé til Sverige, men at besætte fastlandet af Danmark. Fyrsten og generalløjtnant Gérard er ej Deres Kongelige Majestæts venner. Måtte det behage Deres Majestæt at bortgive nogle hvide og blå bånd . . .

Efter Napoleons ordre skal det nu til at gå stærkt med at føre tropper over Store Bælt – blot de ikke er hans egne franske.

De to infanteriregimenter *Asturias* og *Guadalajara* skal til Sjælland foruden lidt nødvendigt kavaleri og et par kanoner, men naturligvis under fransk overkommando: den 42-årige brigadegeneral *Fririon*. Regimentscheferne derimod er spanske: *Delevielleuze* og *Martorell*. På to aftener med en uges mellemrum sejles noget af *Asturias* over Bæltet fra Kerteminde, fra Nyborg går andre dele med officerer og stab. Resten går ned over Lolland-Falster og ankommer til egnen omkring Ringsted d. 27. maj. På tilsvarende vis er *Guadalajara* kommet godt over vandet. General *Fririon* tager neden om sammen med sin stab. D. 24. er han i København for at hilse på, og tager så til sin kommando i Roskilde, hvor han etablerer sig selv og staben i *Palæet* ved Domkirken. Spanierne lægges ind dels i Roskilde by, dels ud i retning mod Ringsted, Holbæk og Køge. Uden om igen og omsluttende dem ligger danske regimenter i deres lejre.

Til Langeland er den lette bataljon *Cataluña* kommet samt lidt kavaleri fra *Villaviciosa*, ligeledes under fransk overkommando: oberst *Gaultier*, som medfører en lille

fransk styrke til personlig sikring. – Det er i øvrigt Gaultier, der senere hen i livet forflyttedes til Algier og ved sin død dér efterlader en del dokumenter og optegnelser til Algiers Nationalarkiv, hvorfra hundrede år senere en række væsentlige oplysninger vedrørende spaniolerne i Danmark har kunnet hentes frem. –

Af *Cataluña* går snart 300 mand videre til Ærø.

I Jylland ligger *Zamora* nu i Fredericia, og op ad østkysten som det vil erindres, kavaleri *Algarve*, *El Rey* og *Infante*. De er alle underlagt Romanas næstkommanderende, chefen for den ene af hans to divisioner general *Kindelan*. Han er udlænding, en irlænder der er gået i spansk tjeneste. Nu forlægger han sit stabskvarter fra Horsens til Fredericia.

På Store Bælt havde englænderne ikke lagt hindringer i vejen, skønt de fulgte godt med i begivenhederne bag fjendens front og i de danske farvande, hvor de ellers nok kunne meddele sig hurtigt til hinanden; deres flagsignaler var i stand til at bringe en melding hele vejen rundt om Sjælland på blot en times tid. – Men hjemme i England havde udenrigsminister *Canning* sin opmærksomhed rettet på spaniolerne i Danmark og havde øjnet visse perspektiver. Franskmandenes massakre i Madrid d. 2. maj med 2.000 spanske døde giver ham baggrund for at træde frem. Og nu finder et brev vej til en adelig families huskapellan etsteds. Næppe har han tiltrådt stillingen, før brevet kalder ham til London, til sir *Arthurs* bolig i Harley Street.

„De fortæller mig, at De er en modig mand,“ begyndte *Wellington*.

„Prøv mig,“ svarede pater *Robertson*.

„Det vil vi så gøre. Vil De hjælpe til med at redde den spanske hær, der tilbageholdes af *Bernadotte* i Nordtyskland? Vil De overbringe hærens anfører, *marquis de la Romana*, den britiske regerings tilbud?“

„Om jeg vill Med største iver, sir *Arthur*, og ret sikker på

et godt udfald. Jeg taler landets sprog som en indfødt, og hvis jeg når frem til den spanske general, vil mine ord sandsynligvis lettere vinde hans tiltro på grund af min præstelige stand. Jeg føler desuden en dyb interesse for hans nations sag, fordi jeg betragter den ikke alene som et undertrykt folks sag, men som religionens sag. Den er også mit eget lands og alle europæiske folks sag over for den i allerhøjeste grad uredelige og grådige despot. Hvis jeg falder, er det et offer for mit land. Lad mig, før jeg skal dø, stræbe efter den hæder at søge at yde mine medmennesker en betydningsfuld tjeneste.“

„Så kom op til mig i udenrigsministeriet, så jeg kan præsentere Dem for Mr. Canning.“

Til aftalt tid fører sir Arthur pateren gennem en hemmelig dør ind i udenrigsministerens kontor.

Canning var (galt) underrettet om, at spanierne havde bemandet fæstningen Glückstadt ved Elben, men man véd intet om, hvis parti Romana står på. Desuden er danskerne dér på egnen særlig vågent på vagt mod engelske spioner, på grund af begivenhederne i 1801 og i 1807, nogle stykker er allerede opsnapet og hængt. Nu er det *munk* mod *kejser*. Efter planen skal Robertson, hvis han når frem, underrette Romana om, at engelske skibe ligger til hans rådighed og vil sejle ham og hans tropper, hvorhen de ønsker. De skal intet yde til gengæld, ikke kæmpe for England. „Vi ønsker,“ slutter Canning, „simpelt hen at sætte dem i stand til at trække sig ud af deres nuværende situation. Vi tilbyder at sejle dem gratis til Sydamerika, Canada, England, Minorca eller Spanien efter deres eget valg.“

Til slut aftales det, at Robertson skal holde sig i kontakt med *McKenzie*, efterretningsvæsenets mand på den dengang engelske ø Helgoland.

Napoleons ordre til sine franske tropper om at spærre vejen tilbage for spaniolerne gør ham selv betænkelig. Netop

ved at have anbragt dem så at sige yderst i Danmark kan han komme til at sende dem lige i armene på englænderne! Han giver kontra-ordre: nu skal spaniolerne afgå til steder i det indre af Frankrig, hvor de kan være omringet af herrefolket på alle sider. – Men hans befaling kommer håbløst for sent. Hvordan skulle den også kunne udføres i form af en operation over land! Havde han tænkt sig en fangetransport af de to divisioner? Ordren er desperat, nu da hele Spanien flammer i oprør og har organiseret sin modstandsbevægelse så vidt, at dens frihedsråd i London allerede træffer aftale med Canning om alliance.

Sandhedens time er kommet. Under kirkeklokkernes bimlen på Kongens fødselsdag d. 4. juni forlader pater Robertson London i sin nye egenskab af ganske uerfaren, hemmelig agent.

På fremmedkontoret i Harwich føres han til protokols som en udlænding, McKenzie er beordret til at føre ud af England. For gunstig brise ankommer de to efter et par døgn's sejlads til Helgoland. Til øvrigheden dér afleverer de en medbragt befaling om forbud mod al udsejling fra øen, indtil Robertson kan meldes sluppet godt over til fastlandet.

Hurtigt fremskaffes en båd, der sætter ham over til en af de flade øer ud for kysten. Han går i land, men får at vide, at franskmændene allerede er underrettet. I en uge har de tre gange visiteret hver eneste seng på øen. Beboerne råder ham indtrængende til ikke at fortsætte, kun med møje overtales de til at yde ham husly for en nat.

Nu står den nye agent over for kendsgerningerne: Derinde venter ikke et fjendeland uden videre, men et besat land; hvem er ven, og hvem er fjende? Modet svigter ham, han opgiver. Næste morgen sejler han tilbage til Helgoland og melder sig hos sin kontaktmænd. Da betror McKenzie ham sin egen kamp mod frygten, når han har befundet sig i livsfare. Han udmaler regeringens skuffelse, når Robertson ind-

finder sig i London med uforrettet sag. Så beslutter agenten sig til et nyt forsøg.

Man tilkalder en smugler-skipper, der har to fartøjer liggende, som venter på tilladelsen til udsejling:

„De vil måske gerne af sted?“

„Lad mig for himlens skyld sejle. Opdages mit fravær, bliver jeg arresteret ved min tilbagekomst.“

„På én betingelse.“

„Nævn den.“

„De skal landsætte en af mine venner.“

„Ikke engang for en høj betaling. Det er umuligt.“

„Well. Forbudet mod udsejling gælder i fjorten dage. Detuden kender jeg godt Deres og Deres bagmænds rigtige navne.“

Navnene blev angivet.

„Siden det forholder sig sådan, går jeg med til at hjælpe Deres ven. Men han skal følge mine ordrer nøje, ellers svarer jeg ikke for følgerne.“

„Gør klar til afgang.“ –

Da smakken med den uheldsvangre *Jonas* om bord er kommet op i Wesers flodløb, begynder vanskelighederne. Der er franske vagter ved alle landingspladser. Stærkere folk end denne præst kunne måske på et ubevogtet sted nå ind til land ved at vade timevis i vand op til livet. Nu må på den vis skipperen selv sonde bredden, medens hans folk fører smakken videre op ad floden. Men det er forgæves, han må tages om bord igen uden resultat. Nu får de øje på en toldkutter, der styrer lige ned imod dem. Smakken snurrer rundt og flyver ned ad strømmen for alle sejl, tilbage, ud på det åbne hav. Inden de helt taber kutteren af syne, hører de den affyre geværskud.

Derude hvor de har kastet anker for natten, er alt roligt. Men næste morgen klokken 2 skraber en båd langs skibssiden. Robertson purres og får at vide, at det nu gælder liv og død. Op fra båden klatrer to mænd – ubevæbnede! Utro-

ligt, men de kommer faktisk fra toldkutteren for at assistere smuglersmakken. Mange af de folk, som de franske her på egnen har ansat, eller rettere presset, til kystbevogtning, er forlængst grundigt bestukket af smuglernes bagmænd. Så mørnet og rådden er nu eneherskerens fastlandsspærring. – Det får man sig en morgendram på i smakken, og med sine lodser om bord styrer den nu op langs siden af toldkutteren. Og i denne som det sikreste sted går Robertson om bord, men må igen krybe i skjul, da et tredje fartøj nærmer sig. Man kan aldrig vide . . .

Da det har vist sig, at de alle blæser på spærringen og dyrker gevinsten, kan de den følgende nat losse deres varer og landsætte passageren – lige under kanonerne på et fort belagt med franske. Ikke et skud bliver løsnet. Sov mon vagtposten, eller var han mon også bestukket? Og hvor på dette ensomme sted skal Robertson søge ly for resten af natten om ikke på selve toldboden? Thi dér sover tolderen med øjenlåg tynget af engelske pund.

De næste tre dage bor vor agent hos sin skipper og orienterer sig. En stedlig købmand kører ham ind til udkanten af Bremen. Med en handelsforbindelse dér er det aftalt, at denne til en bestemt tid kører ud af byen i en åben vogn sammen med sin kontorist. På aftalt sted mødes vognene, kontoristen stiger af og Robertson op, sålunde garderet mod ubehagelige spørgsmål fra vagten ved byporten, hvortil to personer vender tilbage, ganske som to kørte ud.

Præstens nye vært byder på en prægtig middag, med den tilbagevendte kontorist som tredjemand, men nøder sin gæst med vinen og fritter ham med spørgsmål, til Robertson fatter mistanke og bliver umeddelsom, så måltidet ender i misstemning. Værten havde håbet at få oplyst, når og hvor de engelske tropper skulle landsættes, så at han kunne være på pletten og gøre forretning. Nu er han forbitret, så Robertson må ikke overnatte i hans hus; men bag chefens ryg skaffer kontoristen ham ind andetsteds.

Nu skaffer præsten sig falske papirer – ikke uden samvittighedskvaler. En kaldsfælle i London var tysk indvandrer. Robertson erindrer sig hans tyske fødesogn og skriver dertil i hans navn efter en dåbsattest. Men inden han har fået den og er blevet tysker, behøver han et pas. På rådhuset må hans gode hjælper kontoristen bevidne, at den rejsende er en ven, ankommet ude fra landet og på vej til Hamburg. Ved skranken skal James Robertson underskrive i kopistens påsyn – og begynder af gammel vane med et J.

„Jamen, sagde De ikke, De hedder Adam?“

„Min herre,“ genmæler præsten, atter i løgnens kval, om end den allerede er aftagende, „i mit fødeland Bayern sætter vi altid *Johann* før døbenavnet, ligesom *Maria* foran hvert pigenavn.“

Dette er vitterligt skikken i Bayern; så for så vidt er præstens samvittighed reddet, – og situationen med: han ejer nu et pas. Foruden kræves dog et visum fra den franske kommandant, men *han* har vrøvl nok med befolkningen i forvejen, så han stikker gebyret til sig og stempler.

Til Hamburg tager agenten ekstrapost for at blive fri for nysgerrige medrejsende. Næste dag når han frem til Elben. På broen over til fristaden undersøger den franske tolder indgående hans bagage og pas; på hotellet føler han sig omgivet af mistænksomhed. Hjemmefra havde han et kreditbrev med, skrevet med usynligt blæk og adresseret til et velrenommeret købmandshus. Købmanden véd straks at fremkalde skriften, og udbetaler prompte, men gør sig samtidig sine tanker, og antyder, at agentens opgave må være overordentlig vigtig for den britiske regering. Det får Robertson til at vove spørgsmålet om, hvor spanierne og Romana står.

„Jeg kan gætte, hvor De agter Dem hen,“ svarer købmanden. „Men tror De nu også, De kan vinde over Napoleon? Skal jeg fortælle Dem noget: Han er for mange om Dem.“

„Det kan man aldrig vide uden at have prøvet.“

„Så prøv kun. Det er allerede prøvet tilstrækkeligt. Jeg véd om tre-fire, der forsøgte at nå frem til de spanske. Trods deres papirer blev de opdaget. Jeg behøver næppe antyde deres skæbne.“

„Det lyder ikke særlig opmuntrende. Alligevel vil jeg prøve. Jeg kan kun dø én gang.“

„Som De vil. Kun må jeg bede Dem ikke vende tilbage til mig. Jeg er ikke ivrig efter at blive hængt for Deres skyld. – Romana befinder sig i Nyborg på øen Fyn, langt herfra. De når aldrig frem, vær sikker på det. Så sent som forleden ved en officiel middag, hvor Bernadotte deltog, drøftede man muligheden af Romanas desertering. Nogle anså den for sandsynlig, andre gjorde nar af tanken, Bernadotte fandt den ganske simpelt umulig.“

„De veksler som købmand breve i mange retninger. Vil De vise mig den venlighed at fremsende et brev fra mig til Romana gennem en af Deres forbindelser?“

„Det hverken kan eller vil jeg. Jeg har sagt, hvor Romana er. Resten bliver Deres egen sag. Jeg har for meget i klemme. Farvel.“

Dér står agenten. – Nu havde han hørt, at spanierne havde deres sygehus i Altona, og at dets patienter blev betjent af en spansk pater. En tysk præst leder ham til pateren, over for hvem han indleder en samtale på latin. Han udtrykker sin tillid til, at en hemmelighed, der betros en præst og spanier, bevares. Da det bekræftes, præsenterer han sig som en broder i Herren og røber, at et vigtigt budskab til Romana er betroet ham. Vil embedsbroderen hjælpe ham videre?

Åbenbart er kastillianeren kommet lidt langt ud af vanen at konversere på latin, men han kan da henvise til en invalid på hospitalet, en kaptajn der kan fransk. – Officeren lytter med interesse, men beklager:

„Min rang er for lav til en direkte forbindelse med Romana. Ej heller kender jeg hans sindelag. Men selv om han

var indstillet som Deres regering, hvad kunne han da udrette uden sine underordnedes tilslutning?"

„Må jeg da håbe på Deres hjælp med at få et brev igennem til Deres general med en officer, der skal udskrives og tilbage til hovedkvarteret?"

„Hvordan skal jeg bede nogen medtage brevet uden at advare ham om faren? Jeg ønsker Dem held og lykke, men kan ikke assistere.“

Robertson forlader sine spanske venner. Nu indkøber han et lille lager af chokolade og fineste havanna-cigarer. Så er han en tysk købmand, der henvender sig på rådstuen med Bremer-pas og får påtegning til Lübeck – en omvej for at vildlede. Han har skaffet sig anbefalingsbreve til forskellige købmænd og indledt forretninger pro forma.

Fristaden Lübeck havde udstået store lidelser, dengang preusserne flygtede igennem byen for marchal Brunen uovervindelige. I diligencen kom Robertson i selskab med en lübeckerfrue, der fortalte hvordan: Efter at de franske havde bombarderet staden, trængte de ind og plyndrede, også hendes families hus. Højt frugtsommelig flygtede hun ud på gaden og nedkom dér, medens kvinder på gaden sluttede kreds om hende til værn mod de fremstormende. Skønt byen havde holdt sig neutral, blev den brandskattet, til den indlemmedes i kejserriget. –

I Lübeck kontakter Robertson sine købmænd. De forfærdes ved at høre, at han agter sig til København: engelske krigsfartøjer sværmer jo i alle sundel Men de skaffer ham dog dansk passérseddél hos konsulen. Det er her i Lübeck, han møder en italiener, der er politisk flygtning og beretter historien om billedhuggeren *Canova*, hos hvem Napoleon bestilte en statue af Frihedens gudinde. *Levende eller død?* havde billedhuggeren spurgt. Svaret er ikke kendt.

I Kiel får agenten skibslejlighed til Ærø, men ude i Kielerfjordens munding får skipperen betænkeligheder og standser op. Det er strengt forbudt at føre udlændinge ind i

Danmark, så han tør alligevel ikke. Tilbage i Kiel tager Robertson dagvognen nordpå. Men han bliver hurtigt klar over, at han kan rejse mere ubemærket og tillige billigere, når han lejer en bonde til at køre sig ud til kysten over for Als. Samme aften kører han tværs over øen, og overnatter på kroen ved et færgested med paskontor, formodentlig Fynshoved.

Den næste morgen ror tre karle ham ud i Lille Bælt i retning af øen, der står for ham som hans ønskers mål.

Den engelske regering havde tidligere på året været inde på tanken om at få spaniolerne til at flygte til Sverige som den naturlige vej til en allieret magt; men planen kuldkastes af begivenhedernes ændrede forløb. Så sender regeringen en pakkefuld opråb med tekst på spansk via den engelske gesandt i Stockholm til admiral Sir *Samuel Hood* for at få tryksagerne i land fra Bælterne, men det vil ikke lykkes. Til smuglernes område på den frisiske kyst går det anderledes let, men er til gengæld nytteløst: materialet falder straks i franskmændenes hænder. Samme udfald får det, da England forsøger sig med at landsætte flere agenter dér. Fra den kant er nu kun ét håb tilbage: Robertson.

Fra tidligere vil det erindres, at kommunikationen i Europa tog skikkelse af en General Langsom. Her er det stedet at bemærke kommunikationens tilsvarende uimodståelighed. Nyheder når langsomt frem. Men de kan ikke standses på deres vej, ikke engang af en almægtig enehersker. Ligesom tordenvejr går imod vinden, og trods tidkrævende meddelelsesmidler, trods avis- og postcensur respekterer nyheder ikke magtbud, ikke landegrænser, end ikke frontlinier, når ufred, ondskab og krig kræver kontakt mellem mennesker for overhovedet at kunne udlade sig. Også gennem negative størrelser løber nyheder videre, og sandheden formår at lade sig transportere endog af falske rygter, som når de danske aviser genlød af den franske presses lovprisning af Spa-

niens nye orden så rosenrødt løgnagtigt, at den rette sandhed skinnede klart igennem helt ind i danske stuer, hvor spanioler logerede. Og da avisen DAGEN midt i juli går over til at anvende *engelske* kilder og skildrer tildragelserne i Spanien på dette grundlag, føler Kong Frederik sig foranlediget til at udstede følgende reskript:

Hans Majestæt anser det for vist, at den avisskriver, der kender Allershøjstsammes vilje og ikke besidder klogskab nok til at undgå overtrædelse af samme, aldeles mangler kald til at være politisk skribent.

Hvad skal spaniolerne tro? Og hvem skal de tro på, når de fra deres vellidte og agtede general ikke hører andet end formaninger til ro og orden? Aldrig hans hjælp som et fingerpeg i retning af hans eget standpunkt! Soldaternes tiltro smuldrer, og straks begynder deres korpsmoral at gå i opløsning, korpset tegner til at ville atomiseres til blotte individer, ulykkelige mennesker. Spænding og fortvivlelse råder, korpsånden sygner, uden den personificerede samdrægtighed mister det farveprægtige korps sin lykke. Danskerne noterer sig, at soldaternes glade klynger er forsvundet og munterheden borte; nu skumles der, spaniolerne holder sig fra deres værtsfolk. Hvilken forvandling af livsglade krigskarle.

General Romana er fuldt optaget, en march på stedet kræver sin mand. Hjemme i Spanien havde han dog kunnet lufte sine meninger privat, og i offentlighed indtage en neutral eller ligefrem en oppositionel holdning over for Godoys korrupte styre. Her i Nyborg står han under stærkere pres. En negativ indstilling til Kejseren og alt hans væsen vil straks gøre ham selv umulig, og tillige opflamme hans letfængelige soldater til en modstandskamp, der kan vurderes på forhånd som håbløs, og kun vil føre til katastrofe

og tragedie. Og en neutral holdning vil hans franske modstandere ikke kunne finde sig i i længden.

Så står kun den ene mulighed tilbage at hykle lyksalighed over Napoleons styre. Den mægtiges tillid må bevares, selv om det skal ske på bekostning af hans soldaters tillid til ham selv – indtil videre. Hvor længe kan han tillade sig at tære på den fond af tiltro, han ejer hos sine soldater? Det er et kapløb mellem skin og virkelighed.

Skyggen bag generalen hedder Don *Lázaro de las Heras*. Don *Lázaro* er hovedkvarterets kontorchef: *el intendante*. Alle andre end Romana nærer mistillid til ham eller er ligefrem bange for ham, han er notorisk franskvenlig. Som sin nærmeste medarbejder i administrationen har generalen i ham en mand, der kan formodes i en given situation at blive hans angiver. Hårfint må Romana afveje hver af sine ytringer; som en *Hamlet* i sin faders gård må han forholde sig på sit eget kontor.

Napoleon på sin side skønner nu situationen så brandfarlig, at hans brevskrivning til Romana fra nu af må fremskyndes ved at tilgå generalen direkte – uden om den overordnede Bernadotte. Og nu må så Romana udfolde en diplomatisk korrespondance, til gengæld ligeledes direkte, så vel til Kejserens hovedkvarter som til den nye spanske konge. Den lærde sprogmand og stilist lader sin læser Berthier balancere på høflighedens slappe line uden at falde i ironiens afgrund. Som en studie i spytslikkeriets værste rokokostil står følgende mesterværk:

Nyborg-på-Fyn, d. 1. juni 1808.

Jeg har just modtaget skrivelsen, Deres Højhed har tilstillet mig den 12. maj fra Bayonne, ved hvilket De er så nådig at tilkendegive mig fra Hans Majestæt Kejseren, at Storhertugen af Berg (∴ *marchal Murat*) er udnævnt til Generalløjtnant for Spanien, og at man dér sandsynligvis vil placere en Prins af det Kejserlige Hus på Tronen

og derved bevare Spaniens og dets Koloniers fulde uafhængighed. Jeg værdsætter højlid de beviser på velvilje, Hans Majestæt værdiger mig, og jeg beder Deres Højhed venligst forsikre Hans Majestæt om hengivenhed imod Hans Ordre så vel som Troppernes, jeg kommanderer.

Jeg vover ligeledes at bede Deres Højhed være så god at bevidne Hans Majestæt den tilfredshed, Han har udbredt i vore hjerter, da vi fik syn for de Veldædige og Faderlige Udsigter, Han har åbnet for Spanien, og som kun kan bidrage til de To Nationers Blomstring.

For mig er det yderst trøsterigt, at under Oprøret, der indtraf i Madrid, har den hele klasse af hæderlige mennesker været fornuftige nok til at forene sig med de Franske Tropper og gøre fælles sag med dem om at genoprette ordenen.

Jeg ser, at de herværende tropper agtes forøget, og jeg griber lejligheden til at antyde for Deres Højhed, at det ville være passende at foretage visse ændringer i Divisionen.

Tillad mig, Min Herre, den ære, for Deres Højhed at frembære den Hyldest, der følger af min dybe respekt, og den høje agtelse, hvormed jeg er

Deres Højheds
mest hengivne tjener
marquis de la Romana.

Således behandler man med føje en tyran og hans håndlanger: med fineste høfligheds fuldeste hån; oprigtighedens vennegave være dem nægtet! – Den militære lydighed angår handlinger, men Kejseren forlanger sjælen – og får ord. Som symbolet på den krævede håndsrækning tilkastes ham ordets handske rigt baldyret.

Og adressaten skal ikke få den ringeste mulighed for tvivl. Dagen efter følger Romana sin taktik op med en dagsbefaling til sine egne underordnede, en omstændeligt for-

sigtig og tilsyneladende ubestemt og svævende henvendelse. Den må læses i lyset af hans fortsatte afstandtagen fra kong Carlos' depraverede hof, der ikke har forekommet Romana noget at holde fast på. Og hvilket valg havde han så? Med dagsbefalingen bekendtgør han udsigten til et tronskifte ifølge forlydender, som han anser for sikre. Så vidt han har forstået – meddeler han – vil Spaniens trone blive besat med en fyrste af Hans Kejserslige og Kongelige Majestæts familie. Abenbart har deres Konge og Kronprins løst tropperne fra deres troskabsed og anbefalet netop dette tronskifte . . . Og han fortsætter, henvendt til bataljonscheferne:

Under anvendelse af Deres værdsatte skønsomhed anmodes De om at gøre det klart for officererne og andre i bataljonen under Deres kommando,

at omstændighederne uomgængeligt har nødvendiggjort et dynastiskifte,

at uafhængigheden bevares for Spanien og begge Indier for vor religiøse bekendelse, vore ordninger, domstole, love og privilegier uændret,

at man behandler de franske tropper ikke som allierede, men som brødre og med hele den agtelse, som følger med den lykkelige omstændighed, at vi styres af en og samme fyrstelige familie.

Jeg håber, De snarest muligt vil anerkende modtagelsen samt fremsætte Deres og mandskabets mening. –

En forordning, der ender med at famle efter et råd . . . Blev det sidste mon tilføjet i et ubevogtet øjeblik, medens Don Lázaro vendte ryggen til?

Og hvad skal de erklæringer bruges til? –

At korpset må se sin agtede general som linedanser, bringer det uundgåeligt i forlegenhed. Og adskilte og viden om spredte som dets enheder er, hvordan skal de da kunne finde frem til det stædet, der er korpsets?

Få dage senere, d. 6., bliver formodningerne til realiteter. Napoleon beordrer broder Joseph op på Spaniens trone. I Danmark kan endnu intet vides, men med et brev af 14. juni fra Bernadotte kommer hans adjutant oberst *Villemain* til Nyborg. Brevet meddeler Romana, at afgørelsen i Spanien er nært forestående. Men Romana er administrativt på højde med begivenhedernes forløb; nu kan han støtte sig til de indløbne erklæringer rundt fra afdelingerne og svare Bernadotte d. 17.:

Som svar på Deres Højheds brev af 14de d. m., som blev mig overbragt af hr. *Villemain*, har jeg den ære at forsikre Deres Højhed, at min næstkommanderende, alle cheferne, officererne og soldaterne, intendanten, auditøren, den øverste feltpræst, kort sagt alle enkeltpersoner, som udgør korpset, der står under min kommando, oprigtigt og udelt stemmer overens med mig om at erkende vor Konge og med største troskab tjene den fyrste, der skal styre Spanien under den faderlige beskyttelse af Hans Majestæt de franskes Kejser, Konge af Italien, – at vi alle er inderlig overbeviste om de fordele, Spanien vil drage af den nye forfatning såvel som af det nye fyrstehus, der skal regere det, og at vi med største længsel ser hen til øjeblikket, da denne forandring skal indtræde.

Jeg beder Deres Højhed forsikre Hans Kejserlige, Kongelige Majestæt, at der hersker den bedste ånd og strenge krigstugt i det spanske korps, – at alle, fra den første til den sidste, af hengivenhed, kærlighed og ærefrygt er rede til at følge Hans Majestæts vilje og befalinger på ethvert sted og ved enhver lejlighed og til at udgyde lige til den sidste blodstråbe.

Jeg vover endnu at bønfalde Deres Højhed om at have den godhed at forebringe Hans Kejserlige, Kongelige Majestæt udtrykket for den ærbødige hengivenhed, hvori alle, der hører til det spanske korps, forener sig med mig

om at takke Hans Majestæt med største inderlighed for den deltagelse, hans ædelmodighed behager at lade os vederfare. –

Under kommando har man intet valg, men bortset derfra kan vel ingen på kommandovejen opadtil forlange mere efter dette.

Nedadtil er det Romanas soldater, der får tungere byrde at bære, da oberst Villemain ugen efter på ny står hos generalen, denne gang med den officielle besked om kongeskiftet d. 6. juni. Adjudanten medbringer tryksager frisk fra Spanien, sort på hvidt for embedsmændenes ydmyge underkastelse dernede. Endvidere medfører han i færdigt udkast en tilsvarende formular beregnet på korps Romana; den skal blot have generalens underskrift, så nemt har de gjort det for ham. Vægten af folkeheltens navn i de spanske aviser har Joseph & Co. gjort sig ganske klar; men her indså vel selv Don Lázaro, at det i spaniolernes krudttønde ville betyde gnisten. For Romanas vedkommende er altså et *ja* udelukket, og ligeså selvfølgelig går det ikke an at sige *nej*. Men – man kunne muligvis forsøge at klare sig igennem med en ligesom lidt mere privat henvendelse, et personligt brev, og så henskyde til Bernadottes afgørelse, om det er godt nok til hans svoger Joseph.

Og den militære taktiker befæster sin stilling, hvor den er svagest, med altså et brev til denne hersens konge:

Nyborg-i-Fyn, d. 24. juni 1808.

Sire,

Det spanske hærkorps i Danmark, som jeg har den ære at kommandere, skynder sig med min mund at bevidne Deres Majestæt stor tilfredshed med efterretningen om, at en broder til den store Napoleon, den uforlignelige helt Frankrig har fostret, er udråbt til Konge af Spanien. Korpsets bevægethed var kendelig, da det erfarede, at

Deres Majestæt – hvis navn man kun behøver at nævne for at betegne summen af alle dyder – at, siger jeg, det var Deres Majestæt, der skulle bestige tronen.

Tillad mig, Deres Majestæt, i hele korpsets navn at overbringe Dem vor hyldest i fuldstændig underdanighed og ubrydelig hengivenhed over for Deres person; det er vor hjertens mening, i særdeleshed hans, der undertegner sig som Deres Majestæts allermest ydmyge og tro tjener . . .

Alt taget i betragtning: Så forholdsvis tæt op mod vor nutid forbliver det uforståeligt, at en mundfuld som denne har kunnet glide ned. Åbenbart besidder marquis'en et fint instinkt for det altædende behov, opkomlingen har for smiger. Og det blev jo alligevel sat i aviserne derhjemme; for despotiet har behov for røgelse, der kan ose som en røgsøjle for en nedvurderet befolkning.

Men da Romanas soldater læser det, kan de ikke tage den fede dunst. Dette brev har deres general gjort uden om dem!

Til forskel fra Den store Armés Napoleon-begejstring kendetegnes de spanske regimenters forhold til Romana ved en ejendommelig civil-menneskelig samhørighed. Selv uden at kende ordet *demokrati* véd hver enkelt mand sig agtet, så at enhver kan godtage den triste nødvendighed som en undtagelse til reglens bekræftelse, når for eksempel i Svendborg en let infanterist af *Barcelona* må for krigsret og skydes en nat ude i *Rottfælden* og straks begravet på skrænten umiddelbart vest for Ørkild Slotsbanke, – fordi hans dolk har stukket så uheldigt, at kammeraten kradsede af et par dage efter deres skænderi om en af de harmløse fynske piger.

Så forskelligartet Romanas førerskab end måtte være fra Sjette Frederiks, fungerer de begge i et bemærkelsesværdigt positivt forhold til deres gruppe. Men det blev landsfaderens ulykke, at alle hans lands så positive sønner forholdt sig

så bestandig passive. En undskyldning med f. eks. klimatisk dørskhed må affærdiges af Sveriges eksempel. Danskernes hengivenhed fortsætter i det uendelige som en hengivelse uden ende: *De lader det ske*. Og værre kan næppe siges om nogen befolkning.

Spaniolerne gør det ikke. Men fremdeles i samfølelse med og for Romana slår korpsets ulykke ind som uvedkommende kævl og roderi og dolketungens tale i ventetiden, indtil generalen vil finde øjeblikket inde til at udtale deres hjertens mening. –

Samme dag som Villemain, men forhåbentlig senere på dagen, indfinder sig hos Romana efter fire måneders fravær den ene af de to officerer, han dengang i Hamburg sendte som kuréer hjem til Spanien. På denne dag har kaptajn *José Agustín de Llano* omsider fuldført sin mission. I Spanien har han oplevet Madrid-massakren d. 2. maj, og han kan fortælle; hurtigt véd hele hæren besked.

Ved slutningen på denne dag og lange aften, må man tænke sig, er Romana meget træt under sin dobbelte byrde. Men endnu tungere tider venter.

Det er ved at være galt rundt om i forlægningerne. Værst er det ude i periferien, hvor de små forhold gør vanskelighederne store og belaster dem helt ud i trivialiteterne, – dér hvor alting ender og alting begynder.

Der indløber melding fra oberst Gaultier i Rudkøbing om det ham underlagte kompagni af *Cataluña* på Ærø under dets hurtigt skiftende officerer, nu kaptajn *Juan Porta*. Kaptajnen beklager sig: Den danske officer på øen har undladt at fortælle sin spanske kollega, at englænderne har været i land og hente sig får. Gaultier fremhæver, at

nu bør generalen træffe en klar afgørelse, så at man kan vide, om forlægningen hører under de allierede eller kan blive bedre kommanderet af de herrer danskere – hvilket ikke må ske, efter alt hvad jeg kan mene – i betragtning

af den smule talent de ejer for krigens kunst, og deres ringe aktivitet.

I Ærøskøbing er der fuldt op at bestille for den dygtige og velansete landfoged *Carstens* såvel som for den danske pladskommandant kaptajn *Harttwig*, hvem *Porta* besværer sig over i en indberetning, hvis spanske stavfejl nok kan få læseren til at befrygte, at kaptajnen muligvis bærer sværdet lige så forgæves som pennen:

Jeg kan ikke gøre mindre end melde Dem al den ballade soldaterne laver hver eneste dag, over så dårligt værterne behandler dem. Det har jeg så fået orden på, for det at de ikke tager hinanden i hånden, som man skal og kommer og viser mig maden, og jeg siger de skal gå hen med den til pladskommandanten som er dansker, denne går rundt i husene og taler med dem på deres sprog, men efter alt man kan se, tror jeg han siger til dem om at behandle dem værre endnu, så at efter hvad man oplever så på en måde, hvis De ikke tager et alvorligt forsigtighedssyn, kan man måske snart se en alvorlig ulykke følge.

Sig mig for resten hvem der skal kommandere, for at jeg ikke skal se mig gjort til nar.

Jeg venter svar for det at på den måde kan jeg vide det, som er at gøre hen ad vejen.

Gud bevare Dem i fred.

22. juni 1808, Aroeskjoebing.

Otte skilling for en overnatning, og tyve for en dags foræring, eller seksten, eller for den sags skyld blot de ti, som værtsfolkene ej heller får udbetalt, førend landfoged *Carstens* efter syv lange og syv brede får dem anvist af Rigers kasse – den verdenshistoriske Napoleons krige strækker sig nu frem til og helt ind i den lille, gode stad Ærøskø-

bing. Snart mange år igennem har købingboerne hørt og læst om Bonapartes glimrende fremfærd over Europa som en fjern torden under horisonten. Lynnedslaget over København sidste år forfærdede alle. Men nu er krigen kommet til vor by, med syn for sagn er den her og nu, denne krig, af samtlige fædrelandshistoriens krige den mindst blodige og den mest tilintetgørende.

Her på Europas overdrev mister den sin karakter og sine nuancer, den ligesom falmer i kulørerne, de falder sammen til næsten én og samme ubestemmelige farve af visnende magt – derfor vil man tillade beretteren at anvende lup for sit eget syn.

Det er satan til venner, skal vor Konge ovre i København have udtalt som sin mening, dengang Briten på Rheden åbnede ild og tilbød venskab. Men er Napoleons venskab bedre? Skal de forsvare os, eller skal de passe på os? Eller skal vi måske passe på dem? Nede på havnen står de og kigger så langt, når en engelsk chalup kommer roende hen langs kysten omme fra Bøssehage og stryger lige forbi indløbet; så langeligt står de og kigger om aftenen nede foran hotel *Harmonien*. Fronterne løber ligesom skævt ud i hinanden – som *Ærøskøbings* gyder. Ifølge deres pålydende skulle *Nørregade* og *Søndergade* jo forløbe parallelt og aldrig kunne komme til at berøre hinanden førend i det uendeligt fjerne. Men punktet i det uendeligt fjerne er netop *Ærøskøbing*, for i vor by løber de to stræder sammen i en lillebitte trekant: *Gåsetorvet*.

Til *Gåsetorvet* kom den første aften skipper *Brandt* hjem med indkvarteringsbillet til to. Ham fulgte samme antal små, trætte spanioler af *Cataluña*. Snart kan man derinde fra *Brandts* høre – det er ikke til at undgå – en lydelig parlamenteren på afvekslende tungemål, indtil madam *Brandt* har rangeret børnene og således fundet leje til de fremmede. Så er alt roligt. På *Gåsetorvet* såvel som i hele byen. Det er en underlig verdenshistorie, denne her. Man skulle ikke tro

det, – men også her befinder vi os i orkanens stille centrum. Denne købstad, der hviler i sig selv midt i det hele mellem syd og nord og øst og vest og krig og fred, også den er hjulets nav, som det hele drejer sig om, et af de små steder, hvoraf den store verden består, og som rummer livets kraft, den magtesløse.

Dagen efter ankomsten er de to krigere derovre hos skipperens herligt udhvilede. Men madam Brandt vil ikke ha' dem i sit køkken! Straks de kom ud og udbad sig frølår, blev gryden med grød sat hårdt i bordet, og helt ind i stuen klirrede siden komfurringene som sabelraslen derude fra. Men de keder sig, de to unge fyre, hele dagen kan man ikke lege tyrefægtning torvet rundt som skiftevis tyr og dræber. De bliver staldkåde og tillægger sig en tilbøjelighed til om aftenen at stå i døren og glane over efter genbopigen. Hvilket ikke huer Brandterne, den slags kan man ikke i vor købstad. Hvad er også en spaniol borte fra sit Spanien andet end blot en fremmed, uvidende om landets skik! Disse uanstændigt gloende kunne jo ikke have kendskab til øens sæd, som var den at prøve sig frem i tugt og ære, når pigen lod sit vindue stå.

Da bliver en skønne aften den sidste fredelige plet i Europa, Gåsetorvet i vor by, revet med ind i den store malstrøm, og Europas alleryderste flanke bliver til et centrum: Madame Brandt mobiliserer sin skipper; sådan vanære kan det Brandtske hus ikke bære, dette her kan man ikke være bekendt over for det gode genboskab. Den tætte skipper plejer nok at kunne holde mandstugt på sin skude, han får de to splejse for sig over aftengrøden og taler dem hårdt til på dansk og tysk og engelsk og dansk igen, under fagter og pegen træder han hårdt til i træskoene og taler sig op så vældigt, at fyrene må opgive at lade, som om de ikke forstår – og virkelig standser op over den gode grød.

Men da bliver det Brandt for meget. Som kunne det være hans egne bådfolk, slår han skeen ud af hånden på dem,

så grøden strinter. I næste nu er alle tre på benene. Nej, ingen knive trækkes, mord må ikke forventes. – Men skipperen har passeret sin grænse, *nu skal de ud!* Han brydes med dem, og det er ikke frit for, at madammen skubber lidt på, hvor hun ser sit snit, på porten med dem!

Men de to hærfolk, de er jo ikke sene til at gribe lejligheden og få kræfterne brugt en kende. De stritter imod og indhyller begivenheden i vræl og vældigt gny som en tåge af herlig krudtrøg, der allerede spreder sig vidt over byen. Efter et hastigt sideblik til hinanden lader de sig trænge ud af stuen ved ægtefolkenes forenede kræfter, ud i forstuen, helt hen til gadedøren. *Nu gælder det*, nu skal genbopigen få at se! I et vældigt snuptag løfter de skipperen, selveste skipper Brandt, og sætter ham på gaden. Hvorpå det sejrende Spanien med kraft knalder døren i på Brandts træsko, hans solide, højre træsko, som han lige akkurat havde nået at sætte imellem.

Ja, så endte det jo med, at han fik lov at slippe ind, ind i sit eget hus igen og ind i stuen, hvor man stod og pustede af, – de to fyre, nu de havde udladet sig, alligevel lidt betænkelige foran hans faderskikkelse. Ja, det var det hele: krigen endt, krigen mellem forbundsfæller, den lille krig inden i den store, hvilket er ét og det samme, orden genoprettet på den Brandtske skude.

Opløb udenfor på torvet har postyret naturligvis ikke samlet, enhver holder næsen for sig selv. Men snakken går og gør ikke hændelsen mindre. Og hvor begivenheden behandles, føles det ganske særligt pirrende, at – hvem af parterne skal man egentlig holde med? Had foreligger ikke, mordlyst mangler, det er en kraftsløs krig. Hvad der i sig selv smagte købingboerne, var, at overhovedet noget var sket. Det giver dog altid lidt liv, når geledet vakler.

Krigen er kommet langt ud, helt ud til vendepunktet, hvor ondskaben synes at svigte menneskene for en stund blandt lave såvel som høje: Vor uforsonligt rethavende

hævner Kong Frederik med hans stadige udsigt for øje over til arve- og dødsfjenden hinsides Sundet – han har bragt i erfaring, at en dame er afgået ved døden i en tysk fyrstefamilie, der har slægtsbånd til Sveriges dronning. Skal nu dronningen udsættes for at erfare dødsfaldet gennem aviserne? Det må forhindres, resolverer Frederik Ejegod. Til kommandanten på Kronborg general *Stricker* udgår ordre:

Heri indesluttet tilsendes Dig 3 breve til Kongen og Dronningen af Sverige, som Du strax haver at oversende med en parlamentær-officer til kommandanten i Helsingborg, overadjutant *Cederström*, samt derhos tilskrive ham, at Vi har pålagt dig uden ophold at oversende disse breve, ligesom han anmodes strax at afsende dem til Kongen og Dronningen, da de formodentlig indeholder efterretning om den sørgelige begivenhed, at Hds. Durchlaughtighed hertuginde til Brunsvig-Oels er død, og som Vi ønskede at Dronningen kunne blive underrettet om ved disse breve, førend avisefterretninger underretter hende derom, siden sådant naturligvis mere måtte bedrøve Hds. Majestæts hjerte, når hun ej vidste tingenes sande sammenhæng . . .

Kiv og spektakler på Ærø blandt spanioler med ledige hænder og spændte sind. *Med de spanske soldater*, skriver landfoged Carstens til greven på Tranekær, *går det værre end nogen sinde. Uophørlig indløber der klager, snart fra spanierne, snart fra borgerne. Også mellem de spanske soldater indbyrdes forefalder der uordener. En har fået to fingre hugget af.* Kompetence-striden på Ærø mellem kaptajnerne *Porta* og *Harttwig* genspejler i det små afgrunden, der har åbnet sig mellem kong Frederik og *Bernadotte*. Nu genfindes den samme situation på Langeland i spændingen, der hurtigt bliver til gnidninger mellem grev *Ahlefeldt* og oberst *Gaultier*.

Den danske og den franske kommandant forklager hinanden til deres foresatte, men tillader dog aldrig deres utalige gnidninger at udvikle sig til rivninger. På uforklarlig vis har de begge to tid til brevskrivning tidlig og silde, Ahlefeldt letter sig for Kongen, og Gaultier i sine forviklede kommandoforhold både for Bernadotte og Romana. Den 28. juni melder greven: *Jeg har lige fået besked om, at en spanier har myrdet sin kvartérvært, en af mine bønder i Pederstrup.*

Langelands danske besætning er på 1.500 mand og består af et batteri artilleri, 400 dragoner og 1.000 infanterister. De er placeret ud over øens nordlige halvdel fra Lohals til Spodsbjerg med Tranekær som centrum. Midt på øen omkring Rudkøbing ligger 100 franske og 1.000 spanske infanterister, de sidste under major Vivés, der igen er underlagt oberst Gaultier. Men hvem står grev Ahlefeldt under, andre end sin Konge? Gaultier er tilforordnet som „kommandant over de franske og allierede styrker“ med ordre fra Bernadottes hovedkvarter til, at han selvfølgelig skal tage videst mulig hensyn til greven; men når det er gjort, må han ikke glemme, at det er ham, der er personligt ansvarlig over for marchallen for øernes sikkerhed. Ligeledes når han har anset en forholdsregel for nødvendig, kan og må intet standse ham i gennemførelsen. *Lad iøvrigt grev Ahlefeldt flytte rundt på de danske tropper, som han finder det passende, – det kan ikke i mindste måde hindre, hvad De mener rigtigt eller, gentager jeg for Dem, hindre en eneste af Deres dispositioner.*

Gaultiers manglende takt og fornemmelse for at befinde sig på grevens personlige domæne forflygtiger den sidste rest af teorien om en alliance og demonstrerer besættelsesmagten, som han i realiteten repræsenterer. Over for Ahlefeldt forsøger han ikke at hævde sin stilling ved hjælp af bagateller. Blandt sine egne franskmænd holder han strengeste mandstugt, men over for spanierne er han lige modsat: passiv og veg, – til det yderste bange for at komme til at give

anledning til åben modstand. Hvilket de hurtigt benytter sig af til at husere uskikkeligt på øen.

Fra øverst til nederst hos både franske og spanske spalter deres indbyrdes forhold sig fra nu af i en dobbelthed, obersten følger blot den uudtalte parole, som må have været Bernadottes: Så længe det knager, holder det. – De franske både véd og véd ikke, og de klynger sig til en bestandig mere tyndslidt mulighed; tydeligt nok er deres vilje og deres følelse trængt i defensiven. Situationen er umulig, og gør manden umulig: *Gaultier*, skriver kong Frederik til Haffner, *er efter samtlige fremmede officerers udsigende en gal mand. Denne morer sig ved enhver uorden og søger stedse at ærgre grev Ahlefeldt, hvis retskaffenhed, iver og gæstfrihed er bekendt over al beskrivelse.*

Ved midnatstid standser en vogn uden for Landporten til Nyborg. Passageren undrer sig over den lyse, danske sommernat og noterer, at der var intet mørke under dette nordiske himmelstrøg. For en dusør åbnes porten, og ankomsten til Postgården anmoder pater *Robertson* om natlogi.

– Desværre umuligt, svarer værten. Alt er fuldt optaget af de fremmede: den spanske general og hans stab.

Men gæsten trænger på, indtil en ekstra seng bliver stillet op i værtens eget sovekammer. Som tak inviterer gæsten ham under det sene aftensmåltid på en flaske særdeles fortræffelig vin, leder talen hen på *generalen* og får oplyst, at *marquisen*' altid spiser udsøgt; han holder to kokke og to kammertjenere foruden de sædvanlige lakajer; han er en flink mand og vældig afholdt.

Næste dag straks efter morgenmaden får *Robertson* den franske kammertjener til at aflevere nogle ord, skrevet åbent og på fransk: En fremmed forretningsmand udbeder sig en privat samtale for at vise vareprøver og anmode om bistand til vidererejse.

Få øjeblikke efter kan han med noget chokolade og en

kasse cigarer følge tjeneren op ovenpå. I ængstelse og spænding må han passere gennem et forværrelse for øjnene af stabsofficerer og adjudanter, der stirrer på ham synligt forlegne. Og så står han i det tilstødende værelse over for en lille mand af værdigt ydre, fjern til at begynde med, men helt uden den obligate hovenhed, hans landsmænd skulle have ord for.

„Señor,“ får pateren frem, „De ser for Dem en fremmed, som kommer og lægger sit liv i Deres hånd. Jeg er katolsk præst, og måske til dels derfor udvalgt til den mission, jeg nu skal forklare: Jeg er sendt af den engelske regering. Men jeg har ingen papirer med, så De kan ikke blive inddraget, hvis jeg arresteres, og jeg forlanger heller intet skriftligt af Dem. Hvad jeg kan fremlægge som legitimation, er kendskab til visse enkeltheder fra Deres samvær med vor ambassadør i Spanien Mr. *Frere*. Han har bedt mig minde Deres Excellence om, at den første gang, han havde den glæde at dinere med Dem, var i Toledo. Efter bordet trak herrerne sig tilbage til et kabinet med bøger. Derinde hang der et maleri af *Mengs*: Peter og Johannes ved Templets port.

„Fuldkommen korrekt,“ udbrød generalen.

„Vil Deres Excellence kunne genkende Mr. *Freres* håndskrift?“

„Sagtens.“

Robertson finder en lille stump afrevet papir frem, med en skrift på som Romana straks genkender.

„Mit budskab er at meddele Deres Excellence, at England er rede til at overføre Dem og Deres tropper til hvilket land, De måtte ønske. Vi kræver intet til gengæld. De er fri for enhver forpligtelse til at kæmpe for os. Gør i så henseende, som De selv synes. Vi vil ganske enkelt sætte Dem i stand til at komme ud af Deres nuværende situation. Vore transportskibe vil efterkomme Deres ordre ethvert sted på kysten. Som bestemmelsessted kan De vælge Sydamerika, Canada, England, Spanien, Minorca. Dersom De ønsker en

skriftlig overenskomst, har den britiske regering bemyndiget Mr. McKenzie til at afslutte den med Dem. Han befinder sig i øjeblikket på Helgoland og vil dér rådslå med den, De sender.

Vi ønsker ikke at diktere den spanske nation dens kurs. Men hvis man beslutter sig til modstand mod angriberen, er vi rede til at medvirke af al vor magt. Vi ser hen til en lejlighed til at vise franskmændene vor styrke til lands.“

Robertson tav. Romana tier ligeså, indtil agenten gribes af uro. Er spanieren overforsigtig, viger han tilbage for opgaven? Vil han være lavsindet nok til at sælge Robertsons liv til Kejseren som et bevis for sin troskab?

„General,“ udbryder han ængsteligt, „behøver jeg at bekymre mig for min letsindighed ved at have næret tillid til en spansk kavalers ære?“

„Af mig har De intet at frygte,“ siger Romana fast. „Men har De nævnt Deres ærinde for nogen, efter De kom til fastlandet?“

„Det har jeg nødvendigvis, Señor. Vort ministerium vidste ikke, hvor De var, men troede, De var garnisoneret i Glückstadt.“

Og nu beretter han om den spanske præst og om officieren i Hamburg.

„Jeg spørger Dem igen,“ sagde Romana. „Er det de eneste, De har betroet Dem til?“

„Jeg husker endnu én – for hvem jeg præsenterede et kreditbrev. Han gættede mit ærinde, da jeg forhørte mig om Deres Excellence.“

„Det beklager jeg.“

„Jeg ligeså, Mylord. Men De bedes betænke, at vedkommende nyder vor regerings tillid. Jeg véd, at han har alt for megen ejendom på spil i begge lande til at ville røbe sig. Men det er mig, der har grund til at beklage, hvis han har været tjenstagtig nok nok til at underrette Dem om min sendelse. Vil Deres Excellence nu tillade mig at spørge, om nogen

anden agent for den britiske regering er kommet mig i forkøbet. Og især, om opråb fra den spanske nation er kommet Deres armé i hænde.“

„Jeg forsikrer Dem,“ svarede Romana, „det er der intet som helst om. Var den slags papirer uddelt blandt mine tropper, havde de ikke undgået min opmærksomhed. Deres henvendelse er den første og eneste, der er nået frem til mig fra både England og Spanien.“

„Må jeg så udbede mig et svar til min foresatte?“

„Et svar – nu? De rejser vel ikke lige med det samme?“

„Bestemt ikke, Mylord. Jeg kom med fare for mit liv. Og selv om opholdet indebærer samme risiko, tager jeg ikke af sted i dag.“

„Så ses vi igen?“

„Når som helst Deres Excellence ønsker. Mit sortiment kan tjene som påskud.“

Og med lettet sind bærer han sit prøvelager ned ad trappen.

Dernede bliver han antastet af en ubekendt, måske en handlende kollega, måske ikke, – der vil udfrutte ham. Han foregiver travlhed og går ud i byen, hvor han vandrer omkring en stund, så hans spændthed kan sætte sig. Da han vender tilbage til Postgården, kan han bag vinduerne over porten se generalen samlet med sine officerer. I samme øjeblik Robertson er kommet ind, hører han den franske tjener spørge efter *manden med cigarene*. Da han nu for anden gang går gennem forværelset, lyser alle ansigter imødekommende. Inde hos Romana begynder han:

„Jeg formoder, Hr. General, at jeg nu har den ære at få Deres svar?“

Under den påfølgende, lange samtale gør den franske kammertjener sig jævnlig ærinder ind til dem, men hver gang drejes samtalen hen på chokolade eller cigarer, Romana kan ikke vide sig sikker for spioner. Til slut ønsker han sig endnu tid til at kunne drøfte forehavendet med sine of-

ficerer og træffe alle forberedelser. Han vil ikke forpligte sig og vil ikke afgive noget skriftligt svar, men sikrer sig dog en adresse i Hamburg på Robertson. Nu drister denne sig til at spørge, om han kan få hjælp til at komme om bord på et af de engelske skibe ud for kysten, men får bestemt afslag; det kunne ødelægge hele planen. Men måske kunne agenten på egen hånd forsøge at slippe uden om den danske kystbevogtning . . .

Forhåbningsfuld tager pateren afsked.

Nu vandrer Robertson ud på Nyborg strand til et sted lige ud for et engelsk fartøj. Med en pose i hånden udfolder den lærde mand den list at lade, som om han er optaget af at samle småsten og strandskaller, idet han samtidig, ligesom tilfældigt, ser sit snit til at vifte med et tørklæde. Han har heldet med sig, allerede sætter en båd derude kursen ind efter ham, da – en dansk landeværnsmand ligger i det høje græs og har observeret ham! Nu gælder det det kolde blod, så skotten går straks hen og byder „Goddag“ på tysk. Han lykønsker Dänemark med at besidde så vågent et landeværn og forespørger om mulighederne for at slippe over Bæltet uden at falde i fjendens hænder. Danskeren ser mistroisk ud og kan kun henvise til en nærboende fisker. Da Robertson står i fiskerhytten og forhandler, braser seks mand ind med bajonetterne påsat. Med bajonetterne for brystet skal han redegøre for sin færden. Han opløfter sit hjerte til Gud – og lyver roligt. Men ingen af soldaterne forstår den tyske tekst i hans pas og kan derfor ikke godkende det.

„Så se dog på seglmærket,“ forsøger Robertson. „Kender I ikke jeres Konges våbenskjold?“

Intet hjælper. Han må følge med.

Uden for hytten har et lille opløb samlet sig, der råber hånsord; især en ung kvinde. Mod hende rækker han hånden ud i forsøgt venlighed; men ingen gemen forbryder, berrettede pateren senere, er nogen sinde behandlet med større foragt for et ilde anbragt galanteri. Så bliver han ført hen til

sergenten, der finder passet i orden, – men nu er han engang arresteret og skal altså føres til Nyborg. Dette anstiller han sig indforstået med, blot han må fremsætte det ønske at blive fri for de seks.

Så fører da den flinke sergent alene ham til obersten, hvem de træffer på hans landsted midt i et spil kegler; han løslader straks kuréren med mange undskyldninger: *Men De fik da set et smukt stykke Danmark!*

Udaset når Robertson omsider hjem til Postgården. Her synes han tydeligt at fornemme, at mistroen omkring ham har bredt sig i mellemtiden. Har måske den anden handelsmand været virksom?

Romana og nogle officerer er ved at gå op ad trappen og får øje på ham. Generalen læner sig ud over gelænderet og siger dæmpet på sit engelsk:

„Kom til mig, morgen tidlig, klokken otte.“

Da Robertson på minuttet indfinder sig, modtages han med stor åbenhed. Excellencen kan nu meddele, at han har overvejet grundigt og rådført sig med nogle officerer, som han nærer fuld tillid til, og definitivt besluttet at tage imod Englands tilbud. Ved et held har han nogen tid før foreslået Bernadotte at komme til Nyborg og afholde revy over de spanske tropper. Marchallen har allerede bifaldet, men uden at fastsætte nogen dato. Så nu agter Romana under dette påskud at trække så mange tropper til Nyborg, som han overhovedet kan. Til sidst takker han Robertson på det hjerteligste. –

Det havde taget agenten uger at nå frem til Nyborg. Det skulle komme til at tage ham et år at slippe tilbage til England, således som det senere vil kunne ses.

Gør marchal Bernadotte sig mon slet ikke klart, at han befinder sig på en isflage, der er ved at smelte bort? Det er ikke til at gennemskue. Men hvad man kan konstatere, er hans forståelse af, at isen er tynd. Han stræber at binde Romana

til sig og at forpligte ham ved at lade det regne ned over ham med flotte gaver i våben og sadeltøj.

Og ligeså Napoleon, vennesæl kaster han nu ordener i grams. Ved dekret af d. 22. juni fra Bayonne, hvor Spaniens sag optager ham, udnævner han såvel Romana som Kindelan til storofficerer af Æreslegionen, det allerfineste, den slags folk kan blive. Nu gør Napoleon sit yderste. Men nu haster det også.

Ved depechens ankomst til Bernadotte d. 11. juli tager marchallen en rask beslutning. Han griber i sin barm, hefter sin egen guldørn af brystet og sender den pr. adjudant til Nyborg, for at Romana kan få den på omgående og ikke skal stå og mangle. Så magtpåliggende har sagen forekommet marchallen, at han endog undværer sin egen ørn, indtil ordenskapitlet dernede i Paris kan få ekspederet et nyt stk.

Og hvilken anden mulighed foreligger der for general Romana, end at han viser sig offentlig med korset på sit bryst? Tungt at bære, til ringe glæde for ham selv, og til endnu ringere glæde for hans soldater at se.

Men hvad der er hans pligt, det er at takke endnu selv samme dag:

Stemmen svigter mig, når den skal tolke alt, hvad mit hjerte har følt i det øjeblik, da mine hænder holdt dette bevis på Hans Majestæts godhed . . .

Det er mig så meget desto kosteligere, som det hidrører fra den største Monark, det største menneske, Historiens årbøger kan nævne.

Det skal være mig et højtideligt pant på min forpligtelse og min fuldkomne hengivenhed for Hans person . . .

Osv., osv.: despotens fortjente løn.

Fjerde aktion

Kong Frederik forudser, at tronskiftet i Spanien vil blive fulgt op af krav om en troskabs-ed fra tropperne, sådan som Napoleon har dikteret det i sin nye forfatning for det spanske folk. Den danske konge imødeser vanskeligheder. Den 13. juli befaler han sine generaler at yde deres franske kollegaer *al mulig assistance og af alle kræfter bidrage og medvirke til, at genstridige bringes til lydighed og orden. Hermed sker Vor vilje.* Og virkelig, dagen før havde det ny Spanien afsendt ordren, adresseret: spaniolerne. Men inden den d. 1. august når frem, har Bernadotte allerede taget affære på egen hånd. Den 22. juli udsteder han befaling. For samtlige spanske tropper skal oplæses formularen: *Jeg tilsværger Kongen, forfatningen og lovene troskab og lydighed.* Til bekræftelse skal soldaterne fyre tre salver lige op i luften og hver gang råbe: *Leve Kong Joseph Napoleon den Første af Spanien!*

Forholdet mellem tider og steder kan forme sig drilagtigt. „Kong“ Joseph holder sit højofficielle indtog i Madrid d. 20. juli – og dagen efter knuser frihedsgeneralen *Castaños* den franske general *Dupont* og hans 20.000 ved *Bailen* så eftertrykkeligt, at de franske tvinges til at rømme Andalusien. Hele Europa summer af ophidselse, Kejseren er på randen af et apoplektisk anfald.

Endnu i uvidenhed om, at grunden skrider rask, udfolder Bernadotte d. 22. juli, denne dag da kontoret i Rendsborg giver ham – netop hjemvendt fra en inspektion af Vestkysten – usædvanlig travlhed, denne dag udfolder han megen, uværdig snedighed for at luske eden igennem. Han går helt uden om sin hjerteven i Nyborg, og vil i stedet rulle spaniolerne op fra en ende af.

Men inden han skrider til handling, må han, stadig samme dag, rapportere til Berthier vedrørende arrestationer, han har ladet foretage af agenter, som er kommet til Danmark for at underrette spanierne:

Det har været mærkbart, at deres sind er under indflydelse af en eller anden påvirkning udefra. Alligevel iagtager de fortsat en præcis disciplin, og jeg vil vove at forsikre, at de trods alle rænker forbliver pligttro.

Da får han ind ad døren et netop opsnappet propagandaskrift, en spansk appel til det *franske* folk, og må, fremdeles d. 22. juli, indsende dette vedlagt endnu en rapport: Han har ladet alle fundne eksemplarer brænde, men for resten er han stadig fuldt tilfreds med disciplinen og den gode ånd blandt de spanske tropper, og jeg *vover at forsikre Deres Majestæt, at alle elendige anslag vil strande på deres troskab og militære pligtfølelse.*

Hvorfor, hvorfor? Gåden Bernadotte . . .

Den 23. juli flytter han sit kontor til badestedet Trave-münde, for at han kan gå i vandet og få lidt ferie ind imellem sit virke. –

Arbejdet med at få edsaflæggelsen gennemført begynder han fra en ende af. De 500 isolerede spaniere ved depotet i Hamburg udkommanderes, uden Romanas vidende. Ude på *Heiligengeistfelde* sværger de i alle måder pænt, som de skal.

Så sender han den spanske chef for sin æresvagt af Zamora, kaptajn Don *José Jacinto Franco*, til general Kindelan oppe i Fredericia. Dér sværger regiment *Zamora* glat, og ligeså generalen, nemlig i den tro, at eden allerede er aflagt af Romanas egne tropper. Så er man nået så vidt. I øvrigt er Kindelan en noget problematisk person, ikke rigtig spansk. Han er født i Spanien af irske forældre, opvokset i Frankrig, og er fransk orienteret. Nu undlader han at indberette det

skete til sin foresatte og henholder sig i stedet til Bernadotte direkte. Han har taget sit parti.

En direkte advarsel ligger d. 24. juli på marchallens bord. Politidirektøren i Antwerpen *Bellamare* har d. 16. ment det presserende at underrette ham om, hvad han har erfaret fra England:

Jeg formoder, at Deres Højhed i dette øjeblik er på vagt imod et forsøg, som om kort tid kan blive iværksat af englænderne for helt eller delvist at bortføre og indskibe de spanske tropper under hr. marquis de la Romana. Denne general er meget godt, måske for godt, inde i den engelske regerings planer. Han anses for at være fjendtligt sindet imod Frankrig, og tilbøjelig til at gå ind på engelske synspunkter. Han er en mand, hvis adfærd, samtaler og breve man bør overvåge, dersom man da kan dømme efter den gode mening, man har om ham i London.

Brevet undlader Bernadotte naturligvis ikke at indberette omgående, men han tilføjer for egen regning:

Min tillid til de la Romana er ubeskåret; jeg har indtil denne dag skænket ham bestandig mere deraf, og han har stedse retfærdiggjort den. Hans adfærd såvel som de følelser, han lægger for dagen, tilhører en mand af ære. Jeg tiltror ham ikke evnen til at være tvetunget. Hvis jeg i dag blev tvunget til at mistro marquis de la Romana, ville jeg ikke mere tro på ærlighed i verden.

Som katten om den varme grød arbejder man sig fremad med edsaflæggelsen. Der begyndes med Århus, så langt borte fra Romana. Her sværger hele *El Rey* og syv kompagnier af *Algarve* for general Kindelan og rider forbi fanen under ikke særlig overbevisende leveråb. Om forløbet et par dage senere i Randers følger som et eksempel den danske oberst

von Sames' snurrigt pedantiske beretning, hvis underdanige beundring for det militære ceremonis kadaver-disciplin ikke formår at skjule soldaternes indestængte trods:

Straks efter general Kindelans ankomst begav jeg mig til ham for at komplimentere, i hvilken anledning jeg og samtlige danske ober-officerer blev inviteret at bivåne denne højtidelighed, og til den ende mødte om aftenen kl. 6 ved hr. generalens kvarter med nogle dragon-ordonnanser vel påklædte og beredne og fulgte dernæst med hr. generalen og hans stab til det emplacement, hvor regimentet havde formeret sig i en bataille i figur af en ret vinkel, hvor udi ober-officererne var inddelte i geledder på højre fløj af hvert kompagni med 2 trompetere på hver side.

Ved ankomsten af generalen med suite på højre fløj blev han komplimenteret af regiments-kommandanten. Han fulgte generalen forbi hele fronten til den venstre fløj, hvorfra han returnerede til den højre fløj igen, hvor han placerede sig med sin stab, og efter at have trukket sabelen holdt han følgende korte tale:

Soldater af regiment *Infante*, som ved alle lejligheder har vist troskab, lydighed og bravour! Vi er her forsamlet for at aflægge hyldnings-eden til Hans Majestæt Kongen (intet navn!), forfatningen og landets love. Vil I sværge at vove vore liv for at forsvare disse?

En del af mandskabet svarede: Vi sværger. Derefter råbte generalen og generalstaben: Leve Kongen! Hvilket blev gentaget af største delen adskillige gange uden orden.

Så red præsten frem og talte: Den ed, I har aflagt, har jeg bevidnet her, og antaget den i kraft af det mig betroede hellige embede for en og alle og fraværende, hvilket herved tilkendegives ifølge min pligt. –

Så taler generalen igen: Soldater! Kongen er allerede kommet til Spanien, og måske er Hans Majestæt i dag i Madrid. Deputerede fra Den store Junta følger Kongen, som i

hver by har modtaget hyldest af militære og civile myndigheder, bifaldet af samtlige indbyggere, hvilke ved den nye forfatning vil blive lykkelige og staten få ny glans og kraft.

Så råber han atter Leve Kongen. Og en del af mandskabet svarer. Endelig defilerer regimentet i galop og under leveråb forbi generalen og fanen.

Der takkes af. Generalen takker oberst von Sames og alle hans herrer officerer for den ham af dem udviste ære. Obersten takker ligeså for den ham udviste ære, og udbeder sig æren af generalens, generalstabens og samtlige ober-officereers tilstedekomst i hans hus til en forfriskning samme aften. Tilbage står kun at anføre, at den danske hovedvagt denne dag var forstærket, og var besat med en løjtnant for at kunne afgive de behørig æresbevisninger, samt at en vagtmester med et kommando af Jydske Regiment lette dragoner havde åbnet marchen for at holde tilskuerne i rettelig distance. Oberst von Sames slutter: Da ober-officererne af regiment *Infante* havde forlangt feltmusique ved indmarchen, forskaffede jeg denne af Borgervæbningen, som var klædt i deres uniformer og musicerede foran generalen igennem byen til broen. —

I indberetningerne til Bernadotte får Kindelan sine resultater overalt i Jylland til at stråle. Han avancerer i marchallens bevågenhed, men kommer vel tillige til at bekræfte Bernadotte i hans mere og mere besynderlige tillid til korpsets loyalitet. Forveksler han mon sin tillid med sin selvtilid? Hvad angår mandskabet, hvorom det dog egentlig drejer sig, har soldaterne i deres isolerede forlægninger ingen reelle muligheder haft for at drage slutninger. Indtil videre er hele edsaflæggelsen for dem kun en ny form for mekanisk eksercits. Hvor fjernt fra virkeligheden marchallens opfattelse af situationen er, i hvert fald hans officielle, ses af et brev fra Kong Frederik til Wenzel Haffner i Bernadottes hovedkvarter:

Hovedkvarteret
i Vor Kgl. Residens Kjøbenhavn,
den 25de juli 1808.

Det almindelige rygte om de spanske troppers misnøje med forandringen i Spanien er nu trængt over på Sjælland, ja det går så vidt, at man påstår, at de engelske vil benytte sig deraf. Om dette sidste skulle være sandt, anser jeg dog iblandt de mulige tilfælde. Det, som efter sikre efterretninger er det værste af alle spanske korpser, er den på Langeland henlagte bataljon „Catalonien“, som taler offentlig imod alt, hvad sker i Spanien, og ønsker intet held for den fælles sag . . .

Jeg agter at gennemføre denne formalitet, sagde Bernadotte til sin stabschef, *som en ganske naturlig ting*. Romana mener han åbenbart at have indkredset tilstrækkeligt til nu at angribe direkte. Og så sender han en mand til Nyborg – af alle sine stabsofficerer netop *Don Luis Ciran de Cavagnac* Snedigt fundet på. Men ikke snedigt nok. Så fransk-spansk, som også navnet viser, har Don Luis ifølge sin oprindelse stået med et ben i hver lejr ligesom Kindelan; nu er det den slags folk, Bernadotte har brug for. Denne infanteriløjtnant fra regiment *Asturias* havde forstået at gøre sig gældende ved påståede sprogkundskaber og var dermed avanceret ind i marchallens stab og opmærksomhed. Hans eget *Asturias* foragtede ham som en vindbøjtel og pralhans, hans hovmod vakte ærgrelse, hans forfængelighed latter. Nu sendes han ud, pålagt tavshedspligt. I Nyborg fortier han over for Romana ordren til Kindelan, og ligeledes at han skal rejse videre med befalingen til Romanas regimenter i Roskilde. – Krigslist bruger man mod fjender, – mod forbundsfæller er den moralsk selvmord. –

I staben på *Postgården* fremkalder ordren naturligvis harme og forbitrelse. Alt, hvad Romana kan gøre, er at sende officerer ud til forlægningerne for at berede sindene og be-

rolige dem ved at bagatellisere eden og fremholde, at soldaterne, hvis de afslår at sværge, sandsynligvis kan sige farvel til at komme hjem.

Romana er sig bevidst, at det vil blive umuligt at få troppeperne med til eden i dens forlangte form. At forkaste den er lige så ugørligt. Som et forsøg på et kompromis finder han da i samråd med staben frem til en formulering, der holder sig til almindeligheder og stryger leveråbene for Joseph.

Tidlig lørdag morgen d. 30. juli står *Princesa's* grenadérkompagnier opstillet til parade uden for byen. Generalen rider til fanen, gør front og kalder officererne til sig. Så oplæser han højt og tydeligt Bernadottes ordre, og derpå formularen – i dens tilpassede skikkelse som resultat af deres egen hjemmegjorte revision. Grenadéernes oberst *de San Roman* gentager ordene og har dermed svoret. Det samme gør officererne en for en. Så taler Romana til geledderne og opfordrer dem til at bekræfte deres officerer ved at affyre de anordnede tre geværsalver . . .

Højlydte protester. Ingen salver. Men almindelig mudren.

Generalen forsøger at berolige. Forgæves. – Så må deres egen oberst til, og omsider formår han dem til at vise deres tilslutning til hans tilslutning med – nå ja, altså en salve. Men det bliver kun til lidt højst forrodet knalderi, så ureglementeret som om disse prøvede soldater på ny var rekrutter.

Om søndagen går det til på samme vis hos artilleristerne inde i Vindinge.

Og senere samme dag er turen kommet til *Almansa's* dragoner inde i Odense. Om udfaldet i Nyborg er efterretningerne ilet forud. I Odense har officererne været samlet og har besluttet at nægte, det samme gør folkene, – så alt, hvad Romana under paraden ude på Odense Hede kan få ud af dem, er et énstemmigt rungende *Nej* og *Spanien leve!* Men *Ned med Napoleon* lyder også adskillige gange. Højst pinligt at overvære for en fransk officer, der netop er ankom-

met fra marchallen med nye kostbare præsentar til Romana. Regulært mytterier truer. Da *Almansa's* egen oberst *Caballero* foreslår generalen at lade et par stykker blive skudt, er obersten selv på nippet til at blive lynchet. Til sidst er der ikke andet at stille op med folkene end at kommandere *afmarch*. Medens rækkerne finder tilbage til deres orden, stiller råb og spektakel; reglementeret rykker regimentet tilbage til Odense over nikkende hestehoveder.

Mandag d. 1. august i Middelfart møder sapørerne til paraden med skarpe patroner, Romanas ord drukner aldeles i skral og skrig. Der er intet at udrette. – *Princesa's* 3. bataljon har truffet en anden aftale indbyrdes: Da Romana holder foran fronten, svinger den uden kommando ud i kreds foran fanen. I bedste militær orden og anstand træder en korporal hen til generalen og tolker regimentets vilje: Det vil sværge til Nationens fane, men ikke til Joseph. Så må også her deres oberst, San Roman, gribe ind. Han kommanderer: *Fyr!* – og så fyrer de, men er til gengæld så harmfulde og frustrerede, at de ikke finder tilbage til deres orden. Råb og skrig og skud i luften fortsætter under deres hjemmarch ind til Middelfart og til langt ud på natten.

Her i Middelfart får Romana kurérpost fra Spaniens nye statsminister med den *officielle* ordre til edsfæstelsen og et antal kopier af landets splinternye forfatning. Samme dag erfarer han fra anden side, uvist hvilken, sejren ved *Bailen*. Forfatningen uddeler han, sejren har han forhåbentlig været forsigtigere med at udråbe.

Næste dag, i Assens, er soldaterne langt nede, men ikke derfor mere medgørlige. Omsider får man dem dog til at gå med til det, „som befolkningen derhjemme vedtog og svor på“. Indtil videre gentager det sig, at selv i spaniolernes dobbelte tvangssituation forlener samfølelsen med deres nation disse dobbelt retsløse med et anstrøg af en form for ansvarlig medbestemmelse, endog så vidt at det gør det muligt for dem at resignere.

Uden for Østerport i Fåborg går *Villaviciosa* d. 3. efter lang parlamenteren ind på at aflægge den ed, som hele den spanske nation i givet fald ville aflægge. Samme eftermiddag i Svendborg rykker *Barcelona* godt nok ud til Græsholmene på eksercérpladsen, men dér render de fra hinanden og gemmer sig i skoven! Kommandanten prygler den nærmeste og hugger næsten øret af en anden og beordrer de to bundet sammen. Han forkynder udtrykkeligt, at han vil tvinge dem alle til orden, men ikke til eden. Så ankommer generalen, og bataljonen fyrer som befalet. Men hele den følgende dag spiller militærmusikken *La Melancolia*, som sædvanen er ved henrettelser.

Og endnu samme travle dag tager Romana turen over til Langeland. Den ulykkelige edsaflæggelse er han næppe heller kommet langt med dér, men her får han lejlighed til at indlede visse hemmelige forhandlinger med øens spanske officerer. Oberst Gaultiers tillid nyder han selv personligt fremdeles lige så fuldt som Bernadottes. Og som tidligere består der mellem den spanske marquis og den danske lensgreve et oprigtigt venskab. Fælles civile faginteresser forener de to herremænd på hver deres ø.

Så snart Romana er tilbage i Nyborg, stræber han at få orden på det hele roderi. Et kompromis vil nu ligge længere fra den oprindelige formular, end stabens første revision gjorde det. I Postgårdens sal undertegner samme stabsforsamling en formel nummer to. Den erklærer hærens samhørighed med folket, og anerkender kong Joseph under den og ingen anden forudsætning, at nationen uden tvang tilbyder ham lydighed og troskab. Besked herom udgår straks d. 6. om morgenen til de spredte garnisoner; men hvad der kom ud af det, er ikke til at vide, for nu vælter begivenhederne ind over hinanden fra nær og fjern.

Lørdag d. 30. juli, samme dag som Romana begyndte edsaflæggelsen i Nyborg, ankom løjtnant Ciran de Cavagnac til

Roskilde med Bernadottes ordre til general Fririon, der ligger syg på Palæet.

Som det synes, noget hovedkulds, afsendes der ordonnans til København med ansøgning til Kongen om tilladelse til at lade udskænke en ration brændevin til de spanske regimenter umiddelbart før edsafleggelsen i morgen tidlig. Man har tænkt sig, at selve ceremonien skal afvikles lige efter søndagens messe.

Lige så uopholdeligt bifalder Kongen og tilføjer på sit franske: *Vi er særdeles tilfreds med slig lejlighed til at kunne gøre noget godt for Deres tropper.*

Men Asturias' chef, vor gamle brigadér Delevielleuze, er betænkelig. Han må finde det tilrådeligt at få lidt mere tid til rådighed for at kunne indstille tropperne bedst muligt på det forlangte. Følgelig beslutter man at udsætte ceremonien til mandag morgen.

Men søndagen kommer til at forløbe helt anderledes end tænkt. Spaniolerne er dybt krænkede ved tanken om, at man havde villet prøve at bestikke dem med brændevin. Er det måske meningen, at deres egne faner skal listes fra dem og erstattes med franske? Når det kommer til stykket, står hjemlandet vel aldeles uden konge?

Og søndag aften ved appellen på Torvet går det rent galt. Soldaterne møder bevæbnet, hvilket er forbudt. I forvejen er de opbragte over at stå under fransk kommando og over at skulle lære den strenge franske eksercits, som om de var rekrutter. Nu er en af deres underofficerer blevet puttet i den franske arrest, helt vilkårligt. Ham vil de have fri; men deres forsøg falder til jorden. Og nu vil de så på ingen måde sværge i morgen, og da slet ikke en ed, som er overbragt af denne Ciran. Her i sit gamle regiment er han for velkendt.

General Fririon griber straks ind fra sin sygeseng og beordrer udsættelse: ingen skal tvinges, aftvungen ed er uden værdi – og hvad andet han kan søge at berolige gemytterne med. – Men intet hjælper, nu vil Asturias ikke engang høre

på fornuft fra deres gamle og agtede brigadér. Nu skal alle franske officerer slås ihjel! Tag dig nu i agt, Bonaparte.

Kaptajn *von Heinen*, den danske pladskommandant, får nys om, at spaniolerne begynder at gå hjem og hente patroner. Nu trækker det for alvor op. Hans første tanke – og handling – er at skrive til Kongen og se at få bud derind. Imedens må så den danske kaptajn *d'Origny* vogte indgangen til palæet. Grenadererne må og skal forhindres i at trænge sig ind til den syge general. Man da *Deleuilleuze* netop får lov at gå ind, vil den franske kaptajn *Ponçot* prøve at slippe ind samtidig. Da farer grenadererne løs på ham med geværkolberne, så at *d'Origny* må springe imellem og dække ham, indtil han kan smutte under danskerens venstre arm, redder sig ind og smækker døren i lås indefra.

Men nu lyder der skud. *Fririon* må op af sengen, han går til vinduet, men får ikke ørenlyd. Ubegribeligt, at generalen derpå ikke sanser at udtrykke sin gode vilje bedre end ved at smide pengestykker ned til soldaterne! De bliver rasende.

Efter en spadseretur i omegnen vender to franske løjtnanter intetanende tilbage. På deres vej ind gennem byen bliver de standset af en dansk officerskollega, der advarer dem imod at nærme sig urocentret.

Min Gud! Generalen! udbryder løjtnant *Marabail*. Begge sætter i løb hen imod den dør, der befinder sig i muren mellem kirkepladsen og Palæets gård. I samme nu de er nået indenfor, mødes de af bajonetspidser. *Marabail* får et dybt stik i brystet og bliver ramt af to skud. Liget ligger uanset klos op ad muren lige til om aftenen, udplyndret. Ilde tilredt, blødende af kolbeslag reddes den anden af en spansk sergent hen langs muren til et åbentstående vindue. Han træder i hast op på en bænk og kommer den vej ind.

Da general *Fririon* atter viser sig ved et vindue, synger kuglerne omkring ham. *Hvad er det mon dog, de vil!* udbryder han. *Slå Dem ihjel*, svarer en søn af amtmanden, som har bolig i bygningen.

Til slut vil spaniolerne have deres regimentschef ud til sig, han er for god til at være sammen med det franske rak. Så kommer da Deleveilleuze ud fra Palæet, og belejringen kan fortsætte. Men nu sker der efterhånden ikke rigtig længere noget, vildskaben synes at være ved at sive bort, med dansk hjælp har kaptajn d'Origny fået næsten tømt Palæets gård.

Men i spaniernes lejr uden for byen har man hørt skudde-
ne derinde fra. Uro opstår, breder sig og vokser til ophid-
selse. Deres oberstløjtnant *Marty* er ikke populær. Som kyn-
dig i fransk er det ham, der plejer at måtte fungere som tolk
for Fririon, når generalen kommanderer spaniolerne! Da
han nu forsøger at opretholde ro i lejren, tager uvejret til
omkring ham. Han må hellere se at redde sig væk. En grena-
dér skaffer ham ned til fjorden og ror ham over til den
modsatte bred, hvorefter oberstløjtnanten tager retnin-
gen ad København til. –

Lejrens danske løjtnant, *de Plane*, er en overgang i livsfare
på grund af sit franskklingende navn. Med tropper og fa-
ner strømmer soldaterne til byen og fylder Palæets gårds-
plads på ny. Nu begynder hele postyret forfra.

Så er der kun ét at gøre: På d'Orignys forslag lader Dele-
veilleuze slå den spanske generalmarch, signalet som ingen
soldat kan undlade at adlyde. Det trækker næsten dem alle
til alarmpladserne, og her finder man sammen om at ville
marchere til København og overgive sine faner til Kon-
gen og stille sig under hans kommando.

De er allerede på vej ud af byen, da de brat står over for
Guadalajaras chef, oberst *Martorel*. Også han ligger syg for
tiden, men nu har han ladet et par grenaderer bære sig ud
på landevejen. Virkelig formår hans myndighed at standse
rækkerne, så at disse åbenbart letbevægelige sydlændinge
vender om og sætter kurs imod deres egen lejr, dog ikke uden
at skaffe sig luft ved at affyre deres bøsser hen i vejret, så
kuglerne piber om ørene på folk i haver og huse langs vejen.

Kl. 10 om aftenen er roen så nogenlunde vendt tilbage til Roskilde, kun fra Palæets gård lyder endnu af og til skud. –

Ad bagveje er det lykkedes kaptajn d'Origny at slippe ind til den franske general og hans fire stabsofficerer i deres indespærring, og underrette dem om, at det er de tilbageværende soldaters hensigt at stikke ild på Palæet og brænde dem inde. Fra bygningens førstesal fører en lukket gang hen over Absalonsbuen direkte til Domkirkens højkor, formentlig vil kirkens hellige grund kunne yde dem beskyttelse. Da de følger kaptajnens råd og passerer hen gennem korridoren, bliver der nedefra fyret kraftigt efter dem ind gennem vinduerne; men de slipper da igennem og skjuler sig inde i kirken, som de kan bedst. Imedens dundrer geværkolber på kirkens kongeport, og råbene gjalder: De skal nok blive slået ihjel allesammen!

Men et kvarters tid senere stilner larmen brat, og glædesråb lyder derude: d'Origny og hans folk har startet rygtet om, at generalen under passagen gennem korridoren blev ramt og dræbt.

Så kan kaptajn d'Origny ikke opsætte længere at tage af sted til København for at holde Kongen underrettet om det seneste nyt, og klokken halv tre morgen stedes han for Maje-stæten. – Hjemme i Roskilde var von Heinen blevet enig med Deleveilleuze og amtmandens søn om at bringe fem danske uniformer over i kirken for på den måde at bringe fangerne ud. Kun én af de franske er ikke at formå til at iklæde sig den røde danske uniformsfrakke: den har samme kulør som de engelske rødkjoler, dødsfjendens! Så hellere vove livet i sin egen blå kappe.

Sådan slipper de forbi vagterne; over midnat kommer de ud af byen og vandrer ad landevejen mod Hedehusene ledsaget af deres danske redningsmænd og fremdeles den 73årige Deleveilleuze. Så endelig kan de få et par vogne, der kører dem, tillige med flere opsamlede franske officerer, ind til

Kongens København. På Valby Bakke passerer de kaptajn d'Origny for hjemgående.

Kongen havde straks ved den første melding ladet slå generalmarch og dikteret ordrer om at trække tropper mod Roskilde fra Kronborg, Hørsholm og Køge. Netop som han stod og skulle stige til hest og af sted, fandt d'Origny ham og kunne berolige med, at mytteriet var udelukkende rettet mod de franske officerer, og da et par timer senere general Fririon med staben er nået frem i god behold, kan Kongen lade afblæse sin aktion. I stedet sender han d'Origny tilbage til Roskilde med kongelig ordre til Deleveilleuze om at tage kommandoen over samtlige spanske tropper på Sjælland. Endelig, endelig befaler Frederik VI over sine hjælpetropper!

Til Københavns kommandant,
generalmajor, greve *Baudissin*.

København, den 1. august 1808.

Den franske officer, som i går aftes er ihjelslagen i Roskilde af de spanske soldater, haver Vi besluttet, at skal begraves her med militær honneur, og desårsag befalet pladskommandanten i Roskilde at sende liget i en bedækt vogn her til og aflevere det til Dig, og da det er Vort ønske, at Du lader ham hæderlig klæde i ligklæder samt give en anstændig ligkiste, og derefter skal han begraves med militær honneur som kaptajn, og et sluttet grenadérkompagni skal kommanderes til denne hans begravelse; hvilket alt Du således haver at udføre og over omkostningerne at indsende regning til Vort feltkommissariat.

Frederik R.

Ligeså med kongebud havde kaptajn d'Origny henvendt sig til spanierne og forberedt dem på, at Kongen agtede at sprede dem i forlægninger ud over Sjælland. – Frederik fortsætter i Napoleons spor. Forklaringen på, at soldaterne bry-

der ud i leveråb for Kong Frederik VI og tilmed afgiver løfte om at ville godtage deres adsplittelse, må vel ligge i, at et af deres stemningsskifter lader dem foretrække at komme fra ilden i asken.

Men hvor blev medbestemmelsen af? Og det demokratiske sindelag og nationalfølelsens kraft? Borte det hele, sammen med deres gamle fællesskab i menneskeskikkelse. Men enigheden, blot om et eller andet, fremstår villigt på ny, så snart den bliver i stand til at personificere sig. Århundreders vane får dem til, næsten som under en eller anden art hypnose, at aflevere magten, *deres* magt, til myndigheder hvis magt består i intet andet. I løbet af de efterfølgende dage taler, simpelt hen *taler* oberst Martorell og den spanske gesandt i Danmark, grev *Yoldi*, til tropperne med sådan kraft og væld og effekt, at soldaterne lægger anger for dagen som skolebørn og går videre til at pege ud og at udlevere, af såkaldt egen drift, initiativtagerne blandt deres egne, d. v. s. dem de nu pludselig har at anse som forbrydere.

Hovedkvarteret i Vor Kgl. residens København,
den 2den august 1808, kl. 5 slet.

Min kære Haffner!

Jeg vil ønske, at den spanske gesandt grev Yoldis nærværelse i Roskilde vil hjælpe. General Fririon vil udgive en proklamation; men jeg frygter, at ifald han taler for meget om Kejseren, er det atter galt. Et middel bør endnu forsøges; det var at bestikke præsterne. Dette må De søge igennem d'Origny. At give nogle 100 rdl. til hver præst, var det bedste.

Kantonnementets forandring efter min sidste ordre og de skyldiges udlevering samt rolighed er det, der ønskes.

Frederik R.

P.S. De giver mig underretning om vejen, hvor fra at man kan tournere Roskilde, samt lejrens emplacement, som er

vigtigt for mig, når jeg skulle nødes at angribe de urolige allierede.

Såret skal renses ud til bunds. Kongen udkommanderer infanteri, kavaleri og artilleri, hver kanon med 150 skarpe skud. D. 9. august omringes de nye lejre, hvorefter ordren om udlevering efterkommes uden mindste modstand. Under bevogtning af kavaleri bliver 113 mand ført som fanger til *Holmen* i København. Hvad blev der af dem dér?

Og d. 7. august havde Bernadotte bidraget sit fra Rendsborg – og måske ikke det ringeste bidrag, – om ellers hans proklamation var nået rettidigt frem:

Indtil orden og lydighed genoprettes i regimenterne *Guadalajara* og *Asturias*, skal de herrer oberster, staben og samtlige officerer i de to regimenter bære sort flor om deres sabelkvaster som sørgetegn. Fanerne skal forvares hos obersterne. Så snart soldaterne atter vedkender sig deres pligt, skal fanerne frem igen, og officererne aflægge floret.

Men at komme til stede i egen person og gribe ind med hele sin autoritet – det må marchallen have følt sig særdeles forhindret i, siden han af en eller anden grund ikke gør det. Hvilken? . . .

Hele det ubehagelige arbejde falder på Kongen, han må tænke på alt, stort og småt, da han skriver til general-løjtnant *Castenschjold*:

Når en bataljon er desarmeret, da må du straks lade våbenene bringe til side på et sikkert sted, hvor de kan blive, indtil de ved lejlighed kan transporteres her til København. Ved desarmeringen eller derefter må også alle våben som dolke, knive, terzeroler, som folkene kunne have hos sig, fratages dem.

To bataljoner af *Guadalajara*, som oberst *Kardorff* er beordret at desarmere, vil blive af ham transporteret til Ringsted, hvor du imodtager dem og lader dem under eskorte transportere til Roskilde og dér aflevere til prins Christian af Hessen.

Skulle du mærke, at folkene er urolige, og man af dem kunne vente opstand på transporten, da lader du dem binde, og hvis du ej haver tov nok dertil, da lader du dem skære buxerne op bag ved, og overalt bruges ingen komplimenter med dem. Men hvo, som ej vil adlyde, må strax dræbes.

Samtidig skrev han til sin kære Haffner og befalede ham at tilkendegive over for oberst Deleveilleuze *Vor allerhøjeste tilfredshed for den nøjagtighed og orden, hvormed de spanske tropper har opfyldt Vore allerhøjst givne befalinger.* Og han havde tilføjet:

I dette øjeblik er ved telegrafens indmeldt, at en spansk officer som kurér i en båd fra Hov er gået over til de engelske skibe.

Den optiske telegraf på Skt. Gertruds kirketårn i Korsør havde opfattet meldingen korrekt. Og nyheden var næsten korrekt. Signalforbindelsen har meldt den ubehagelige nyhed om en anden forbindelse: *Nu er der kontakt.* Englænderne har noget for derude.

Fra Assens havde Romana d. 2. august skyndt sig at sende Bernadotte en beretning – inden den blev ligefrem afkrævet ham, og inden det rundt om gik endnu værre – om edsaflægningens forløb hidindtil. Han bagatelliserer og bortforklarer og beroliger og indfører lidt modanklage og vil egentlig mene, at det altsammen nok skal trække sig i lave med tiden.

Men så nemt går det ikke at uskadeliggøre en marchal. Dertil véd Bernadotte sig for nøje overvåget af Kejseren. Heller ikke på et badested må forretningerne forsømmes, fra Travemünde udsendes en fransk kurér, denne gang, til understregning af sagens alvor, en oberstløjtnant, som d. 6. august står hos Romana med Bernadottes svar:

Marchallen er forundret over, at Romana er så meget mindre dygtig end sin underordnede Kindelan! Når chefer var energiske, lystrede mandskabet uden betænkning, thi en soldat skal ikke overveje! Romana skulle ikke sende ham nogen som helst betinget edsformular, slikt var oprør! Han måtte forlange korpsene sammenkalt straks igen og eden aflagt nøjagtigt i den befalede form. Han håbede, det ikke skulle blive nødvendigt for ham at gribe personligt ind. Han vidste udmærket godt, hvem urostifterne var, – det var kun af hensyn til Romana, at han ikke omgående straffede dem efter fortjeneste . . .

Hvor skal en eftertid placere ansvaret for en klog marchals grandiose dumhed? Dersom den skulle bestå af en aktivitet i uvidenhed, og for så vidt som uvidenhed kan være et resultat af distance, så fører ansvarets vej til en kejser, der ikke længere er på højde med sin egen situation. Muligvis har han vidst, at magt svinder med afstanden. Men hvor stærkt en *svindende* magt svinder med afstanden, – derom må han have været uvidende.

I Romanas stab står stemningen på nul. Generalen selv er slået fuldkommen ned, pinligt berørt af sin foresattes forsnævrede syn, som Romana véd vil fremkalde den uoverskuelige katastrofe, langt værre end den, han har erfaret om fra Roskilde.

Romana vidste, hvad han selv ville, og hvad hans folk ville, deres plan stod dem klar. Hans ansvar består nu i at forebygge, at Bernadotte forpurrer planen. Lige i øjeblikket ser det unægtelig ud til, at franskmændene bliver den stærkeste; for Bernadottes brev *skal* jo besvares, og besvares om-

gående; oberstløjtnant *Villate* venter for at kunne bringe svaret med tilbage.

Men hvordan? Hvordan skal det være muligt for Romana at foretage sit næste træk, når han allerede nu står skakmat? Over for overmagten slår en kamp på ord og tanker og høflighedsfraser ikke længere til, nu tilspidser situationen sig i et krav om fysisk styrke hos en general Romana, der ikke ejer flere reserver at tære på. Han *kan* ganske simpelt ikke mere. Han må lægge sig til sengs, og melde fra som vært ved taflet, hvor hans gæst oberstløjtnanten må sidde alene med et par adjudanter. Under måltidets trykkende tavshed undgår franskmanden næppe at meditere over sine kollegaers skæbne i Roskilde.

Og ejendommeligt nok må bordfællerne også undvære Don *Lázaro*. Han har ligeledes meldt forfald og har lukket sig inde . . .

Men brevet *skal* besvares i aften. Og Bernadotte må ikke få den mindste anledning til at gribe ind i edsaflæggelsen og dermed ødelægge en langt mere betydningsfuld plan. Altså vinde tid, helst en evighed, men nu kun timer og minutter, galgenfrist. –

Umiddelbart før Romana udmattet lagde sig, havde han i samråd alene med intendanten sat stabskontoret i gang med at udskrive ordrer til garnisonerne om at aflægge eden om igen og denne gang uden ethvert forbehold. En kopi af Bernadottes brev skal sendes med til hver. Der er mange kopier at udskrive i løbet af denne aften.

Men den bestandig ventende *Villate*? Hvilket svar kan *han* få med tilbage? Hvad vil det svar gå ud på, som Romanas stabsofficerer ville kunne godkende?

Hvad skal det blive til denne tunge lørdag aften i Postgården den 6. august 1808?

Femte aktion

Hvor meget eller hvor lidt vidste den engelske regering om udfaldet af pater Robertsons mission? Endnu på dette tidspunkt en måned efter hans samtaler med Romana: Absolut intet. Først yderligere en måneds tid senere lykkes det agenten at få et livstegn, underskrevet *Petersen*, igennem til Helgoland, men ingen rapport om selve udfaldet.

Men England foretager et andet udspil allerede i slutningen af maj: Det spanske frihedsråd i London udsender sin sekretær, søofficeren *Don Rafael Lobo*, til de danske farvande på den britiske orlogsbrig *Mosquito*. Han medbringer skrivelser fra frihedsrådet til Romana og hans officerer, foruden en ordre fra den engelske regering til admiral *Keats* om at oprette kontakt med generalen.

Længe har britiske orlogsskibe ligget i de danske farvande og ventet på livstegn fra land og har selv søgt at etablere kontakten. Ud for Nyborg havn har skibene hejst store, sorte lærreder bemalet med navnene på de spanske lokaliteter, hvor spanierne allerede har sejret. Det fremkalder intet gensvar. Ingen kontakt er mulig, selv om grev *Ahlefeldt* kan indberette, at spanierne på Langeland er *overordentlig engelske, og mandskabet siger højt, at når fjenden kommer i land, går de over til ham.*

En af de sidste dage i juli skal oberst *Gaultier* i Rudkøbing have en tjenstlig meddelelse sendt over til general *Frion* i Roskilde. Obersten beder en broder til *Cataluñas* chef, kaptajn *Vivés*, anvise sig en absolut pålidelig officer til at rejse med ordonnansen og skaffe ham igennem – og får opgivet sekondløjtnant *Don Antonio Fabregues Boixar*. Ikke kunne *Gaultier* vide, at netop disse to spaniere var

særlig opsat på at komme i kontakt med dem derude, som de daglig havde for øje så tæt på, at de kunne høre deres hornsignaler tydeligt ind på stranden og kunne skelne de enkelte signaler fra hinanden, dog ærgerligt nok uden at kende deres betydning. – Men hvorfor ønsker den franske oberst ikke en franskmænd til sendelsen? Ubegribeligt.

Nu udtaler unge Don Antonio sig til kammeraterne om, at han for resten vældig godt kunne tænke sig en sludder med engelskmanden. I så fald skal han nok signalisere ind til dem på Spodsbjerg strand. Man aftaler signaler for tilfældet. –

Fabregues kommer lykkeligt til Roskilde og afleverer sine brevskaber på Palæet og kommer af sted igen, lige inden mytteriet bryder ud. Men han har fået breve med tilbage, adresseret til generalen i Nyborg, hvilket komplicerer sagen – og samtidig åbner visse muligheder.

Letsindigt her på Sjællandssiden spørger han efter bådfolk, der vil sejle ham over til Nyborg, d. v. s. lige ud til englænderne i Store Bælt. Det vil ingen, forståeligt nok. Men heldet står Don Antonio bi, han bliver hverken angivet eller taget på fersk gerning.

Syd om går det lettere at få Dansken til at plaske til søs. Fra Korsør til Langelands nordspids Hov må han have sidet spændt og spejdet og have ønsket sig så brændende at blive opsnappet. Men nu er uheldet på spil, Briten udviser for lidt energi.

Søndag d. 31. juli lader han sig sætte fra Hov den mils vej over til Fyn, fremdeles sammen med ordonnansen til at bære brevene: manden med det skriftlige, officielle budskab – og ham med det mundtlige og hemmelige. Hos kystbefalingsmanden i *Hesselager* forlanger han kørsel til Nyborg. Nu blot ikke røbe sig for rejsefællen, den danske løjtnant Bloch!

På Postgården glipper det. Romana er ikke at træffe. Som man husker, måtte han denne søndag inde i Odense opleve

Almansas pinlige edsaflæggelse. Så må brevene afleveres, uden at han har fået den ønskede anledning til at tale med generalen.

Tilbageturen den næste eftermiddag er sidste chance. På stranden ved *Stokkebæk* ligger en jolle, hvis ejermand for gode penge kan overtales til at løbe risikoen. Tilmed viser jo ordonnansens tilstedeværelse, at ærindet i sig selv er reelt nok. Det samme mener birkedommer *Hansen* på Strandgården, som giver tilladelsen.

Men ovre under *Langeland* er tre britiske orlogsskibe ankret op og spærrer vejen. Nu eller aldrig! Don Antonio lader fornuften fare. Han bliver lutter tapperhed. Pludselig trækker han blank, så det hviner, og smælder ordrer ud. Ordonnansen får et chok og vil springe over bord med sine breve, sablen smækker den ene rorskarl et dygtigt rap over hans højre arm, – og – den unge sekondløjtnant vidste såmænd ikke selv, berettede han senere, hvorledes det gik til, at han fik dem til at ro sig hen til fjendens skibe. Men sådan: hinsides fornuft og besindelse er verdens historie foregået hidindtil – Verdenshistorien i en jolle ude på *Smørstakdybet* mellem *Stokkebæk* og *Lohals*. Tag dig i agt, Napoleon. Dit isfjeld vakler!

De arme bådfolk ror hjem alene og skal nok holde tand for tunge. Men det siver jo ud alligevel; så de bliver ført til Odense som arrestanter, indtil en udførlig brevveksling mellem Kongen og den kommanderende general over Fyn kan resultere i deres løsladelse et stykke tid senere. –

Fra lineskibet *Edgar* bliver spanieren sejlet over til admiralskibet *Superb*, som har chefen om bord, kontreadmiral *Keats*. Og dermed er kontakten sluttet, for så vidt. Nu skal de aftalte signaler stå deres prøve. Fabregues signalerer løs – men intet tegn viser sig, stadig intet svar derinde fra kysten. Usikkerheden breder sig på *Superb*, – er der mon noget muggent ved denne spanier og hans påstande?

Fabregues kunne jo ikke vide, at oberst *Gaultier* omsider

havde trukket de spanske styrker væk fra kysten og samlet dem inde omkring Rudkøbing.

Så må vor helt måske alligevel beslutte sig til at gå i land igen med uforrettet sag? . . . Fra mandag til fredag hengår dagene for ham i tiltagende uvished. – D. 5. august løber et signal gennem den engelske flåde frem til admiralskibet. Signalflagene melder, at brig *Mosquito* er under ankomst fra England med depecher til chefen. En chalup kommer over og bringer en officer om bord med regeringens ordre til admiralen om at søge kontakt med general Romana. Og tillige medfører chaluppen *Don Rafael Lobo*. Det uaftalte sammentræf, mødet mellem to spanske patrioter på et engelsk skibsdæk i et dansk farvand lader sig kun betegne som mindre sandsynligt, end nogen roman ville vove at tillade sig det. Til gengæld tør man forestille sig begges overraskelse og glæde.

Lørdag morgen bliver Fabregues sat i land på Langeland, belæst med budskaber til Romana: fra Spaniens frihedsråd autentiske beretninger om den spanske virkelighed, og fra admiral Keats en samlet plan for redningsaktionen, hvorefter spanierne på Sjælland skulle søge til Sprogø, de på Fyn til Samsø, og de i Jylland, – ja de i Jylland . . . ?

Og så tog vor Don Antonio vel fornuftigvis sporenstreg til Nyborg med hemmeligheden?

Nej, hvordan det nu end kan gå til, når man ikke formår at holde fornuften fangen og er ved at sprænges af budskabet og af egen bedrift – så bliver den store nyhed på landevejen ind til Rudkøbing plapret ud til alle og enhver. Inden middag taler spanierne over hele øen ikke om andet, snart véd Gaultier alt. Så meget værre, som Fabregues ganske undlader at melde sig tilbage hos obersten med rapport om udført hverv, altså hans oprindelige hverv, det for obersten. I stedet går han i en båd for at komme til Nyborg, denne gang via Tåsinge og ikke på ny over Stokkebæk, hvor han må formode sig afsløret allerede.

Igen er tilfældigheden på spil. Ude på vandet møder han major af *Cataluña* Don *Ambrosio de la Cuadra* på vej hjem fra Fyn med den nyeste variation af edsformularen. Og hvad får ikke herr majoren at høre! Men alt imedens den unge mand strømmer over, både af glæden over sin nyhed og af pral over dens udbredelse til alle, bliver majoren stadig tavser: Fabregues, den utætte, er farlig for sine omgivelser; hvad situationen nu behøver, er et iskoldt hoved. Cuadra beordrer den underordnede med tilbage til Langeland, for at man kan få ordentlig rede og styr på sagen. Gør man sig mon noget begreb om Don Antonios udtryk, som han sidder dér på toften under tilbaketuren, denne gang med værget fast i skeden? Sidder han og knuger sabelfæstet? Hele sin militære lydighed har han måttet mobilisere.

Cuadra ønsker at snuse sig til, hvor meget Gaultier allerede véd. Han opsøger obersten og bliver hilst med ordene: *Nå, så De vil hjem til Spanien!* Gaultier véd det hele, han er netop ved at indberette alt til Bernadotte . . .

I al hemmelighed beordrer Cuadra den besindige løjtnant *Carreras* til at befordre budskaberne. Endnu to breve tilføjer han selv, hvori han går stærkt ind for, at admiralsens forslag til diverse samlingssteder erstattes af et eneste: *Langeland*. Han oplyser desuden, at Bernadotte kan ventes underrettet snarest.

Så tager *Carreras* af sted. Men Fabregues får lov at følge med forklædt som oppasser. Det stormfulde hjertes lidenskab driver værket, besindigheden kører vognen.

Lørdag aften d. 6. august lidt over midnat når de to frem til Postgården, som netop denne nat huser en fransk oberst, der venter på et ganske bestemt svarbrev. – De to budbringere forelægger deres sag for generalstabschef *O'Donnell*. Han fatter øjeblikkelig og tager ikke i betænkning at føre dem ind til den sjælesyge general. Foran Romanas trætte øjne lægger de deres breve. *O'Donnell* har senere berettet, at læsningen af disse betog i den grad den tapre, højsindede

og ægte spanske Romana, at man et øjeblik kunne have befrygtet, han havde fået et slagtilfælde. Knuget under Bernadottes truende næve rækkes ham i dette yderste øjeblik Englands hjælpende hånd. Og så tilmed alle de vidunderlige budskaber hjemme fra hans Spanien . . .

Den syge mand er rask på stedet! Og nu bliver der travlhed i staben. Men tys, ikke vække Villate . . . Nu er det pludseligt nemt nok på tålmodigt papir at skrive ham et svarbrev, der anmoder om tid, tid, tid. Og så af sted, oberst, ad Middelfart til i morgengryet!

Postgården summer som en bikube. Nu samler beslutningens glæde alle kræfter om et eneste mål. Og nu skal det gå stærkt. Bernadottes to divisioner vil meget snart være på march ad sporet. – Og danskerne, de utallige rare værtsfolk med de mange venskabsbånd, – kan man vide med sikkerhed, hvilket parti den venesæle danske befolkning vil tage?

Staben holder hastemøde. Don Lázaro deltager naturligvis, nu lader han sig flyde med strømmen. – Hurtigt afsendes tre officerer med bud til cheferne i Jylland, hvem Romana giver ordre til at erobre de danske transportfartøjer, der stadig ligger i Snoghøj, Fredericia, Århus og Randers siden hine fjerne dage for et halvt år siden, da Kongen sankede dem så flittigt til sit eget erobringstog mod Sverige. – Troppernes heste må de medtage, eller lade dem stå. *El Rey* og *Infante* fra Horsens og nordpå skal sætte over til Hindsholm på Fyn; *Zamora* og *Algarve* fra Vejle og sydefter skal gå over Lille Bælt. *Princesa* og sapørerne må så dække dem og komme efter som bagtrop.

Med de budskaber rider de tre ud fra Nyborg søndag morgen, langsomt nok til, at oberstløjtnant Villate vil være kommet hinsides Lille Bælt, når de kommer til Middelfart. Men dér er det alligevel ved at gå galt for dem hos den franske vagtofficer. I skyndingen har de glemt at få passersedler med hjemmefra. Nu må de bruge tid på at opsøge

Princesas øverste officer i byen. Han underskriver som garant for deres falske navne og ærinde: de er to kavalerister, der sammen med en dyrlæge skal til Jylland og købe heste på markeder.

Fra Nyborg udsendes kaptajn *Guerrero* til Haderslev for at udspejde *Bernadottes* bevægelser. Endnu denne søndag d. 7. august går en kurér til Sjælland med brev til general *Fririon* som svar på hans indberetning om mytteriet. *Romana* beklager det skete og håber, man vil nå frem til de skyldige og statuere eksemplarisk justits. – Men desuden medfører kuréren to konvolutter, hver forsynet med tre segl med *marquis'*ens private våbenmærke. De er til *Martorell* og *Deleveilleuze*, to enslydende breve uden underskrift:

Min kære . . .

Den stilling, Deres regiment befinder sig i, og uvisheden om Deres egen skæbne fylder mig med sorg, fordi jeg er overbevist om, at franskmændene vil straffe regimenterne strengt, medens jeg er besluttet på at modsætte mig, at der udgydes en eneste kostbar dråbe af vore tapre soldaters blod . . .

Jeg har netop talt med en af vore officerer, der bragte mig depecher fra *Galicias* øverste junta og et brev fra general *Morla*. Depecherne melder en engelsk eskadres ankomst hertil med transportfartøjer for at bringe os til Spanien, så vi kan tage del i vort fædrelands retfærdige sag.

Jeg har fået grundig efterretning om vore arméers operationer i *Galicia*, *Andalusien*, *Estremadura*, *Valencia*, *Aragonien* og *Castilien*. Forstærkninger organiseres på kraft, omkring 1. september skal vi have 400.000 mand langs grænsen til Frankrig. Vi har erobret den franske flåde ud for Cadiz og slået adskillige af deres armékorps, der ville trænge ind i vore provinser.

Jeg er spanier, jeg vil tage del i fædrelandets glørvær-

dige skæbne. Jeg foretrækker alt andet for vor nuværende uværdige ufrihed, og jeg har truffet beslutning om at gå om bord med de tropper, der vil følge mig.

Jeg skriver til Kongen af Danmark for at bede ham tillade os at gå over til Langeland, og jeg lover ham ikke at øve mindste fjendtlighed på hans territorium. Jeg pålægger kuréren kun at aflevere det til Kongen personlig, og jeg vil gerne vide, om De er til sinds at følge mig med Deres officerer og korps . . .

Jeg skriver i dette øjeblik til cheferne i Jylland, at hvis de vil følge mig, skal de uophødelig gå over Lille Bælt, så vi alle kan samles på Fyn og Langeland og komme franskmændene i forkøbet, så at de ikke forhindrer vor gode sag.

Farvel, min kære ven. Svar mig ufortøvet, og stol på Deres hengivne

Ja, Kongen? Følte han nu ikke vinden vende? Og så han nu ikke sin medfange befri sig? Fulgte han eksemplet, og evnede han at udvise Romanas dobbelttungede balancekunst? Nej: Ærlig og tro som altid; ham vidste alle, Napoleon ikke undtaget, *altid*, hvor man havde. Til gengæld gik hans rige i stumper og stykker mellem hænderne på ham. Han kunne nu engang ikke opfatte situationen anderledes end som *de spanske troppers forræderi mod Os*, d. v. s. ham selv personlig.

I de dage må hans skrivepult lægge ryg til en strøm af breve til en stadig travlere Haffner:

Vi har ladet alle til de herværende spaniere ankomne breve anholde og læse, og blandt disse findes et fra marquis de la Romana til oberst Deleveilleuze, hvori han fortæller ham spaniernes plan og deri tillige anfører at have tilskrevet Os derom for at underrette Os om sit forsæt; men dette er en åbenbar usandhed, thi Vi har

aldrig fået brev fra ham. Skulle det imidlertid endnu ankomme, så vil Vi tilsende Dig samme, for at du kan underrette Vedkommende om indholdet af denne forræders brev . . .

De bør betage Prinsen af Ponte Corvo, at vore civile og militære autoriteter kan have vidst noget af den lumse plan, som marquis de la Romana havde gjort.

Kuréren fra Nyborg opsnappet med brevene! Romana afsløret med beviser sort på hvidt . . .

Og marchallens badeferie brat afbrudt:

Sire,

I går havde jeg den ære at meddele generalstabens chef min mistanke til marquis de la Romanas loyalitet. Den var kun alt for berettiget. Vedlagte brev vil vise Deres Majestæt den rædselsfulde måde, marquis'en har bedraget mig på.

En af mine adjudanter var hos ham så sent som i forgårs, og da havde han allerede i hemmelighed udsendt ordrer om troppernes indskibning – men endnu da han sagde farvel til adjudanten, gentog han de hjerteligste forsikringer om sin tjenstiver og hengivenhed for Deres ophøjede Person.

Jeg vil senere sende Deres Majestæt enkeltheder om dette forræderi. For nærværende indskrænker jeg mig til at underrette Deres Majestæt og indberette, at jeg marcherer mod oprørerne med alle mine franske tropper . . .

Jeg er, i dybeste respekt,

Sire,

Deres Majestæts
mest ydmyge og tro
tjener og undersåt
J. Bernadotte.

Rendsborg, 9. august.

Kl. 5 morgen.

Men dette er nu anden gang, marchallen er uheldig i Danmark. Derfor må der sættes ekstra meget blæk ind på at bevare herskerens nåde, og på – med det franske udtryk – at *folde ryggraden sammen*:

Sire,

Jeg er just selv ankommen til bredden af Lille Bælt med en avantgarde. I morgen har jeg division *Boudet* samlet her. Den kommer fra lejren ved Rendsborg til vogns og tilbagelægger 50 mil på to dage . . .

Deres Majestæt kan bedømme, hvor stærkt hændelsen piner mig. Jeg indrømmer åbent, at jeg har ladet mig narre af marquis de la Romana; det er netop det, der forstærker min smerte. Men én ting er sikker: alle andre er bedraget ligesom jeg.

Jeg er i dybeste respekt

Sire,

Deres Majestæts

ydmYGeste og trofasteste undersåt

J. Bernadotte.

i Colding

d. 11. august.

Og så, til sidst, toppunktet: Napoleons *ordre* til Frederik VI gennem et udenrigsminister-brev af d. 19. august til baron Didelot:

. . . omsorgen for den fælles sag – og især hvad Hans Majestæt Kejseren og Kongen sætter i rang med sine kæreste interesser: Hans omsorg for Danmark, kræver, at *alle styrkerne afvæbnes*.

Behandlet som krigsfanger bør de så vidt muligt adskilles fra hinanden og fjernes fra steder, hvor de kan komme i forbindelse med fjenden eller flygte på hans skibe.

Dette er, min herre, hvad De skal forlange af det danske hof.

Den danske kaptajn *Frisenberg* erindrede fra sin militære ungdom i Ålborg, at byens spanske forlægning var afholdt af beboerne for soldaternes venlige adfærd og gavmildhed mod de fattige. Man så aldrig en fattig forgæves bede en spaniol om almisse: „En morgen kl. 4, da jeg havde underofficersvagt, så jeg hele det spanske kavaleri-regiment opmarcheret på torvet som sædvanlig med fuld oppakning. Jeg lod vagten træde i gevær, gav regimentets standarter honnør og sendte melding til generalen om regimentets udmarch, men tænkte lige så lidt som andre ålborgensere, at det blev sidste gang, vi så det.

Regimentet plejede i regelen at returnere kl. 10; men jeg ventede forgæves dets tilbagekomst for at give melding derom til generalen, og indvånerne ventede lige så forgæves med middagsmaden.“ –

Af Romanas tre udsendinge havde de to fortsat deres færd op gennem Jylland, medens kaptajn *Lamor* rider ind i Fredericia til regiment *Zamora*. Han har en vanskelig opgave for sig, ærinde til general *Kindelan*. For en sikkerheds skyld opsøger han først regimentschefen og får et møde i stand med officererne. Men mod al forventning går også generalen straks ind på planen, ja han rekvirerer fartøjer hos den danske pladskommandant og fastsætter regimentets indskibning til næste dag kl. 2. Så beder han *Lamor* tage nogle personlige småting med til Nyborg for ham, da han selv agter først at køre nordpå og sørge for garnisonernes indskibning i Horsens og Århus.

Kindelan har lært *Romana* kunsten af, blot i den modsatte hensigt. Thi den næste dag, mandag formiddag, sætter han sig til vogns sammen med sin søn løjtnanten, og kører også rigtigt nok op til Vejle. Men dér vender han om og stikker sydpå ad *Bernadotte* til, altimedens hjemme i *Fredericia* fire bataljoner som beordret sejler over ved *Strib*, og otte ved *Snoghøj*.

Kindelan er *Bernadottes* mand. Og han har pennen i sin

magt, nu da det er blevet *hans* tur til at folde ryggraden sammen, da han fra Kolding sender sin beretning til marchallen:

I min pine hviler jeg i den fortrøstning at have frelst min ære, bevaret troskaben jeg skylder min Konge, samt den usvækkede anerkendelse, som Deres Højheds godhed har indgraveret i mit hjerte.

Snart efter udsender han en proklamation:

Soldater! Forbleven på ærens post kalder jeg jer. I kender mig, og I véd, at jeg elsker jer. Hør min røst, som intet andet formål har end Spaniens hæder, eders lykke og jeres familiers fred. Kom alle til Flensborg. Der finder I marchallen, fyrsten af Ponte Corvo, som vil give alle, der ønsker det, lov at vende tilbage til Spanien . . .

Soldater! Jeg omfavner jer som en fader favner sine børn . . .

I Middelfart havde hverken *Princesa* eller sapørerne fået klar besked om afmarch. Man havde glemt dem i skyndingen. – Kan de siges at have fuldført deres dækningsopgave, nu da *Zamora* er kommet godt over Bæltet, – eller bør de afvente og dække *Algarve* fra Horsens? Nu er de danske myndigheder ved at røre på sig, og *Algarve* kommer stadig ikke.

Så må sekondløjtnant *Sebastian* tage med postvognen til Nyborg. I Odense undgår han med nød og næppe at blive anholdt, men hjem til Middelfart kom han da med ordren til afmarch. Tirsdag aften over midnat marcherer den samlede styrke ud af Middelfart under fuld oppakning og medbringende sine syge. Ved middagstid har de tilbagelagt de halvhundrede kilometer til Odense, men rigtignok også mere i løb end i gang. På torvet holder de et kort hvil, fra alle

sider rækkes der dem forfriskninger, og samme onsdag aften kl. 10 er de nået frem til Nyborg efter en dagsmarch på et lille hundrede kilometer i øsende regn. –

Romanas to udsendinge fulgtes ad op til Århus. Officer *Zacares* fortsætter alene og ankommer mandag aften til Randers med beskeden til *Infantes* chef. Oberst *Astrand*i søger at få den danske oberst *Sames* til at udlevere det fornødne antal fartøjer, men der er alverden til hinder: *Sames* føler sig på usikker grund, han ønsker at vinde tid; nærmere ordre må indhentes fra generalmajoren i Ålborg. Derfor tilråder han *Infante* at begive sig til Århus, hvor skibe og mandskab meget snarere forefindes i det fornødne omfang . . .

Tirsdag morgen kl. 5 tager regimentet af sted, i større og mindre klynger efterhånden som kammeraterne kan purres ud fra deres kvarterer ned langs landevejen til Århus. De sidst tilkommende lader hesten blive stående, hvor den står, eller de binder den til et træ og følger med til fods, så godt de kan. Efter en del besvær i Århus får de omsider pladskommandanten, baron *Gersdorff*, til at rekvirere fire skibe til dem, og den tirsdag aften over midnat står regiment *Infante* til søs, men uden deres heste og mundering.

El Rey i Århus under oberst *Lastres* havde fået beskeden den samme mandag, som *Infante* fik den. Det lykkes obersten at bilde *Gersdorff* ind, at *Romana* har beordret regimentet til Fyn for at sætte styr på en del spaniere, der i anledning af edsaflæggelsen viser sig rebelske. Nølende udleverer *Gersdorff* endnu fire skibe. De står havnen ud tirsdag d. 9. ved middagstid.

En time senere indtræffer der kurér fra general *Kindelan* med advarsler. Og oberst *Sames* har nu modtaget svar fra Ålborg: Han har at ile til Århus og standse de flygtende! . . .

Og baron *Gersdorff*s herlige rapport: *Havde jeg vidst de ordrer før, eller haft mindste vink om tingene, så skulle vist*

(o: bestemt) ingen have kommet ud af Arhus havn, – det måtte have kostet, hvad det ville.

Og kommandanten på Samsø, oberst Tidemands skryden: *Om jeg i betimelig tid havde fået oplysning om, hvad der passerede i Arhus, da havde jeg fra Samsø let kunnet opfangne disse tropper . . .*

Men fra Arhus løber en dansk kurér over land med melding til generalkommandoen over Fyn, og han kommer de sejlene i forkøbet.

Zacares og et par stykker til var afsejlet for sig selv. Tidlig onsdag morgen kan de gå i land på Hindsholm. Der vil en bonde godt køre for dem, efter at han har sikret sig, at det ikke skal ske for kongelig regning, d. v. s. på kredit. Synet af danske soldater ved Kerteminde får spanierne til at love ham to dukater ekstra for at køre dem uden om byen. Men da fatter bonden mistanke og kører dem lige ind på rådstuen og afleverer dem som krigsfanger.

Om formiddagen er det sejlene *Infante* nået på højde med Kerteminde og søger mod land. Derinde kører et batteri kanoner straks op. *Iilfærdig*, beretter Kertemindes kommandant, *seilede de atter fra landet og styrede coursen lige ind ad Kerteminde Fjord; men da de derfra bleve beskudte med 3 à 4 skarpe skud, vendte de strax tilbage*. Ude på søen finder de beskyttelse hos de engelske skibe, og af dem bliver de eskorteret lige til Nyborg.

Også *El Rey* kommer lykkeligt frem til de engelske skibe, men af en eller anden grund ikke førend i morgengryet om torsdagen.

Men *Algarve* i Horsens, hvor bliver de mon af?

Onsdag d. 10. om eftermiddagen rykker to franske eskadroner ridende jægere ind i Fredericia sydfra sammen med en bataljon infanteri. Noget artilleri tager stilling ude i Erritsø. Danskernes Jydske Generalkommando i Ålborg har meldt, at spansk kavaleri fra hele østkysten sandsynligvis kan

ventes ved Snoghøj. Den danske generalmajor i Fredericia træffer foranstaltninger til at stoppe dem. Samtlige både i Lille Bælt beordres flyttet hen under Vejermose batteri. To faldefærdige joller på land lader man uænsset, og den stærke strøm gør det umuligt at fjerne en galease og to jagter ude ved Lyngsodde. I stedet bliver de halet på land og får boret huller i bunden. –

Oppe i Horsens var Romanas besked tilgået oberst *Yebra* tidligt på dagen om mandagen. Obersten var gammel og ikke indstillet på ufred, så de unge officerer kommer ingen vegne med ham. Men regimentets major kunne da ride til Århus for at høre, hvad *El Rey* mener om tingene. Om aftenen vender majoren hjem med den gode nyhed – men nu vil chefen overhovedet ikke af sted.

Om tirsdagen beslutter officererne at stille sig under oberstløjtnanten i stedet for under oberst *Yebra*. Næstkommanderende vægrer sig, men går sluttelig ind på deres ønsker. Nu bliver der travlhed. De tre eskadroner fra omegnen kommer jagende ind, munderingen bringes ned til Horsens havn, hestene kan kvartérværterne få lov at beholde. Overalt travlhed og røre.

Men den danske pladskommandant har fattet mistanke. Han slår bommen ned for havneløbet, fra bådene lader han ror og sejl fjerne. Det benytter oberstløjtnanten sig af til at springe fra, og så må også officererne resignere. Alt for megen kostbar tid er gået tabt. – Kavaleristerne fra oplandet rider så småt hjem igen.

Så onsdag aften får man lokket ud af en tilrejsende fransk kollega, at marchallens tropper endnu står for langt mod syd til at kunne hindre passagen over Lille Bælt. – Det er ikke til at vide, om denne franskmænd har været i god tro, eller om han lagde en fælde. Efter hvad vi nu véd, lå der jo på dette tidspunkt allerede franske styrker i og omkring Fredericia.

Men den 39årige eskadronchef *Don Antonio Costa* gri-

ber til og lader på egen hånd blæse til samling. Han trænger ind til obersten, tilriver sig standarterne og springer til hest. Opildne folkene behøver han næppe, næsten hele *Algarve* kaster sig på deres heste, under hurraråb galoperer de sydpå.

Tilbage står obersten, en del officerer og nogle få af mandskabet. Det er onsdag aften kl. 7.

Torsdag morgen ved 3-tiden rapporterer danske vagtposter på Vejle-egnen, at spansk kavaleri nærmer sig *Fredericia*; snart kan man se de to første eskadroner på vejen ud til Snoghøj.

Eskadronchef Costa har hurtigt indset, at Vejermose batteri forhindrer ham adgang til fartøjerne. Så må der kunne hentes færgebåde ovre i Middelfart, hvor sikkert *Princesa* og *Zamora* endnu står og vil kunne yde ham og hans folk den højst fornødne dækning. De faldefærdige fiskerbåde skubbes ud i vandet. I dem trænges tre officerer og 30–40 mand. Under overfarten bliver de beskudt, men kommer ellers godt over. – Ingen *Zamora*! Ingen *Princesa*! Men dansk infanteri, som tager dem alle til fange.

Imidlertid har Costa fået øje på galeasen og jagterne ude ved Lyngsodde. Han rider derud med resten af sine to eskadroner – og opdager borehullerne.

Nu har den danske kommandant alarmeret franskmændene. Franske og danske enheder infanteri, kavaleri og feltartilleri rykker ud og afskærer Costa med hans 20 officerer og 144 mand tilbagetoget fra odden. Spanierne gør front; Costa tilspørger sine folk, om de vil slås mod overmagten og dø; men de erklærer sig parat til overgivelse. Costa vender sin hest og gør front mod fjenden, han tilbyder kapitulation.

Nu rider den franske anfører hen til ham; oberst *Biaunié* vil gerne afdramatisere den hele situation en smule; så han søger at berolige: Spaniere er ikke at betragte som fjender, de er blot forført af englænderne. Men Costa tror ham ikke og rækker ham sin sabel. Obersten tager ham venligt

om skulderen med ordene: *Behold De kun Deres våben.*

Antonio Costa vender sig mod sin officerstjener og rækker ham ur og pengepung. Til mandskabet siger han:

„Soldater! Det var mig, der fik jer til at følge Romana. Jeg er den eneste skyldige. Og derfor den eneste der bør undgælde.“

Lynhurtigt river han sin rytterpistol frem og fyrer den af mod sit hoved. Medens han segner død ned af hesten, bevarer hans ansigtstræk deres ro.

Skansegravere tilkaldes, de lægger liget ned i en grav, der næppe er dyb nok til at dække det med jord. De to eskadroner spaniere afvæbnes og afleverer deres standarter. De får ophold for natten i staldene til Koldinghus, hvorefter de afleveres til franskmændene og føres sydpå.

Divisionskvartærmester *Bardenfleth* havde været med på Lyngsodde. Han lod Costas lig tage op og få kiste og blive jordet under hækken ind til Fredericia katolske kirkegård på selvmordernes sted.

Da efterretningen når frem til de tilbageblevne i Horsens, knuges de af håbløshed. En kavalerist trækker sin hest ud i gården, han strigler og pudser den og sadler den under ständige klap og kærtegn og kys. Så stiger han op og rider uden for byen og finder et ensomt sted. Her stiger han af. Med sin ene pistol skyder han hesten gennem hovedet, med den anden sig selv. Man fandt mand og hest død ved hinandens side.

Samme nat er *Bardenfleth* allerede på Fyn med general *Boudet* og hans styrker. *Bernadotte* håber at standse spanierne i Nyborg.

Da *Romana* hin søndag morgen d. 7. august udsendte sine kurérer til Jylland, havde han tillige sendt ingeniørkaptajn *Don Fernando Miyáres* Fyn rundt for at beordre de flest mulige fra strækningen mellem Fåborg og Svendborg direkte til

Langeland, og resten af tropperne på Fyn til samling i Nyborg.

I Fåborg kom det til uroligheder. Mandag aften står regiment *Villaviciosa* opsadlet på torvet til mønstring. Det vækker løjtnant *Bruuns* mistanke, så han giver sine søfolk ordre til at bemande de to kanonbåde ved skibsbroen. *Villaviciosa's* oberst *Armendáriz* beder om hans æresord på, at spanierne må have fri afmarch. Det nægter Bruun, hvorpå spanierne selv må tage affære for ikke at blive beskudt. De danske søfolk får da kanonbådene roet over til Bjørnø og reddet dem. Men batterierne uden for byen tager spanierne sig af ved at fornagle kanonerne og smide kugler og krudt i vandet. Først kl. 9 kan de komme af sted fra Fåborg, medførende deres kammerater fra sygehuset. Kl. 1 om natten er de i Svendborg. Sammen med fire bataljoner *Barcelona* sætter de næste dag over til Tåsinge, marcherer til Vemmenæs og benytter sig dér af, hvad der ligger på stranden af både og pramme til at kunne lande på Langeland tidligt tirsdag morgen.

Der er gået et lys op for den fynske generalkommando i Odense. Grev *Rantzau* indberetter til Kongen,

... at officererne dagen forud med megen møje havde søgt de danske sedler omvekslede med guld med betydelige tab; den megen rejsen af officerer og adjudanter etc., sammentaget med de allerede indløbne rapporter og meldinger fra kysterne, giver tydelig til kende, at spanierne må have en hemmelig plan i sinde, og at denne vist må være sit udbrud meget nær.

Romana foretager sit næste træk. Det er et kup.

En mindre spansk afdeling har til stadighed deltaget i vagttjenesten i Nyborg fæstning, siden dengang Bernadotte gennemtvang sine styrkers adgang til de danske fæstnin-

ger, og Kongen nødtvungent måtte samtykke: og må der altså ingen hindring lægges i vejen for disse troppers indmarch, da de ere Vore allierede og venner.

Nu denne tirsdag strømmer der spanske tropper i øsende regnvejr til Nyborg, officielt for at aflægge eden til kong Joseph om igen.

Nyborg fæstnings kommandant baron *Güldenchrone* fortvivler, da han fra sit vindue ser mængder af spaniere opstillet inde i fæstningsgården, både infanteri, kavaleri og artilleri, og udenfor endnu flere, der venter på at marchere ind. Romanas stabschef overbringer ham generalens skrivelse:

Jeg meddeler Dem, herr kommandant, at jeg har Hans Højhed fyrsten af Ponte Corvos meget strenge ordre til at besætte hele denne fæstning indbefattet de 6 strandbatterier, der forsvarer havnen.

Følgelig opfordrer jeg Dem til at beordre posterne straks overladt de spanske tropper, som jeg i den hensigt har tilkaldt, og jeg vover at håbe, at De ikke ved et afslag vil tvinge mig til yderligheder, som jeg hjertens gerne undgår.

Jeg har den ære at hilse Dem med den mest fuldkomne højagtelse . . .

Ja, så må fæstningens danske besætning, tre kompagnier af Fynske Infanteriregiment, afmarchere til Kerteminde. Men den gamle kommandant indberetter:

Et gennemtrængende mørke fordunkler mig hensigten af dette så uventede og besynderlige forhold af venner, og jeg ville ønske, at ulykkelige anelser, som undertiden gør mig bekymret, ikke måtte realiseres . . .

Onsdag d. 10. kommer Romanas næste træk. Nu gælder det de danske orlogsmænd, der ligger og spærrer i Nyborg Fjord.

Henved et halvt hundrede både, som i sin tid blev rekvireret til Sverigesfærden, ligger stadig fortøjede inde i Holckenhavn Vig, forladt af mandskab og forsømte. Ude på Fjorden vogtes de af premierløjtnant Rasch på briggen *Fama* med 14 kanoner, og sekondløjtnant *Rosenørn* på kongejagten *Søormen* med 8 kanoner, og desuden af en armeret lodsbåd.

Romana sender anmodning til Rasch gående ud på, at Bernadotte har beordret tropper til Langeland. Orlogsgaster til transportbådene udbedes!

Men nej. Rasch har gennemskuet spanieren.

Romana truer med de engelske krigsskibe.

Samme resultat.

Så får, utroligt nok, Romana *Güldenchrone* til at befale Rasch at vige.

Det nægter Rasch. Han erkender, at modstand er unyttig; men PLIGTEN byder ham at fyre på alle udgående skibe.

Så, hen under aften, må englænderne til det. Briggen *Kite* med to bombeskibe og tre kanonbåde og yderligere to armerede fartøjer står ind i Fjorden. De sender en parlamentær over til Rasch, om han vil overgive sig.

Rasch giver sig ikke, men åbner ild.

Et kvarter senere må de danske skibe stryge. De har to døde, fjorten sårede. – Men året efter bliver Rasch og *Rosenørn* samt kadet *Dichmann* riddere af *Danebroge*, kadetten dog på vilkår, at han ikke tager korset på, før han er blevet officer.

Englænderne tog de erobrede krigsskibe på slæb og indlemmede dem senere i deres flåde. –

Nu er det store øjeblik inde: Admiral *Keats* går i land og mødes med general *Romana* *under en glæde*, beretter *O'Donnell*, *som er vanskelig at beskrive*.

Som en følge af Danmarks krigstilstand med England havde *Romana* lovet *Güldenchrone*, at ingen englænder skulle komme i land. – Nu strømmer matroser og officerer ind

for at klargøre og bemandede transportbådene og besørge indladningen.

Admiralen sætter Güldenchrone under pres med den traditionelle blanding af beklagelser og æresord og trusler: Dersom der lægges hindringer i vejen, vil det hensætte ham i den beklagelige nødvendighed at måtte tage forholdsregler, som vil kunne få Nyborgs ødelæggelse til følge . . .

Anderledes er englænderne ikke, end at de står parat til at lade Nyborg dele Københavns skæbne fra året før. – Güldenchrone var gammel, og Rasch var ung, og det hele forbi i en håndvending; men man tør ikke tænke på, hvad der var sket, dersom mere centrale og kompetente kommandoinstanser – for ikke at tale om Kongen selv – havde fået en finger med på aftrækkeren . . .

Hvad det nu gælder om, er at holde byens befolkning rolig, og at presse et hundrede mand til at følge med transportbådene ud, for at fartøjerne kan blive bragt tilbage til Nyborg igen bagefter. Men nyborgensernes had til England er for stærkt og deres mistillid for grundfæstet; de vil ikke risikere at blive tvunget til krigstjenste derude, eller at ende som fanger i *Prisonen*.

I løbet af natten mellem onsdag og torsdag er alt bragt om bord i bådene, bagagen og proviant til tre dage og vandtønder og feltkanonerne med deres hesteforspand. Hvorpå bådene slæbes ud af Fjorden og over til Slipshavn. Der bliver de danske strandbatteriers kanoner fornaglet og væltet, hjulene smidt i vandet og krudtet strøet rundt omkring magasinerne.

Med to timers mellemrum rykker tropperne ud af fæstningen, under dækning af en forstærket bagtrop. Inden middag er alle mand om bord og bådene ude under beskyttelse af en engelsk flådeafdeling. En enkelt båd kæntrer med bagagen, men folkene bliver reddet.

Men hestene! Kavaleriregimenternes heste?

Ude i Slipshavn var kavaleristerne jo redet frem til bå-

dene og havde siddet af. Nu måtte de skilles fra deres dyr og efterlade dem i land. Først var der tale om at skyde dem, men det blev opgivet. Hovedtøj og sadler blev så taget af og samlet i store dynger, der antændtes og blev flammende bål. Dér på stranden beordrede Romana hestene sluppet løs, 5–600 sorte andalusiske hingste med lange haler.

Rådvilde løber dyrene lidt omkring, indtil de kommer forbi et sted, hvor nogle Nyborg-hopper står på græs. Hopperne . . . bålene . . . Hingstene bliver grebet af vildskab og kommer i kamp, der udvikler sig til en rasende panik. En af eskadronerne havde sluppet deres heste løs på en lille bakke et stykke derfra. Så snart de store dyr mærker tumulten, kommer de tordnende hen over marker og hegn og kaster sig ind i kampen. Hestene rejser sig på bagbenene, sparkes og tramper og hugger ind på hinanden med jernskoede hove. Admiral Keats overværede kampen sammen med Romana og bemærker det ejendommelige, at dyrene syntes at bære præg af deres militære eksercits, når de angreb i klynger på op til en snes, og snart trak sig et stykke tilbage, snart brasede sammen i frygtelig nærkamp, slog med forbenene og bed og rev i hinanden på det grufuldeste i dødeligt fjendskab.

I løbet af kort tid lå store mængder heste lemlæstede og dræbte. Tæt ved lå der 12–13 stykker i en dyng, andre i hobe på 6–8 dyr hele stranden over. De overlevende sloges fortsat, trampende i de døde.

Nu giver Romana ordre til at nedskyde de tilbageværende, men det viser sig umuligt at gennemføre. – Endnu langt ude på havet kan soldaterne se de sidste dyr derinde på stranden fortsat slås.

Enkelte af hestene løb om natten helt tilbage til Odense og søgte dér tilbage til deres sædvanlige samlingsplads på torvene. Her begyndte de atter at sparke løs på hinanden, indtil de var udmattede nok til, at beboerne kunne indfange dem og føre dem på stald.

Sagnet, der kendes mange steder fra, om frodige marker af valmuer, som blomstrer skønt på gammel slagmark, har også fæstnet sig til strandengene ved Slipshavn.

De spanske soldater får modvind, regn og uroligt vejr, hele fredagen må bådene ligge under Sprogø og krydse frem og tilbage, uden at det er muligt at anløbe de engelske skibe og føre tropperne om bord, de to nætter på søen i overfyldte både må have været kvalfulde. Først lørdag morgen stilner vejret tilstrækkeligt, hvorefter flåden går under sejl og står sydpå.

Romana var straks torsdag eftermiddag gået om bord på admiralskibet, modtaget med bådsmandspiber og fuld honnør. Den gamle mariner og søofficer føler atter dæksplanke under sine fødder.

I Danmark smitter hadet til englænderne af på den spanske anfører. En student *S. Hansen* udgiver en

Ny Vise.

*Romana, som anfører
Du Danmark har forrådt!
Dit navn stå som oprører
Til evig skam og spot.*

Og Danmarks øverste krigsherre, Kong Frederik VI, skriver til Haffner i chifferdepeche:

Vi ansér den bedste måde at angribe dem på, at gå i 3 kolonner, en fra Thurø lige på Hov, en over Flensborg, Sønderborg, Als, Ærø til Rudkøbing, imedens hovedkolonnen går fra Tåsinge på Rudkøbing. Kanonbådene og mortérchaluperne er nødvendige ved denne expedition. Vi har tilbageholdt de kanonbåde på Sjællands kyster, som Vores første plan var at sende,

1) fordi man ej kan vide, om Romana står i forbindelse med de svenske,

2) dels for med en 17 kanonbåde at kunne angribe konvojen, ifald lejlighed dertil gives.

Spanierne er ej farlige, thi erfaringen har lært Os, at de ej gerne vover det yderste. Derimod er deres hovedexcitie kniven, som de bruger godt imod enkelt ubevæbnet mand, særdeles når de kan anbringe deres angreb på enkelt mand i ryggen eller hos sovende folk.

Prinsen af Ponte Corvos holdt har ej gefallet Os. Ønskeligt var det, om Vore tropper kom til at besætte Fyn alene. Skafter Prinsen af Ponte Corvo krudt, så kan alt bringes let i orden; i øvrigt ønskede Vi, at de fremmede overlader Os landets forsvar, som Vi forstår bedre end de.

Det, vi altså må befale Dig, er:

- 1) at Langeland angribes,
- 2) at Vi siden erholder Fyn alene besat,
- 3) at Prinsen af Pontecorvo modtager de fangne spaniere herfra, og at de executioner, som er fornødne, måtte af ham besørges.

Frederik R.

Lutter forblindet fantasi, – sansen for proportionerne gået tabt . . .

Og afmagten skriger ligeledes ud af Bernadottes hult rumlende proklamation:

Spanske soldater!

En mand, der altid demonstrerede sin troskab og ære – og som I havde tillid til og satte højt som ærlig soldat, har begået en slyngelstreg, der savner sin lige selv blandt Tatarerne, ved infam behandling af jeres personer, jeres lykke og jeres børn. Denne mand er marquis de la Romana.

Han har solgt jer som trældyr til jeres lands fjender, jeres hæders og æres og religions fjender . . .

Der findes ikke den form for løgn, han ikke har opfun-

det for at nå sin hensigt. Han har sluttet kontrakt om at overføre jer til Indien og Canada, hvor I vil komme til at stønne under englændernes uophørlige undertrykkelse.

Jeg vil tage jer i min varetægt og påtager mig at sende alle, der vil, tilbage til den hjemlige arne. De kan stole på det spanske folks enstemmige tilslutning til den udødelige Napoleon den Stores broder.

Soldater! Jeg har aldrig bedraget nogen . . .

Marchal af Kejserdømmet,

Fyrste af Ponte Corvo

J. Bernadotte.

Onsdag d. 10. august, samme dag som ordonnanserne piler frem og tilbage over Nyborg Fjord mellem Rasch og Romana, den dag trænger Bernadotte frem til Kolding. Og samme eftermiddag, endnu inden vejen ud fra Nyborg har åbnet sig for spanierne, dukker de første franske dragoner op i Fredericia, to eskadroner ridende jægere og lidt linie-infanteri.

Men så . . .

De franske styrkers rasende udrykning fra hovedlejrene mod nord på 1.000 rekvirerede vogne – hvad blev der af den?

Den går i stå på uforklarlig vis. Men skal der alligevel søges en forklaring, så at sige med lygte, kunne måske lidt af den hentes ind ved en formodning om, at man her ved Lille Bælt mente at skulle kunne opfange samtlige de spaniere, der ville komme ned fra Jyllands østkyst. Men forklaringen strækker langtfra til.

Skal den muligt søges og findes i feltherrens sind?

Bernadotte var bestemt aldrig ræd. Men til trods for hans flammende proklamationer søgte han heller aldrig ilden. Af hans karriere synes der at fremgå en idé om, at en division skal være på toppen i enhver henseende og derved besidde trusselens magt, men at den altid vil miste mere eller min-

dre af denne magt ved at bruge den, uanset slagets udfald.

Bernadotte var i hvert fald ikke krigsliderlig. Derimod var han de intakte reserves mand, under uniformen umiskendeligt civil. Hans sag er den flittige og myndige administrators penneværk, han havde engang været en udmærket krigsminister, – men krig derimod . . . ! Det fornemmes næsten, som om den fine uniform ikke tåler krudtrøg, og da slet ikke, billedligt talt, vand – lige så lidt som Keiserens spærring gjorde det. Og alt det vand, der dog var i Danmark! Man genkender svagheden, kejserdømmets vandskræk, når marchallen, således som det fremgår af hans brevskrivning, standser op over for det militære problem at sætte over fra Tåsinge til Siø og videre til Langeland: Landmagts fallit over for sømagten. – Og så dystert, kan man her fornemme, har spådommen forekommet ham, der bebudede, at han skulle over vand for at blive konge.

Hvordan kan det gå til, at denne lynhurtigt udrykkende forfølger, der havde indberettet til Napoleon, at en hel division under ham, Bernadotte, kunne rykke en 400 kilometer frem på to dage, – at han nu behøvede andre to dage til at komme fra Kolding til Odense? Den fredag formiddag, da han med sine flyvende jægere omkring sig nåede frem til Odense, da kom han jo uhjælpeligt for sent. I løbet af de samme to dage har Nyborg set træfningen på Nyborg Fjord, indskibningen og afsejlingen. Da Bernadotte når frem til Odense, ligger spaniolerne forlængst og slås med blæst og regn under Sprogø.

Marchallen løbet fra sine forsyninger; Bernadotte hinsides sin storartede begrænsning.

Men det skal indrømmes, at i hvert fald rygtet iler forud. På Langeland tror man allerede om onsdagen, at franskmændene er i Svendborg, og det får indvirkning på hændelserne dér. I virkeligheden kommer forfølgerne først til Svendborg fredag d. 12. om eftermiddagen. Og så kommer de ikke længere. Hvorfor ikke? –

Vel ankommen til Odense Slot svinger Bernadotte straks pennen for sin Kejser:

Efter at have oplevet den ulykke, at jeg ikke har kunnet gætte og forudse denne uslings forræderi, har jeg endnu det håb tilbage at indhente ham og gøre ham til genstand for en tordnende hævn. Dette håb, der burde være min eneste trøst, er svindende, og jeg er i højeste grad ulykkelig ...

Derimod er de kendsgerninger, han er i stand til at indberette, få og små og temmelig tågede:

General *Veaux* vil begive sig til Tåsinge. Han kaster sig imod Langeland, – hvis han kan finde udvej for overfart. Jeg har skrevet til den danske grev Alfeldt og givet ham ordre til at angribe omgående. Rædslen, der har grebet disse uslinge, overbeviser mig om, at hvis han har mod til at udføre min ordre, vil de overgive sig på nåde og unåde ...

Arme Bernadotte! – Men man må til gengæld lade ham, at det, som han evner at udrette, det bliver gjort: Der havde nede i hans hovedkvarter været lagt op til højtideligholdelse af Kejserens 39-års fødselsdag i den helt store stil med indbudte fra nær og fjern. Nu må og skal dagen fejres i Odense, hvilket også bliver gennemført, og det efter alle kunstens lokale regler.

Allerede i juli havde Frederik VI forudskikket til sine egne militære instanser at ihukomme dagen:

Da Vores allierede og ven Kejser Napoleons fødselsdag indtræffer d. 15. i næste måned, så har Du at bekendtgøre samtlige militære og civile øvrigheds personer udi det Dig anbetroede generalkommando, at det er Vores vilje og

befaling, at den franske og spanske armé skal ved de festiviteter, som måtte ønskes anstillede i fornævnte anledning, vises al mulig føjelighed og velvilje til at bidrage til denne dags hæder.

Allerede aftenen før, om søndagen, indledes i Odense festlighederne med, at artilleriet affyrer kanonsalver.

Selve dagen d. 15. august begynder med endnu flere salver ved solopgang. Himmelen var overtrukken, det så betænkeligt ud til regn. Der kom også nogle dråber, men heldigvis holdt det hurtigt op igen, solen brød frem og forskønnede festligheden resten af dagen.

Formiddagen gik med gallaprade på Albani torv – hvortil altså må tjene det forhåndenværende mandskab, dvs. det der er nået frem til Odense, hvilket ikke er så forfærdelig meget. På torvet formerer infanteriet karré, inde i hvis midte der står opstillet et forholdsvis stort musikkorps. Muntre toner klinger ud over byen.

Så udmarcherer først kavaleriet under trippen af hestenes hove, derpå følger infanteriet. Under deres sejrsvante ørne marcherer soldaterne taktfast gennem gaderne som i triumftog, indtil de gør holdt ude på Alykkegårdens marker i nærheden af Slottet.

Dér udfører de „adskillige smukke bevægelser“ og viser tilskuerne, hvad de duer til, manøvrerer og passerer revy for marchallen og hans stab, der holder højt til hest, samt alle tilstedeværende danske officerer med generalløjtnant *Rantzau* i spidsen, samtlige i galla. Fyrsten af Ponte Corvos egen uniform består i en art frakke med tre rækker guldbroderede laurbær på kraven og hele vejen ned foran på uniformen, – et imponerende syn, berettes det i samtiden. Højt til hest holder Bernadotte sig strunk for fronten af den sølle revy: tre kompagnier jægere og to bataljoner infanteri og nogle få kanoner, det hele næppe engang en oberst værdig.

Nu skal de flotete jægere vise, hvordan man angriber. Til

hest kommer de flyvende fremad med svungne sabler. Men det ses tydeligt, at de ikke kan holde linie. En enkelt rytter styrter med hesten, – men kommer dog straks i sadlen igen. Derimod gør synet af infanteriets udvikling et betydeligt indtryk. Sikkerhed og ro præger alle fodfolkets bevægelser. Danske tilskuere beundrer især en finesse: Svingningerne. Når dansk infanteri skal svinge, må de yderste i rækken jo sætte i løb. Men franskmændene! De *ilede* kun, i anstrengte skridt!

Efter skriftlig invitation af samme dato møder de øverste danske militære og civile autoriteter til stort gallataffel på Slottet om aftenen klokken halv syv. Her udbringes der skåler for de franskes Kejser såvel som for Kongen af Danmark (hvilket Danmark!). Under udbringelsen af hver skål affyres der kanonsalut. Og i slotshaven neden for vinduerne musicerer det franske militærorkester. – Rundt om i byen er der festligt illumineret, deriblandt med adskillige transparenter, af hvike især ét udmærker sig: det i kammerjunker, toldkasserer *Scholtens* hus. Belyst bagfra af kærter ses „en heldigt udført fuldmåne“ – hvilket da vist må være en fejløpfattelse fra referentens side, i betragtning af den franske tekst neden under himmelkuglen:

Til den udødelige Napoleon.

*Som solens stråler stiger,
O, Phøbus, med dit navn,
Den mageløse kriger
Sin lykke tar i favn.*

Storhed og glans i den lille by, musik og kanonskud. Jo, våbnene talte rigtignok på dette kritiske tidspunkt, men dog altså kun ud i den tomme luft. – Men det utroligt mærkværdige sker, at den megen salutskydning virkelig i dagens Danmark syntes at overdøve det bragende nederlag. – Arme, dygtige Bernadotte. –

På sit slot i *Saint-Cloud* dikterer en indtil videre intet-
nende Napoleon samme mandag, ved arbejdsbordet på
denne sin fødselsdag, til gunst for sin stabschef:

Vedlagt vil De finde kopier af to opsnappede breve fra
spanske officerer. Send dem til Fyrsten af Ponte Corvo
og lad ham vide, at jeg formoder, han har taget samtlige
sine forholdsregler, dels til at sprede det spanske hær-
korps, dels til at fjerne det fuldstændigt fra kysterne, –
at hvis han ikke har gjort det, har han at gøre det uop-
holdeligt, da offentliggørelsen snart vil ske i Frankrig. Thi
uden denne sikkerhedsforanstaltning vil samme division
hengive sig til udskejelser.

Man skal ikke nødvendigvis stole blindt på, hvad ge-
neralen siger. Divisionen kan gøre mytteri trods ham; selv
han vil da intet kunne udrette.

Det tør siges, at Kejseren ikke fik sin fødselsdag spoleret af
meldingerne, der var undervejs ned til ham. Det kan ikke
være anderledes, end at han her tager stilling til en situa-
tion, der nu er ganske og aldeles forbi og forældet. Det skulle
ske for den store og hurtige Napoleon at være bagud for be-
givenhederne. Vognen er kørt fra ham. – Og *General Lang-
som* ønsker kun at tjene hos det offensive initiativ. Nu har
han svigtet kejser Napoleon og vender sig imod ham.

Men på Kejserens forrige depeche, den af d. 2. august,
svarer Bernadotte flinkt nok omgående, dvs. d. 18., fra
Odense Slot:

Hvis jeg havde haft midlerne i hænde til at angribe op-
rørerne på øen Langeland, havde jeg gjort det allerede.
Men denne ø er separeret fra Fyn ved næsten fire mil
hav[1], og omringet[1] af den engelske flåde, og jeg har i
øjeblikket ingen søstridskræfter til disposition . . .

I ventetiden har jeg på øen Langeland ladet udkaste og sprede en proklamation . . . (osv., osv.).

På Langeland består der fra begyndelsen, det vil sige siden sidst i april, et styrkeforhold helt forskelligt fra det i Kongens øvrige riger og lande. Oberst *Gaultier* i Rudkøbing har 100 franske under sig, og af spanioler 1.000 infanterister og 60 dragoner. Generalmajor *Ahlefeldt* kommanderer 1.000 mand dansk infanteri og 100 dragoner. Resultatet er, i landsejers mindte målestok, utallige gnidninger.

Men resultatet er tillige, at det er plad umuligt for Kongens tro lensgreve at henholde sig til og uden videre at efterleve Kongens egen holdning og linie. Under de talrige afvigelser derfra, som hans ressort tvinger ham til, fastholder Frits Ahlefeldt sin loyalitet ved at holde Kongen på det nøjeste underrettet med en strøm af realitetsbårne indberetninger, således at ingen tillidskriser spalte kan åbne sig dem imellem. Loyalitet og selvstændighed udgør under ét hans personligheds styrke.

I løbet af tirsdag d. 9. kom 4. bataljon af *Barcelona* over fra Svendborg. Natten til onsdag kommer *Villaviciosa* ligeledes fra Svendborg; men det går alt for langsomt, fordi *Barcelona* jo var kommet først til de Vemmenæs både. Og så er der også hestene. En del af dem giver man tid til at svømme over ved siden af de alt for små både, i alt et par hundrede dyr får man på denne måde med sig.

Men ud på morgenen forlyder det, at de franske dragoner allerede er i Svendborg og i hælene på dem. Ude ved Vemmenæs må de endnu resterende 30 mand gribe til at slå så mange af hestene ned, som de kan overkomme, slippe resten løs og så selv skynde sig at komme af sted.

På Langeland er spaniernes antal mere end fordoblet, de er nu omkring 2.500.

I forvejen havde efterretningen fra Roskilde ophidset spanierne og hos den lille klat franskmænd fremkaldt frygt for

tilsvarende repressalier. Så efter Gaultiers bestemmelse trækker den franske styrke sig for en sikkerheds skyld tilbage til Flensborg i de første dage af august; nu er der kun en snes stykker tilbage omkring obersten. Imedens går greven om i urolig spændthed, en spænding der stiger, da et par engelske skibe lægger sig for anker og signalerer ivrigt med både flag og signalkanoner. At det er *Fabregues*, der er virksom derude, kunne grev Ahlefeldt jo ikke vide. Men da samme *Fabregues* kommer i land og lader munden løbe, koger stemningen for alvor op og gør situationen lige umulig for både Ahlefeldt og Gaultier.

Søndag aften d. 7., endnu inden Bernadotte var rykket ud fra Rendsborg, løber det ganske grundløse rygte over fra Ærø, at 800 franskmænd fra Holsten står parat dér på øen. På Langeland er den spanske øverstbefalende sygmeldt, og major *Cuadra* vikarierer måske nok en smule for pligtopfyldende. Han føler rygtet så truende, at han på stedet arresterer Gaultier! Derved skal obersten være forhindret i eventuelt at ville gribe kommandoen over de danske tropper. Forgæves søger greven at få ham frigivet ved at tilbyde sig selv som gidsel. Majoren arresterer ligeledes løjtnant *Ciran de Cavnac*, den uheldige sendemand i Roskilde, der nu har lagt vejen tilbage over Langeland og her atter opfører sig så kedeligt, at *Cuadra* sætter ham fast.

Og da det førnævnte rygte om et fransk angreb fra Svendborg indløber onsdag d. 10., fører *Cuadra* sig på ny frem: *Villaviciosa's* chef er fra og med sin ankomst til øen øverstbefalende. Ham får majoren til at aktionere over for grev Ahlefeldt. – Kl. 11 formiddag står to spanske officerer og en trompeter på Tranekær med oberst *Armendariz's* ultimatum: *Jeg giver Dem ti minutter til at beslutte Dem til enten at overgive samtlige Deres styrker eller at se hele øen gå under i ild og blod, endnu før fjenden er gået i land.* Her følger grevens egen beretning:

„Jeg lo og sagde, at derpå kunne intet svar gives; brevet

indhold var af en sådan art, at det vanærede vor og deres nation. Ej heller vidste jeg noget af, at mine landsmænd havde haft lejlighed til at tænke så lavt om dem, såsom de var kommet spanierne i møde med hjerteligt venskab nu i lang tid. De blev forlegne, men krævede en afgørelse. Kun mundtlig forhandling, svarede jeg, kan afgøre sagen.“

Til trods for eksisterende udgangsforbud i Rudkøbing tager han sammen med et par danske officerer ind til oberst Armendariz:

„Mine første ord var: Min herre, De ser, med hvilken beredvillighed jeg kommer til Dem, og den tillid jeg nærer til Deres nation, – så meget desto mere, som Deres brev var af en art, der ikke kan besvares. Det er muligt, vi kan træffe en ordening med hinanden. Men det siger jeg Dem bestemt: De skal ikke gøre mig noget vanærende forslag. I så fald vil jeg kæmpe mod Dem til sidste mand så koldblodigt, som jeg har sagt Dem dette.“

Men overmagt er overmagt. Overenskomsten, eller hvad man skal kalde den, bestemmer, at danskerne, både soldater og civile, skal aflevere deres våben, hvis de franske nærmer sig. Til gengæld opnår greven, at ingen englænder må få lov til at gå i land.

Ahlefeldt benytter lejligheden til at trænge ind på obersten om at få Gaultier løsladt. Og det lykkes, – men kun mod grevens garanti. Gaultier, der havde generet og chikaneret Ahlefeldt så ofte, installeres nu som gæst på Traneværk.

Nu er situationen den, at både de danske og de franske har kapituleret. Spanierne er herrer på Langeland. Dag for dag går Ahlefeldt og venter på, at de vil indskibe sig og forsvinde. –

Det er kun muligt at betegne som latterligt indtil det trættende, at han tilmed må tage imod ordre fra en Bernadotte, der fra det fjerne har grebet offensiven mod Langeland ved at gå i aktion på papiret:

Ankomsten til Odense hører jeg lige, at der på øen Langeland, som De kommanderer, endnu findes spanske tropper, som har hejst oprørsfanen.

Alliancen mellem den store Napoleon og Deres ophøjede hersker giver Dem intet valg.

Hvis Deres tropper er for fåtallige, så medtag landeværnet, selv beboerne en masse, angrib om natten.

Fortæl dem, at jeg lader adskillige franske regimenter marchere imod dem; de kan endnu finde nåde. Hvis de overgiver sig, vil jeg behandle dem med godhed.

Jeg beder Dem venligst rapportere til mig hveranden time, om muligt . . .

Spanierne indskiber sig ikke. Tværtimod.

Lørdag d. 13. nærmer den engelske flåde sig fra Nyborg. Krigs- og transportskibe, tilsammen 81 fartøjer, lægger sig ud for Spodsbjerg. Sammen med et par officerer rider Ahlefeldt derud for at kunne glæde sig over synet af de besværlige gæsters afrejse. Men nej. Lige over middag begynder tætfyldte både at gå ind, ind til stranden kommer de med spaniere, – spaniere i det uendelige, i alt kom der sekstusindesyvhundredeogtretten af dem, og føjet til de allerede derværende løb deres samlede antal et godt stykke op over 9.000, deraf 395 officerer, 116 kvinder, 67 børn og 49 tjenere foruden en del sygepassere og skrivere. Ifølge folketællingen 1801 androg Langelands egen befolkning 11.113; nu blev den næsten fordoblet.

Grev Ahlefeldt rider hjemad med et sind, der er tungt under ansvarets byrde.

Hjemme på Tranekær må han endnu samme aften erfare, at oberst Gaultier har brudt sit æresord til ham og er flygtet fra øen. –

De fremmede forlanger *leverancer* hurtigst muligt: Straks 30.000 rationer brød, øl og brændevin, derefter daglig 37 stykker kvæg og 11.000 rationer brød. At øen kunne præ-

stere de uhyre leveringer, kan kun tilskrives Ahlefeldts autoritet.

Ved halv tre-tiden næste morgen, om søndagen, melder forposter på Tranekær, at spanierne er under fremrykning i ilmarch. Et par tusinde mand infanteri og kavaleri omringer straks efter slottet. En spansk officer bryder ind til greven og kræver overenskomstens betingelser opfyldt på stedet: Alle danske styrker skal aflevere deres våben! Greven svarer:

„Ingen magt, der omringer mig, kan skræmme mig og tvinge mig til noget. Nej! Men som ærlig dansk opfylder jeg mit løfte.“

Han forlanger at få den øverstbefalende i tale. Desværre er hans gamle bekendt Romana endnu ikke gået fra borde, men *Princesa's* oberst kommer til stede. Han beklager, at det ikke kan blive anderledes: Franskmændene menes at stå på Tåsinge, derfor skal våbnene afleveres på stedet. Hvis ikke, vil Tranekær Slot blive udplyndret og brændt.

Ahlefeldt giver de fornødne ordrer til sine officerer. Kun for så vidt angår batteriet med dets 250 mand oppe ved Hov, 3 mil fra Tranekær, kan han først love at aflevere kanoerne om eftermiddagen samme dag. Det bevilges ham. Og med håndslag og på æresord lover oberst *San Roman* at tilbagelevere alt, når spanierne forlader øen. – Men medens hans folk får udleveret våbnene, falder de for fristelsen til at udplyndre de danske soldater og folkene på Tranekær, ganske særligt kan de ikke stå for lommeurene. Det kommer til scener og slagsmål og tørre hug fra overmagten.

Endnu tidligt om morgenen tager en dansk og en spansk officer sammen op til Hov og afleverer ordren til løjtnant *Stockfleth*. Løjtnanten fungerer midlertidigt for batterichefen, løjtnant *Bülow*, der ligger alvorligt syg. Men aldrig så snart er de to udsendinge atter på vej sydpå, før batteriets mandskab finder sammen med de øvrige danske soldater på øens nordspids. Alle 250, og *Stockfleth* med dem, er eni-

ge om at modsætte sig ordren. Hellere end aflevere deres våben vil de kæmpe på liv og død. De tapre sjæle mente det så godt, men *hvis* liv og død de i realiteten ville komme til at kæmpe på, stod dem nok ikke ganske klart.

Hen mod aften trækker hele styrken sig ned mod Lohals, fyldt med mod og megen brændevin. De får travlt med at gemme kanonrørene i grøfter og skjule lavetter og heste rundt om i skoven. På stranden ligger fem transportbåde. Dem slider de med at sætte i vandet og rigge til. De vil af sted straks, over til Fyn.

Fristen for Ahlefeldt er udløbet. Men i løbet af dagen er heldigvis general Romana gået i land og har taget ophold i Rudkøbing. For ham anmelder Ahlefeldt pr. bud, at han ikke har været i stand til at overholde aftalen. Men Romana lader melde tilbage, at greven bliver skudt og hans slot afbrændt, hvis kanonerne ikke er afleveret allersenest næste morgen tidlig. På Romanas ordre sættes grevens person under bevogtning, og samtidig rykker en spansk styrke frem og omringer slottet med given forholdsordre: ved første morgengry skal de stikke ild på bygningerne.

Sådan står sagerne endnu hen på aftenen, og sådan kom de løjtnant Bülow for øre på hans sygeseng.

I sin elendige tilstand kommer han op i en vogn og forlanger sig kørt op til Lohals. Han når derop ved ti-tiden, netop som folkene har fået bådene på ret køl og er ved at indskibe sig og lægge fra land. Bülow hverken truer eller herser; men hvordan går den slags til? Igen synes man at møde denne gamle hengivenhed *opad*, som enevælden i dens forskellige led og etager *også* betød. Til trods for Stockfleth lægger de rorene om og går til land igen. Alle mand går i gang med at finde sagerne frem fra de spredte skjulesteder, de føjer dem sammen på ny til kørende kanoner, og det med sådan iver at de snart er i hurtigtrav med dem de tre mil til Tranekær og kan aflevere det hele kl. 1 om natten. Men løjtnant Stockfleth ville ikke med. Han sejlede

over sammen med et par tilbageblevne franskmænd og kom da ved midnat i land på Fyn. – Hans initiativ ansås senere med 3 måneders fæstningsarrest af 2. grad i Nyborg fæstning. Samme straf får løjtnant *von Sperling* af Fynske Regiment lette dragoner. På Langeland har eskadren været ustyrlig og sandsynligvis gjort sit til affæren ved Lohals.

Og løjtnant *von Berregård*: To måneders arrest af samme grad.

Næste dag genser de to generaler hinanden for første gang, da Ahlefeldt straks om morgenen rider ind til Rudkøbing og opsøger Romana. Omstændighederne har skiftet siden marquis'ens tidligere besøg på øen, hans gode gæsteri i anledning af eden for ikke fjorten dage siden. Meget er hændt i løbet af de mellemliggende to uger; eden på liv og død er brat blevet til slet ingenting, som om den var noget, der var hændt for tusind år siden. –

Er der mon et eller andet galt ved Ahlefeldts egen skildring af mødet med Romana? Som han tegner sit raske rids af generalen, synes han at ryste en smule på hånden, så at det måske kan være lidt vanskeligt at genkende marquis'en. Begge har de båret de sidste ugers uhyre pres. Som det nu på mødet mellem de to spinkle herrer spidser sig til mod deres egne personers menneskelige forbindelse, må det have været centnertungt at bære.

Grevens ærinde drejer sig naturligvis om den franske oberst og hans brud på sit æresord, der igen medfører, at Ahlefeldt står overfor at måtte holde sit eget æresord for spanierne. Han aflægger beretningen og stiller sin person til rådighed i stedet: Han er blevet skændigt bedraget, men her står han som dansk mand, der aldrig har brudt sit ord: *Gør med mig, som De vil.*

„Det er godt. De følger med til Spanien.“

I princippet er Ahlefeldt ganske enig. PLIGTEN kan falde

sådan ud. Kun beder han om tilladelse til at måtte skrive et par breve.

Det afslås.

Var det mon tiden, der var Romana for knap? Ærgerlig har han selvfølgelig været over franskmændens forsvindingsnummer, og også ærgerlig på sin gode bekendt greven. Og har han mon overhovedet haft tid til at være i seng om natten, før han antræffes så tidligt på morgenstunden? I alle tilfælde: han tager sig pludselig i det, griber Ahlefeldts hånd og siger med eftertryk:

„Nej! Sådan handler ingen spanier. De er fri.“

Og høfligt og venligt tager de to patrioter og adelsmænd afsked med hinanden.

Foretager Bernadotte sig slet intet alvorligt oven på fødselsdagsfesten?

Selv om han havde pålagt grev Ahlefeldt at få budskabet forsvarligt udbredt, er hans proklamationer prellet af på spaniolerne som papirkugler. Men nu synes han at træffe forberedelser til et militært angreb. Den meget hjælpsomme Haffner må slide i det, fredag d. 19. indberetter han til Kongen:

Jeg har nu også rekvireret alle sejlbåde fra de små øer sønden for Fyn til at blive og møde på første vink. Vores færge fra Svendborg er 70 à 80 fartøjer, som kan føre indtil 8.000 mand, og hvis antal stiger i dag og i morgen til 140, foruden bådene. Vi har 4 kanonbåde, 4 bombardere og 4 nye kanonbåde, som hver kan armeres med 3 stykker 8-pundige feltkanoner. Gode tropper i overflod.

Prinsen af Ponte Corvo har befalet, at kanonbådene skal dag og især om natten harcelere spanierne og om natten kaste bomber i land på de spanske. Der er af generalkommandoen rekvireret mere ammunition udi Nyborg. Herved ledes de spanske til at bevogte den (o: øen)

bedre, måske udplyndre den, og englænderne lokkes om til denne side. Prinsen af Ponte Corvo må, men vil ej indsé dette. Vægtige årsager må altså hindre en såre let og brillant expedition. For de spanske kunne nås, ja fanges, og måske således Kejseren tilfredsstilles.

Haffners tjenstiver er endt som uigennemtænkt forivrelse. Han har sluppet virkeligheden med samlede ben. – Men atter ved skrivebordet den næste morgen kl. 5 er han kommet ned på jorden igen:

Prinsen af Ponte Corvo går i dag til Svendborg, men vi kommer i dag tilbage. Tilbageholdelsen af kanonbådene udi Nakskov ville Ponte Corvo straks benytte til at bevise foretagendets umulighed, men jeg har grebet til den nødløgn, at antallet blev det samme og kun på anden måde erstattet.

Bombardementet på Langeland mislykkedes i går nat formedelst den alt for hårde strøm. For denne nat kan udfaldet først erfares ved hjemkomsten.

Marchallen har det som hønen, der havde ligget på andeæg og fik ællinger og nu står og tripper på dammens bred. Alle krumspring kan ikke ændre, at det er i farvandet øst for Spodsbjerg, magten befinder sig. Men om den nævnte offensiv beretter grev Ahlefeldt fra den anden side:

Den 19. om aftenen kl. 10 blev vi endnu ramt af den sørgelige skæbne at blive beskudt og bombarderet af vore egne kanonbåde. Åbent vedgår jeg, at af alle de genvordigheder, jeg i dette korte tidsrum har oplevet, har ingen gjort så dybt indtryk på mig som dette.

I højeste grad opbragt over det skete, truede spanierne med at udplyndre øen, dersom bombardementet blev gentaget. Forsikringerne om, at ingen dansker havde haft

kommando på kanonbådene, men utvivlsomt fransk-mænd, virkede så godt, at officerer endog forsikrede, de fra stranden havde hørt fransk kommando derude. – Tre mand af regiment *Villaviciosa* blev dræbt, af vore beboere ingen. Adskillige kugler traf en af mine gårde, den der hedder Perregård.

Den spanske stab gør et dybt alvorligt forsøg på at få de tilfangetagne Roskilde-regimenter med sig hjem til Spanien, – behøver det at siges?

Et engelsk skib afgår til København med parlamentær om bord. Han medbringer et brev til Kongen fra Romana, en bønlig anmodning om fangernes frigivelse. Alt, hvad der kan røre en konges hjerte, fører Romana i marken: Fædrelandets nød. Dets trang til alle sine sønners hjælp. Og bemyndiget dertil af den engelske flådechef tilbyder han udlevering til danskerne af engelskmandens krigsbytte i Nyborg Fjord, *Fama* og *Søormen*. – Og endelig trumfkortet: I fire måneder vil hele den engelske flåde holde sig borte fra de danske farvande. –

Det sidste tilbud kunne være blevet betydeligt mere vidtrækkende end Romana muligvis selv havde overskuet. I virkeligheden er det vel også et spørgsmål, hvad den engelske regering ville have sagt til sin admirals rundhåndethed, et tilbud af vidtrækkende politisk og militær betydning. Inden for fire måneder er det f. eks. næppe urimeligt at antage, at den russiske flåde kunne være på pletten og dække et dansk indfald af en eller anden art i Sverige, et indfald der måske endda lod sig iværksætte uden denne hjælp, hvem ved? Og havde vi mon så ved det endelige forhandlingsbord mistet Norge så fuldstændigt?

Men på Københavns Rhed er englændernes to overfald i for frisk erindring til, at det engelske fartøj med hvidt parlamentær-flag overhovedet får lov at gå til kaj til trods for flaget. Romanas brev kan ikke afleveres. Hadet til Eng-

land er for overmægtigt. Der tåles ikke berøring af dette sår af forbitrelse og græmmelse.

Og åbenbart formår heller ikke Kongen at betragte sagen fra det synspunkt, at han med de to spanske regimenter pludselig står med et trumfkort på hånden. Begrebet en *politisk handel* lå nok uden for hans horisont. Resten var følelser, – hvilket muligvis til syvende og sidst tjener ham til ære, i hvert fald ubetinget som privat person.

Øverstkommanderende for den engelske flåde i Østersøen var den berømmelige viceadmiral *James Saumarez*. Han havde været med under *Nelson* ved *Abukir*, og som kontreadmiral havde han ført en eskadre i slaget ud for *Cadiz* og havde bidraget sit til at knuse den forenede fransk-spanske flåde. Han er en af dem, Napoleon burde have haft respekt for. Nu er den 51årige viceadmiral den, der har hovedansvaret for Englands søkrig mod Danmark. Netop i disse dage har han vinden imod sig i Fehmarn Bælt, på Langeland trækker ventetiden ud. –

Og så . . . : Onsdag d. 17. sent ud på aftenen kommer *Victory*. Admiralskibet er under ledsagelse af endnu et linesskib, en fregat og en orlogsbrig.

Samme dag havde general *Romana* og kontreadmiral *Keats* i forening afholdt en vellykket revy over *Princesa* og *Zamora* under soldaternes jubel og leveråb. Torsdag om eftermiddagen lader admiralskibet ankeret gå i farvandet ud for Stengade Skov, en officer bliver roet i land og melder sig inde i Rudkøbing hos *Romana* med en indbydelse fra viceadmiralen.

Næste dag, fredagen den 19. august 1808, modtages generalen om bord. I samme øjeblik *Romana* sætter foden på *Victorys* dæk, flyver det spanske flag til tops på stormasten af samtlige eskadrens skibe, og han hilses med en kanon-salve på 21 skud. Fra land besvares salven af det spanske artilleri.

Og så får alle travlt. Søndag d. 21. fastsættes som dagen, da ankrene skal lettes.

Fra nu af går det i et jag for at nå det hele. Det skal ikke fejle, at der foruden den mellemliggende lørdag igen har hersket travlhed begge nætterne. Proviant og forsyninger bliver indkøbt – og betales – og køres ud til stranden på 400 rekvirerede vogne. Yderligere en lang rad vogne bliver rekvireret hos bønderne til at køre drikkevand fra Stengade Sø. Vejstrækningen fra Rudkøbing tværs over øen lider synligt under den glubende trafik. Bønderne har næppe overstået deres egne travle tid, nu må de undvære deres heste og vogne. Sæden beslaglægges, de fremmede skærer kornet af på markerne til at bygge en slags midlertidige hytter af, en masse engelske matroser er kommet i land for at hjælpe til. De volder føleligt besvær. De er jo her i fjendeland, hvilket de benytter sig rigeligt af, plyndrer og stjæler fra både danske og spanske. En af dem bliver slået ihjel på fersk gerning, Ahlefeldt må forlange fire hængt. Spanierne nødsages til at eskortere deres egne transporter med militær.

Søndag morgen kl. 5 modtager Ahlefeldt en besked om at komme ud til Romana ved Stengade Skov. Med fire officerer rider han langs stranden, medens kuglerne piber dem om ørerne. De spanske tropper har fået ordre til at afskyde alle ladte geværer, inden soldaterne sejles om bord på skibene; hvorhen de skyder, er de lidt ligegyldige med.

Romana giver Ahlefeldt løfte om erstatning for alle skader på øen, når bedre tider oprinder . . . For øjeblikket er hans krigskasse tom, alle dens resterende pengemidler er gået med til betaling af provianten. Så angiver han for Ahlefeldt de steder, hvor de beslaglagte våben er at finde. Under hjertelige taksigelser tager han afsked med greven – og med Langeland, og med Danmark.

Søndag eftermiddag ved halv tre-tiden er generalen om bord. I løbet af de efterfølgende timer letter efterhånden

alle femoghalvfems fartøjer. Det har været et syn at se den vældige eskadre gå under sejl: fem lineskibe, én tredækker, fire fregatter, fem orlogsbrigger, to kuttere, otte kanonbåde, enoghalvtreds jagter, tretten galeaser, fire koffardibrigger, et tremastet fartøj og en slup. Af Langelands egne fartøjer medtog de desuden atten, postsluppen indbefattet.

De kom nu ikke langt den dag. Vind og strøm er imod. Inden de er kommet norden ud af Langelands Bælt, ankrer de op for natten. Men lidt over midnat bliver de alligevel i stand til at lette igen. Nu sejler de op i Store Bælt og lægger sig ud for Nyborg. Her ankommer femten proviantskibe fra England med forsyninger til eskadren; provianten fra Langeland rækker ikke alverden til 13.000 mennesker. – Om tirsdagen afsejler *Mosquito* for sig selv; *Don Lobo* skal så hurtigt som muligt tilbage til England og rapportere om udfaldet af sin sendefærd for regeringen.

Inde fra Knudshoved bliver der affyret ét eneste skarpt skud ud i retning af eskadren, men langfra med den tilstrækkelige rækkevidde. Det er afmagtens sidste hilsen fra Danmark.

Samme aften kl. 7 kaster flåden på ny anker, denne gang ud for Hindsholm. Om torsdagen går sapører i land på Romsø og graver tre brønde for at skaffe ny forsyning af drikkevand.

Endelig fredag morgen ved femtiden kan skibene lette og stå ud af de danske farvande . . .

Allerede inden spaniolerne den foregående søndag var kommet afsted, tog grev Ahlefeldt ind til Svendborg i dobbelt ærinde. Han skal aflægge beretning for den derværende franske general – og han har sat sig for at finde ud af, hvad der er blevet af oberst Gaultier. Såsom det drejer sig om hans eget æresord, vil han have sagen opklaret til bunds.

Efterspil

Kræfternes spil har udladet sig i dramaets personer, tvang dem sammen og imod hinanden igennem episodens spændinger på liv og død.

Nu griber andre kræfter ind: et tyngdepunkt har flyttet sig, nye spændinger opstår andre steder.

Her på skuepladsen går personerne fra hinanden – og de skal, inden de begiver sig ind i andre samspil og modspil, her blot følges ud.

Frits Ahlefeldt-Laurvig vender tilbage til sin opgave, arbejdet der forestår med at få Langelands hærgede sogne genrejst, og til sine egne huslige bekymringer: en forestående skilsmisse – og ingen mandlig arving til Tranekær.

I Svendborg havde han fået oplyst, at Gaultier rejste på et pas med grevens underskrift. –

Pater James Robertson vender tilbage fra sin mission ad besværlige omveje. Først forsøger han fra Cuxhaven at sætte direkte over til Helgoland. Det er forgæves; hans gamle bekendt smugleren vil ikke have med ham at gøre, fordi de franske havde ransaget hans hus efter paterens forrige ophold. Tilbage i Hamburg hører Robertson om spaniernes flugt og *overvældes af glæde og grænseløs taknemmelighed mod Gud, som havde ladet mig øve så stor en tjeneste og bevaret mig som ved et mirakel gennem alle farer.*

Han må vende Nordsøen ryggen og tage tilbage, ned til sit gamle Regensburg. Vinteren 1808–09 tilbringer han i Østrig, som i de år havde forholdsvis ro. Her får han trykt propagandablade om de engelske sejre i Spanien. Med dette

materiale vover han sig til franskmændenes højborg München, udspreder bladene ved nattetid og slipper tilbage over grænsen, inden byens porte lukkes og politiet jager misdæderen.

Men i foråret 1809 fejrer Napoleons arméer atter hen over Europa, derfor har han måttet trække tropper bort fra Nordtyskland. Dette er Robertsons chance, han går nordpå. – Til at kunne rejse gennem Dresden er han imidlertid ikke i besiddelse af et pas; men han ankommer netop på det tidspunkt, da byen er forladt af sine forsvarere og franskmændene endnu ikke er rykket ind. Da får han på gæstgiveriet besøg af det franske politi. Det kender hans rigtige navn, men véd endnu ikke andet om ham. – Dér i Dresden er en tidligere medbroder fra klosteret nu kapellan hos en fornem familie, og gennem hans indflydelse skaffer Robertson sig det fornødne pas til at kunne rejse videre. I stor hast slipper han over Berlin, Hamburg, Cuxhaven hjem til England – og erfarer efter hjemkomsten, at det franske politi i Dresden snart efter havde fundet ud af hans ærinde i Danmark. Husarer har været i hælene på ham over Berlin til Hamburg, men de havde til sidst tabt sporet. Selv tilskriver han sin frelse, at han kørte med fire og gav kuskene ekstra drikkepenge. For den gode betalings skyld ville postillonerne helst køre længere stræk, end postmestrene ellers tillod uden hesteskift. Derfor havde kuskene lagt vejen uden om postgårdene, medens hans forfølgere netop søgte ham dér. –

Året før havde Robertson i Hamburg set det sørgelige syn af de spanske fanger fra Danmark.

Fra Jylland og Fyn blev de afvæbnede soldater ført til Rendsborg. De to regimenter fra Roskilde føres over Bælterne ad fire forskellige veje. Alligevel synes det påfaldende, at englænderne slet ikke gør forsøg på at opbringe transporterne over vandet. På den lange march er det anførerne i

Roskilde, „forbryderne“, der skal gå i spidsen for kolonnerne. Fra Snoghøj og sydpå bliver de kørt på bøndervogne, officerer og menige uden forskel fire på hver vogn, med overarmene bundet stramt bag ryggen, og alle fire surret sammen og gjort fast til vognen. *Hvilken behandling!* sagde en spansk officer. *Men der er en Gud over os alle.*

I Frankrig holdes de i krigsfangenskab, indtil et regiment *Joseph-Napoleon* året efter bliver oprettet på basis af Romanas gamle mandskab og med Kindelan som chef. Det bliver sendt med til Rusland i 1812 og dér næsten fuldstændig udslettet.

Tropperne, der slap bort fra Danmark sammen med general Romana, blev i oktober 1808 sat i land på nordkysten af Spanien og kom snart i kamp. Til imødegåelse af den nye franske offensiv, der blev ledet af Napoleon personlig, blev de indrullet i et modstandskorps af unge, hurtigt sammenskrabede folk. Korpsets 30.000 mand blev sat ind i slaget ved *Epinosa* i Nordspanien d. 10. og 11. november samme år og led her et forfærdende nederlag med 20.000 faldne af menige og officerer, deriblandt *de San Roman*.

General Romana selv blev i Spanien modtaget som nationalhelt og straks udnævnt til Spaniens overgeneral. 1809 fik han sæde i Spaniens øverste frihedsråd med funktion som minister. I intimt samarbejde med *Wellington* gik han fra august 1810 atter i felten. I det engelsk-spanske hovedkvarter ved *Lissabon* ville han en dag aflægge visit hos våbenfællen; men uden for sin dør sank han sammen, ramt af et voldsomt anfald af brystkrampe. En halv time efter var han død. Det var d. 23. januar 1811, kun to et halvt år efter afrejsen fra Danmark. –

Den samme dag, som Romana forlod Nyborg, skrev Frederik VI til sin Kejser og sendte en officer af Livgarden af sted med brevet til Paris. For alt i verden måtte den store allie-

rede og beskytter forstå hans uskyldighed i fadæsen. D. 10. november svarer Napoleon så gennemforløjet, at han forhåbentlig selv har været omtrent uvidende derom:

Det gør mig ondt, at der er begået den uklogskab at overlade bevogtningen af de vigtige punkter til tropper, som omstændighederne burde gøre mistænkelige.

Nogle bataljoner mere eller mindre har kun lidt at sige. Hvad der har slået mig mest, er de bekymringer, det må forvolde en allieret, der som Deres Majestæt nok kunne trænge til trøst. Deres Majestæt må være forvisset om mit ønske om til enhver tid at være Dem til behag og bidrage til Deres lands gavn.

Tiraden er tilmed perfid: Nu skal Bernadotte gøres til syndebuk for Napoleons højst-egne ordrer.

Den satan er ikke modtagelig for bestikelser, havde Bonaparte engang sagt om Bernadotte. Efter slaget ved *Wagram* knap året efter fiaskoen i Danmark, er målet fuldt. *Marshallen* havde udstedt en dagsbefaling til sine tropper, og havde deri efter Kejserens mening rost deres indsats for stærkt! Nu skriver Napoleon fra *Schönbrunn* d. 11. september 1809 til sin krigsminister og tager kommandoen fra Bernadotte, som er en mand jeg ikke kan stole på . . . De vil dernæst bevidne ham min utilfredshed med . . . o. s. v. – Er der noget at sige til, at Bernadotte ser sig om efter noget andet, helst som sin egen mand og i større forhold end sit diminutive fyrstendømme? Så da lejligheden snart efter frembyder sig, overtager han *Sverige* så at sige for prioriteterne, da han af sin egen lomme betaler dets statsgæld ud og bliver landets regent, og senere *Sveriges* konge.

Som bekendt sidder kortene nu lige modsat. På ny fører Bernadotte en hær op i *Holsten*, men denne gang som fjende af den gamle, alt for trofaste allierede: *Sverige* angriber syd-

fral Og da han gennemtvinger Freden i Kiel, er dermed det utrolige sket, at det blev Bernadotte, der tog stikket hjem, det hed *Norge*.

Men tilbage i 1808 havde marchallen haft svært ved at forlade våbenfællens land.

Troppernes underhold sprænger Danmarks økonomi. Deres tilstedeværelse har mistet sin taktiske mening, og desuden behøver Napoleon nu sine nordtyske tropper nede i Spanien. Derfor beordrer han Bernadotte tilbage til bevogtningstjeneste i Hansestæderne, angiveligt *for ikke at volde Danmark besvær, og skåne dets indbyggere*. Men selv om marchallen overfører en del af korpset til Hamburg, slipper han ikke Holsten, og det danske Altona får stor indkvartering; til marchallen må der lejes et helt hotel på Kongens regning.

De danske kommissionærer kommer ingen vegne med Bernadotte. Så forsøger Kongen vejen om ad hans nærmeste officerer. Allerede har han skænket Bernadotte *Elefanten*, nu benådes generalerne Gérard og Boudet med *Storkors*et. Som chef for generalstaben får Gérard tillige med chefinfendanten Duprat løfte om en erkendtlighed på 2.000 louisdorer hver, *så snart de franske tropper ganske har forladt Vore stater*. Endvidere får Duprat løfte om et kommandørkors, og en adjutant hos marchallen loves der et ridderkors.

I Paris bearbejder minister Dreyer Napoleon så længe, at Kejseren i december befaler sin krigsminister at beordre Bernadotte til at rømme Danmark, men med undtagelse af garnisonen i Altona. – Så må Kejseren på ny bearbejdes, nu fra flere sider. Men så taber han da også tålmodigheden:

Jeg véd ikke, hvad det skal sige, at man forlanger Danmarks rømning af mig. Den har jeg jo givet ordre til hundrede gange. Jeg forstår derfor ikke meningen. Mini-

steren må skrive direkte til fyrsten af Ponte Corvo om det.

Det var d. 4. januar 1809. Men Bernadotte bliver ufortrødent siddende i Holsten. –

Da Napoleon stiller op til krig mod Østrig, kalder han Bernadotte til en ny kommando. Dette er ikke til at komme uden om, og d. 17. marts er marchallen endelig rejst af lande. Kongens bestikkelser til de herrer officerer udbetales prompte, men først mere end en måned senere er de sidste tropper endelig kommet af sted.

Hvorfor nu al denne sendrægtighed? Det forstår sig, at så længe tropperne lå både i Hamburg og Altona, fik marchal og officerer dobbelte diæter. Det kan have spillet en rolle for nogle officerer, men ikke for den allerede hovedrige Bernadotte. Men for hans vedkommende lader det sig vel ikke ganske overse, at oprigtige militær-taktiske begrundelser vedrørende nordflanken kan være underlagt ønsket om, at deres nødvendighed måtte kunne holde ham på afstand af Kejseren. –

Tilbage ligger et forarmet land.

Sådan havde det fra Kongens side slet ikke været tænkt fra begyndelsen. Med Traktaten fra Fontainebleau i sin hånd havde han jo haft sikkerhed for – ja i grunden for hvad?

I de dage havde Danmark erholdt Napoleons løfte om skadeserstatning fra England. *Fra England!* Og han havde lovet forstrækninger af enhver art til og med levnedsmidler, at betale senere med visse renter.

Nu var det i stedet blevet Danmark, der havde forstrakt franskmænd, og spaniere – gæsternes gæster, med løn og gratis underhold, og så måtte Kongen vel modsvarende kunne påregne en godtgørelse?

Men kunne han nu også det? Det stod der ikke det mindste om i kontrakten, ret beset.

Dengang Kejseren modtog Elefantordenen, og vor gesandt i samme åndedrag benyttede lejligheden til at snakke penge, havde Kejseren ganske vist udtalt – men altså kun mundtligt: *Det har aldrig været min mening, at Kongen skulle føde mine tropper. Jeg skal sørge for, at Kongens udlæg erstattes.*

I den følgende tid bringer Dreyer til stadighed emnet på bane, dog ligeledes til stadighed uden virkning. Finansminister Schimmelmann henvender sig forgæves til Frankrig om en udbetaling à conto, dernæst om et forskud, så om dog et lån, eller i hvert fald om kaution for et lån andesteds, – til sidst blot om fransk diskontering af en dansk veksel. Men da bliver franskmændene rigtignok også fornærmede.

Imedens synker kursen på den danske valuta stadig dybere.

Knap otte år efter udmarchen foreligger regnskabet færdigt. Millionerne, hjælpekorpsset havde kostet Danmark, svarede så nogenlunde til Statens samlede indtægter af Danmarks frugtbareste del, Hertugdømmerne, i to skatteår.

Operation Danmarks Forvandlingsproces havde taget sin begyndelse – en bemærkelsesværdig historie, som enhver må have lov at anskue i en sammentrængt helhed nu bagefter, hvor det er så meget lettere ligesom at spå bagud.

Den lange, gamle rad af en helstat havde ligget hvilende i sig selv, så solidt forankret fra Altona til Nordkap, at den besad reel magt til at kræve sin told af sejladsen ud og ind i Østersøen. Også i kampene om Østersøens kyster havde riget kastet sig ind på skift med indhavets øvrige parthavere. Men kun Danmarks Konge sad ved tælleapparatet.

Det kunne retfærdigvis ikke få lov til at blive ved at gå. Riget fik med tiden begge ender kappet grundigt af og fik stækket sin magt til at bruge vold ved Helsingør.

Da det gamle rige er gået under, fremdukker efter Ragna-

rok et nyt, men indtil videre uopdaget. Forandringen var for voldsom til, at folket kunne genkende sig selv.

Her ved århundredets begyndelse betræder den store helstat vejen til at blive en lille nationalstat, hvilket for så vidt sker i pagt med samtidens nye ideologi *nationalismen*. Men vejen bliver særlig tung at træde, fordi det nye samfund endnu må mangle sit begreb om sig selv. Under forsøgene på at finde en identitet igen, prøver man desværre at genfinde den gamle: man projicerer sin nye nationalitetsfølelse tilbage på de gamle tider, da storriget aldeles ikke bestod som nationalstat. Digterne rodede rundt i Historien for at finde en folkeånd til det nye samfund, men opnåede det modsatte: at fæste den nye nationalfølelse til den gamle storhedstid i *fantasiens* rige, og blandt landets ulykker var denne måske ikke den mindste.

Alene *Grundtvig* anede, at indsatsen nu skulle gøres på helt nye betingelser, på en med samtidens tarv og vilkår passende bane. Senere mente han at finde udtryk for samfundets identitet på formlen: Konge og folk, fædreland og modersmål, og hvor samtidigt parolen end kunne være efterlevet, er det dog betegnende, at den også hos ham selv snart lå under for fortidsdyrkelsen.

Måske er opgaven heller ikke siden blevet løst, muligvis kan den ikke løses, måske skal den i dag slet ikke løses. Så meget lader sig dog ane, at den første betingelse for, at en folkelig identitet kunne ajourføre sig, var at slippe tanken om Danmark som den geopolitiske realitet, det engang var, og klargøre sig den geopolitiske situation fuldt ud, som blev resultatet af landets beklipping, nemlig den, at set i en sammenhæng består nationalstaten Danmark fra nu af i et internationalt stræde slet og ret.

I sig selv kan det forekomme ejendommeligt nok, at det næppe er overflødigt at bringe emnet på bane i dag. Men virkelig forholder det sig sådan, at skolen igennem et århundrede klyngede sig til det halmstrå, der hedder Histo-

rien. Hvilket ikke nævnes for at bebrejde skolen, at den dyrkede faget historie. Men alting kommer an på, hvordan man gør det. For eksempel må man kende Historien for at kunne forskaste den. Men nu fastholdt skolen det gamle billede og indpodede en art tilsvarende identitet i slægtled på slægtled, således at det vistnok med nogen ret tør hævdes, den viden endnu i dag ikke er blevet folkeeje, at *Luxembourg*, *Lichtenstein* og *Andorra* i geopolitisk henseende hviler ganske anderledes i sig selv end Danmark, som til forskel fra dem slet og ret består i en balance.

Men nået så langt, lader det sig ikke gøre at slutte med det stemningsfulde billede af det gamle hus, der ikke vidste, til hvad side det skulle falde, og så blev stående. Nok mere passende kan riget sammenlignes med en satellit opsendt i sin bane. Ophængt i sin luftige ligevægt holder den sig solidt nok oppe, så længe den uden det mindste udsving holder sig millimeterfint i sin bane.

Siden den seneste huskekage er nu lang tid forløbet, og Danmark ønsker ikke yderligere at miste øerne. Nu måtte det være på tide at besinde sig på betingelserne og ikke forveksle et begreb som *magt* med den position, der grunder sig på, at stormagter ikke vil unde hinanden den. Et totalsyn måtte nok ønske, at Østersøens flaskehals ikke på ny bliver en magtposition, men vil forblive det modsatte, f. eks. så længe bøgen spejler sin top i bølgen blå.

Litteraturliste

- Ahlefeldt-Laurvig, F.: Generalen I—VI. Kbh. 1927—31.
Belliard m. fl.: Bourrienne et ses erreurs. Paris 1850.
Forchammer, Joh.: Napoleon I's Forhold til Danmark. Dansk Maa-
nedsskr. Kbh. 1867.
Fra Spaniolertiden. Militært Tidsskr. VI Kbh. 1896.
Frisenberg, C. F.: Fra Krigen 1807—14. Kbh. 1894.
Godchot: En Danemark. Paris 1924.
Kjærboe, Tove: Skippertidens huse i Ærøskøbing. Fynske Aarbøger IX.
Odense 1967.
MacDonell: Napoleon og hans marchaller. Kbh. 1962.
Marcussen, O.: Spanske tropper i Svendborg. Svendborg-Posten
27/5 1971.
Mumme, H. F.: Begivenhederne i Fyen. Odense 1848.
Müller: Prindsen af Ponte Corvo på Koldinghus. Hist. Tidsskr.
3. rk. VI. Kbh. 1867—69.
Nyerup, R.: Noget om de spanske Tropper i Langeland. Politik og
Historie. Kbh. 1820.
Rist, J. G.: Lebenserinnerungen. Gotha 1880—83.
Robertson, J.: Narrative of a Secret Mission. London 1863.
Ræder, J.: Danmarks Krigs- og politiske Historie. Kbh. 1845—52.
Rørdam, C. H.: Fra Spaniolernes Ophold i Danmark. Danebrog,
3. aarg. 1882—83.
Schmidt, K.: De fremmede Troppers Ophold. Vort Forsvar 1902.
— Aktstykker om de fremmede Tropper. Odense 1901 ff.
— Meddelelser om de fremmede Tropper . . . 1868. Kbh. 1901.
— De fremmede Troppers Ophold . . . Illustreret Tidende, aarg. 49,
nr. 24. Kbh. 1908.
Sørensen, C. Th.: Meddelelser fra Krigsarkiverne III. Kbh. 1888.
Wad, C. L.: Fr. Jul. d'Orignys Dagbog. Fra Arkiv og Museum. Kbh. 1903.

Dette er beretningen om Napoleon Spanske Hjelpekorps, der under kommando af marchal *Bernadotte* kom til Danmark i 1808 for at deltage i *Kronprins Frederiks* (der senere Frederik VI) forestående erobringstogt til Sverige, som imidlertid aldrig blev realiseret. I stedet kom spaniolerne sammen med *Napoleons* franske soldater til at fungere som en slags allierede besættelsestropper.

Forfatteren belyser ved hjælp af samtidige dokumenter og en lang række lokale skildringer af hverdagslivets gang i datidens Danmark den betydning spaniolerne oplevede og fik for vort lands senere status som lilleputstat – „slusepasser“ og Østersøens dørvogter.

Samtidig skildres den engelske spion *Robertsons* spændende sendefærd for den engelske regering og hans kontakt med spaniolerne øverstbefalende, *de la Romana*, en kontakt, der til sidst resulterede i, at de fleste af Hjelpekorpslet om bord på engelske krigsskibe undslap Napoleons despoti for at vende hjem til Spanien, hvor de deltog i frihedskampen og var medvirkende til at befri deres nation for Bonapartes tunge åg.

THANING & APPEL

THANING & APPEL